Լ. Գ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

ԻՍՐ ԶՈՒՂԱՅԻ ՏՊԱՐԱՆ ՈՒ ԻՐ ՏՊԱԳՐԱԾ ԳՐՔԵԼԸ

655(47.925)(09)
017.4

Լ. Գ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

Գայլգաչյան Գիգուր. Հակարանքի
Դատարանները
Երևան
Լ. Գ. Մինասյան
Երև. Բուհ
24/II-17

ՆՈՐ ՋՈՒՂԱՅԻ ՏՊԱՐԱՆՆ ՈՒ ԻՐ ՏՊԱԳՐԱԾ ԳՐՔԵՐԸ

(1636_1972)

Ա II/51415

Տպարան «Ս. ԱՄԵՆԱՓՐԿԻՉ» Վանքի
Նոր-Ջուղա

1972

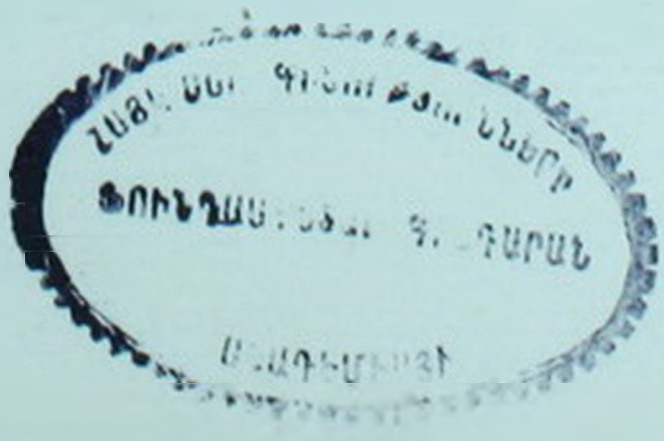

Զօնում եմ

Իրանի առաջին տպարանի հիմնադիր

Խաչատուր վրդ. Կնարացու

Անմեռ յիշատակին

Իրանի կայսրութեան 2500 ամեակի

Առիթով

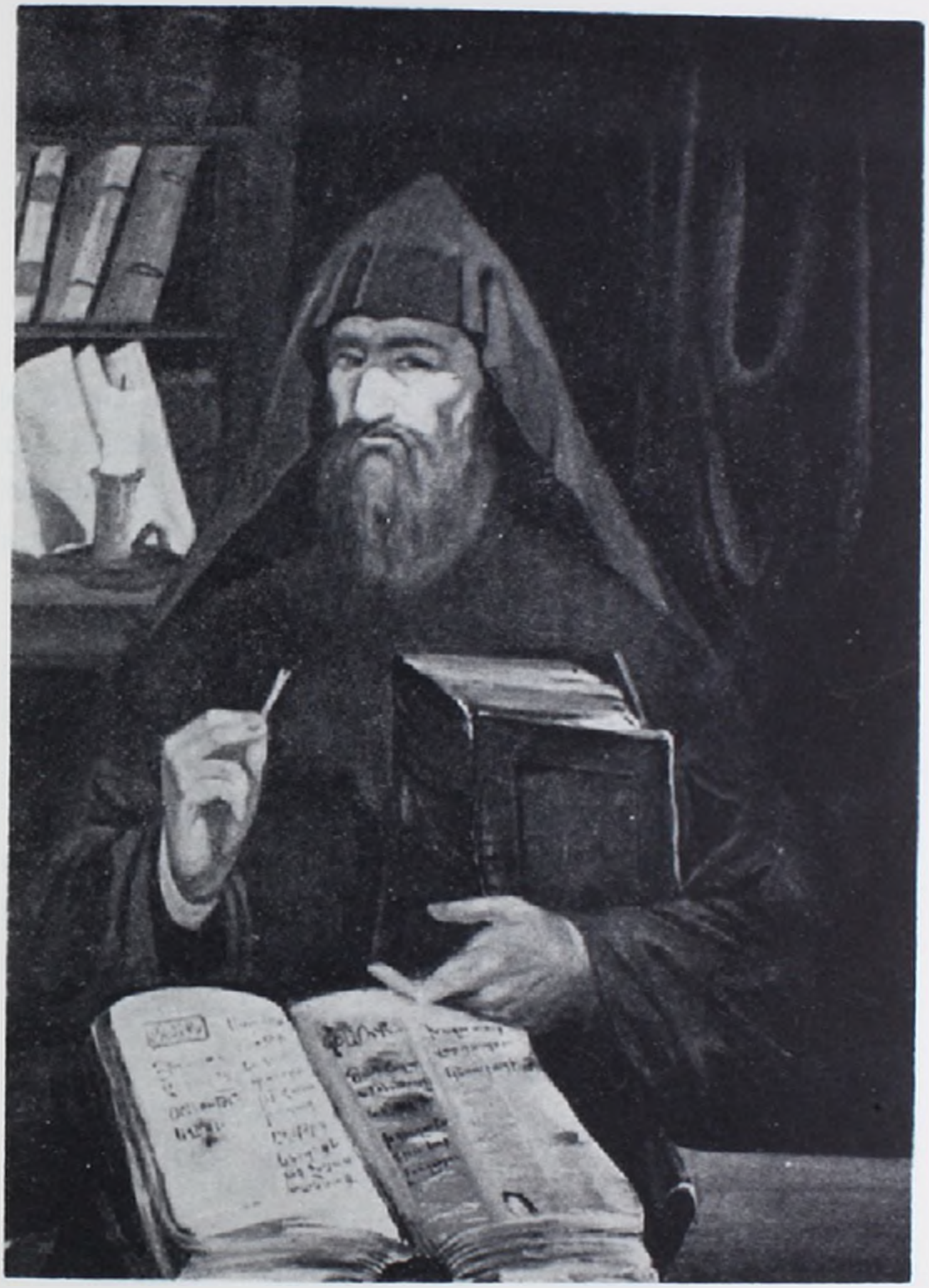

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ՎՐԴ. ԿԵՍԱՐԱՅԻ

Սոյն գրքոյկը տպագրեալ է ի յիշատակ

ՈՎԿԻԱՆՈՍ ՄԱՐՏԻՆԻ

Իր եղբօր՝ Սարգիս Մարտինի մեկենասութեամբ,
որին յայտնում ենք մեր ջերմ
շնորհակալութիւնները։

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

Սրտի անխառն հրճուանքով կ՚ողջունեմ հրատարակութիւնը Լեւոն Մինասեանի նեւրկայ գրքին, որով ան հայ բանաստեղծութեան կը բերէ նոր նպաստ մը, հայ տպագրութեան պատմութեան շրջանէն մեկը գիտութեան լոյսին տակ սեւեռելով։

Նոր-Ջուղայի Ս. Ամենափրկիչ Վանքի տպարանը Հայ ժողովուրդի լուսաւոր ոգեշունչ ոգեւորմի պերճախօս վկայութիւններէն մեկն է։ Հայաստանի հողէն պոկուած, հայրենական ժառանգութիւններէն զրկուած մի բուռ ժողովուրդի հոգեւորական եւ լուսապատ զարակներ, պատելի համեստութեան, բուռ աշխատանքի ախոյեան վանականներ, Խաչատուր Վարդապետ Կեսարացիի շուրջ բոլորուած, 17-րդ դարու սկզբին, Պարսկաստանի այս հողաշերտին վրայ *ստեղծեցին, հնարեցին* մամուլ ու տառ, բանաք ու բուղբ եւ մարդկութեան կեանքի մէջ բացուած նոր լոյսի աղբիւրին՝ տպագրութեան ճառագայթը տարածեցին հայ կեանքին վրայ։

Շա՜տ է գրուած հայոց պատմութեան այս լուսաւոր էջի մասին։ Գիրքերու մէջ, յօդուածներու մէջ յաճախ անդրադարձումներ են կատարուած հայկական մշակութային այս նուաճումին շուրջ։ Բայց լայն տարողութեամբ, գիտական պրպտումներով եւ մասնաւորապէս 17-րդ դարու տպագրական արտադրութիւններու մանրա-

մասն նկարագրությամբ եւ լիբասակարանների վերաբերությամբ ամբողջական հրատարակություն մը այս հատորով է. որ կը մատուցուի հայ հասարակությանն Նոր-Ջուղայի հայ մտաւորականներէն բանաստեղծ Լեւոն Մինասեանի հեղինակությամբ։

Ինձ համար յատուկ արժէք եւ մեծ նշանակություն ունի ուսումնասիրական բաժնին հետեւող ընդարձակ ցուցակը, որուն մէջ յատկորէն եւ կարելի ամբողջականությամբ կ՚արտացոլայ Նոր-Ջուղայի Հայոց պատմական տպարանի դարաւոր վաստակը։ Երկար տարիներու տքնաջան փնտռտուքներու եւ բանասիրական հետախուզությանն յատուկ հետեւողական աշխատանքի արդիւնքն է այս բաժինը, որուն համար մասնաւոր գնահատանքի արժանի է Լ. Գ. Մինասեանը։

*

* *

Տպագրությունը ազգի մը քաղաքակրթությանն զարգացման հիմնական լծակներէն մէկն է։ Տպարանի մամուլի խժալուր ձայնը քաղաքակրթությանն համերգին նախերգանքն է։ Մեզ համար պատի՛ւ է. որ մեր հայրերը իրենց գերազոյն ասիճանի ջանքերով, երբեմն հայկական նախանձախնդրությանն, զոհողությանն ոգիի արտայայտությունն եղող հերոսական նուիրումով հնարաւոր վենետիկի, Ամստերդամի, Լվովի Լիվոռնոյի, Հռոմի, Մարսելի խուճապեալ տպարանական գործատեղիներու մէջ հայ գիրքեն տպել 1512 թուականէն սկսեալ եւ հետզհետէ տպարանի անիւները դարձուցեր հասցուցեր են դէպի Պոլիս ու Կալկարա եւ ի Հայաստան։

Միջին Արեւելքի մէջ, ներառեալ մեր հայրենի հողը՝ Հայաստան, *առաջին հայատեղծ ու ինքնահնար տպարանն է հանդիսացեր Նոր-Ջուղայի տպարանը։* Այն ժողովուրդը որ 17-րդ դարուն տպարան է հիմներ, չի կրնար 20-րդ

դարուն տպարանը··· բանգարան փոխադրել։ Տպագրութիւնը այսօր ալ, եւ մանաւանդ այսօր, գործնապաշտ, նարտարարուեստականօրէն այսքան յառաջացեալ այս դարուն, պէտք է զարկ տանայ մեր հայկական կեանքին մէջ, թէ՛ Նոր-Ջուղայի, թէ՛ այլ գաղթօճախներու մէջ։ Խաչատուր Կեսարացիներու, Յովհաննէս Քրոէնց վարդապետներու յիշատակը այն ատեն կը բառամի երբ դանդաղի կամ դադարի մամուլի բաւալող գնացքը այս վանքի շրջարակին մէջ։—

Ահա թէ ինչու նոր թափ պէտք է տալ Նոր-Ջուղայի տպարանին երբ այս ժողովուրդը կը հաւատայ իր լուսատնչ կեանքի առաքելութեան եւ ուղղութեան։ Մեր ժողովուրդի լուսաւորութեան, անընդմէջ եւ յառաջադէմ զարգացման, վերածաղկման եւ վերակենդանացման հրամայական եւ նուիրական նպատակը, որ 20-րդ դարու հայ կեանքի պայծառ իրականութիւնն է. եւ նեանարանը միանգամայն, մեզ կը հարկադրէ որ առաւել եւս արդիականացնենք մեր պատմական տպարանը եւ նորանոր հրատարակութիւններով ճոխացնենք անոր դարաւոր վաստակը ի վայելումն յաստկապէս Նոր-Ջուղայի եւ ընդհանրապէս Բրազանայ մեր ժողովուրդի։

Վստահ եմ որ Ս. Ամենափրկիչ Վանքիս Տպարանի պատմական զարգացման եւ անցեալի արտադրութեան այս համայնապատկերը՝ պատրաստուած բարեխիղճ գիտական մօտեցումով եւ մերոտով Լեւոն Գ. Մինասեանի կողմէ, նոր գրգիռ եւ խթան կը դառնայ մեր տպարանի առաւել եւս արդիականացման եւ ճոխացման, միանգամայն ըլլալով կարեւոր նպաստ մը ընդհանուր հայագիտական ուսմանց։

Այս առթիւ նաեւ իմ ջերմ գնահատանքը կ՚ուզեի յայտնել Պրն. ՍԱՐԳԻՍ ՄԱՐՏԻՆԻՆ, որ սիրայօժար կերպով

ստանձնեց մեկնաբանությունը սոյն հատորին, ի յիշատակ իր բանկագին եղբօր՝ ՈՎԿԻԱՆՈՍԻՆ։

Այժմ հատորը կը պատկանի ժողովուրդին։

Կարդալ, իմանալ հայ ստեղծագործական ձեռնարկությունն այս վկայարանի մասին, առաւել նաև սիրել հայ "*Տիպն ու Տարը*", կապուած մնալու համար Ս. Մեսրոպի անզուգական եւ անմահական կտակին։

Ահա՛ բուն իմաստն ու նպատակը այս գողտրիկ հատորին։

ԳԱՐԵԳԻՆ ԵՊՍ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՀԱՅՈՑ
ԻՐԱՆԱ-ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ԹԵՄԻՆ

Ս. Թարգմանչաց Տօն

14 Հոկտեմբեր, 1972

Ս. Ամենափրկիչ Վանք

Նոր-Ջուղա

ԵՐԿՈՒ ԽՈՍՔ

Նոր Ջուղայի Ս. Ամենափրկիչ վանքի տպարանը հանդիսանում է բովանդակ Իրանի և Միջին Արևելքի առաջին տպարանը, որի պատճառով էլ իր իրապատուկ տեղն ունի, թէ՛ այս շրջանի գարգացման ու վերելքի և թէ հայկական այս ուղղութեամբ տարուող ճիգերի ու աշխատանքների մէջ։

Վանքի տպարանի և նրա հիմնադիր Խաչատուր վրդ. Կեսարացու գործունէութեան մասին, թէև շատ է գրուել մեր և անգամ օտար մամուլում, բայց այդուհանդերձ նրա տարած աշխատանքների և տպարանի գործունէութեան լրիւ պատկերը, կարելի է ասել ցարդ տրուած չէ։ Այն թերեւս անգամ այժմ ևս հնարաւոր չէ տալ, երբ դեռ շատ հարցեր մնում են անորոշ ու առեղծուածային։

Տպարանի մասին, պարբերական մամուլի մէջ եղած բազմաթիւ յօդուածներից ու գրքերի մէջ եղած ուսումնասիրութիւններից բացի, Տիգրան Աբգարեանի կողմից, 1912 թուին, առաջին տպագիր հայ գրքի՝ «Պարզատումար»-ի 400 ամեակի առթիւ, տպագրուել է մի գրքոյկ «Նոր Ջուղայի Ամենափրկչեան Ս. Վանքի Տպարանը» խորագրով, իսկ 1962 թուին բանաստեղծ վիպագիր Յովհաննէս Ղուկասեանի կողմից, լոյս է ընծայուել մի ծաւալուն վէպ (666 էջ), «Ոսկան Երևանցի» անունով, ուր խօսում է Նոր Ջուղայում հիմնուած տպարանի և այդ օրերում եղած դժուարութիւնների մասին։

Դժբախտաբար անչեայը շատ գաղտնիքներ ու անծանօթ տեղեկութիւններ ունի իր ծոցի մէջ պահած, այնպէս

որ շուրջ 350 տարի անցնելուց յետոյ էլ նոր տեղեկութիւններ ու մութ մնացած խնդիրներ են Երևան գալիս և միանգամայն փոխում ու գլխիվայր շրջում մինչ այժմ պարզ ու որոշ համարուած երևոյթները։

Օրինակ, գրանցից յիշենք նոր յայտնաբերուած «Սաղմոս»-ը, որը տպագրել է 1638 թուին։ Մինչ այդ 1641 թուին տպագրուած «Հարանց վարք»-ը, համարւում էր կեսարացու տպարանից լոյս տեսած առաջին գիրքը։ 1941 թուին տպագրուած «Խորհրդատետր»-ը միայն վերջին տասնամեակում Երևան եկաւ և մինչ այդ «Ստեղի ժամագիրք»-ն էր, որ համարւում էր երկրորդ տպագրուած գիրքը։

Ներկայիս գեռեւս ձեռքի տակ չունենք Յովհաննէս վարդապետի տպագրած թերի «Աստուածաբանչ»-ից անգամ մէկ թերթ։ Ստոյգ տեղեկութիւններ չունենք նաեւ յայտնի ուղեցիր Թաւերնիէի յիշատակած «Գօղոսի բուդրմ»-ի մասին։

Մինչեւ վերջերս չէինք տեսել նաև 1647 թուին տպագրուած «Պարզատումար»-ը։ Ոչ մի տեղեկութիւն չունենք նրանց հրատարակած այլ «բաղում» գրքերի մասին։ Դժբախտաբար առաջին տպարանի այդ գրքերի մեծ մասը, ինչպէս 19-րդ դարի վերջերի և սոյն դարի սկիզբների մի շարք դասագրքեր ու սրացոյցներ ևս չեն պահւել։ Զեն պահւել անգամ վանքի գրապարան-մատենադարանում։

Այս գրքոյկով նախ պէտք է տան տպարանի հիմնման պարագաները, ապա նրա գործունէության յաջորդական փուլերն ու տպագրուած գրքերի լրիւ ցանկը, ինչպէս նաև որպէս յաւելուած Սպահանում եղած հայկական այլ տպարաններին մասին համառօտ տեղեկութիւններ։

Աւելի լուսաբանման համար, այստեղ նկարագրում

ենք 17-րդ դարում տպագրված բոլոր գրքերը, թվով ութը հատոր և բերում դրանց լրիվ յիշատակարանները։

Որպես նմոյշ գրքի մեջ դրվում են առաջին տպագիր գրքերի անվանաթերթերից ու յիշատակարաններից մի քանի էջեր, հին տառատեսակներ, մամուլներին մաս կազմող և նրանց վերաբերող մի քանի նկարներ, ինչպես և մեկ օրինակ Յովհաննէս վարդ. Քթրշենցի կողմից Եւրոպայից բերված քլիշեներից։

Նոր-Զուղա

25 Յունիս 1971 թ.

Լ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ԳԻՒՏՆ ՈՒ ՀԱՅԵՐԷՆ ԱՌԱՋԻՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հայոց լեզուի նշանագրերի գիւտից, մինչեւ տպագրական գիւտը, ընդդրկում է իր մէջ աւելի քան մէկ հազարամեակ։

Այս տասը դարերի ընթացքում, հայ գրչագրութիւնը, իր սկզբնական ու նախնական վիճակից, շարունակ ձգտեց դէպի գրչութեան ու գեղագիր-մանրանկարչութեան բարձունքները, դէպի նուրբն ու գեղեցիկը և եկաւ հասաւ մինչև թղթից աւելի նրբին մագաղաթներին ու ոսկեզօծ ու գունագեղ մանրանկարների չգերազանցւող արուեստին։

Եթէ աւելի վաղ սկսած լինէր տպագրութեան գիւտը, իր բերած բարիքով, թերեւս մենք այսօր զուրկ լինէինք գրչութեան արուեստի ունեցած մեր թանկարժէք գանձերից ու մանրանկարչութեան նրբաճաշակ պատկերներից։

Ըստ բնութեան օրէնքի, իւրաքանչիւր նոր արարուած ու գիւտ, որոշ ժամանակ ու շրջան անցնելուց յետոյ, պէտք է հնանայ ու ծերանայ և իր տեղը զիջի նրանից բղխած ու նրանից յետոյ եկած աւելի զարգացած երեւոյթի ու կատարելագործուած գիւտի առջև և այդպէս շարունակաբար ու յաջորդաբար։

Այսպէս եղաւ և դրչութեան խնդրում, որին յաջորդեց տպագրութիւնը, իր զարգացման հոլովոյթներով։

Տպագրութեան գիւտը սեղի ունեցաւ գերմանացի Յովհան Գուտենբերգի ձեռքով 1445 թուին, իսկ առաջին գիրքը տպագրուեց մէկ տասնեակ տարի յետոյ՝ 1455 թուին։

Այս գիւտից հազիւ եօթանասուն տարի անցած, Վենետիկում Յակոբ Մեղապարտի կողմից տպագրուեցին հայերէն լեզուով առաջին գրքերը, որոնք են՝ «Պարզատումար» (1512 թ.) *), «Պատարագատետր» (1513), «Ուրբաթագիրք», «Աղբարք» և «Տաղարան»։

Առաջին տպագրիչ Յակոբից յետոյ, երկրորդն եղաւ Աբգար գպիր Թոքատեցին կամ Եւդոկիացին, որ նոյնպէս Վենետիկում 1565 թուին տպագրեց հայերէն առաջին օրացոյցը «Խառնափնդուր տումարի գնդնցիկ եւ պիտանի» անունով։

Վենետիկից յետոյ երկրորդ վայրը, ուր հայերէն տպարան է աշխատել, եղել է Կ. Պոլիսը, որտեղ իր տպարանը տեղափոխել ու գրքերի հրատարակութիւնը շարունակել է Աբգար Գպիրը 1567 թուին։

Հետագայում յաջորդաբար հայկական տպարաններ են հիմնուել Հռոմում՝ 1594 թուին, Լեռվում՝ 1616 թուին, Միլանում՝ 1621 թուին, Փարիզում ինչպէս և այլ վայրերում ևս հայերէն գրքեր են տպագրուել, բայց դրանք չեն եղել հայ տպարաններ։

Հայկական տպարանների հիմնման 7-րդ տեղը պատկանում է Նոր-Ջուղային, ուր տպարան է հիմնուել առաջ-

*) Համաձայն Հայկ Տեր Ասատուրեանի տուած տեղեկութեան «Բառարան հայ կենսագրութեանց» (Թիֆլիս 1904 թ.) ինքը տեսել է 1485-1486 թուականներին եւրոպական լեզուով մի գիրք, որի մէջ ս. գրից հատուածներ են տպագրուած եղել, որոնց հետ նաեւ հայերէն լեզուով եւ երկաթագիր տգեղ տառերով Սաղմոսից մի հատուած։

նորդ Մաշատուր վրդ. Կեսարացու ջանքերով 1636-1637 թուականներին, իսկ առաջին գիրքը տպագրուել 1638 թուին։

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՏՊԱԳՐԱՆԻ ՀԻՄՆՈՒՄԸ

Մաշատուր վրդ. Կեսարացին, համարուում է Ամենափրկիչ վանքի արժանաւոր ու ժրաջան առաջնորդներից մէկը, որ թէև յետոյ եպիսկոպոսական աստիճան է ստացել, բայց և միշտ էլ ժեր գրականութեան մէջ յիշուում է վարդապետական պարզ աստիճանով։

Կեսարացին նախքան 1620 թիւը Մովսէս կաթողիկոսի կոնդակով, որպէս նուիրակ գնում է Նոր-Ջուղա. նրա նուիրուած գործունէութեանն ու երիտասարդական եռանդին ի տես, մանաւանդ որ արդէն ծերացել ու տկարացել էր Ջուղայի առաջին առաջնորդ Մեսրոպ եպիսկոպոսը, տեղի ժողովուրդը սիրով է կապուում նրա հետ և խնդրում է կաթողիկոսին որ նրան նշանակէ որպէս իրենց առաջնորդ։

Կեսարացին 1620 թուին ստանձնելով Ջուղայի թեմի առաջնորդական պաշտօնը, շուտով ընդլայնում է տեղի կրթական գործը և նոր շունչ ու եռանդ մտցնում։

Շուրջ մէկ տասնամեակ տեղում աշխատելուց յետոյ, երբ 1630 թուին որպէս նուիրակ գնում է Յունաստան և Լեհաստան, Նիկոլ Թորոսովիչի վէճին վերջ տալու համար, Եւրոպայում տեղեկանում է տպագրուած գրքերի մասին և կամ նոյնիսկ տեսնում, ու երբ Նոր-Ջուղա է վերադառնում, ինքն ևս ձեռնարկում է գրքեր տպագրելու դժուարին աշխատանքին։

Վանքի միաբան հայրերը, այդ օրերում, իրենց նեղ-

լիկ խուցերում, որ շարված էին գլխաւոր մուտքի հիւսիսային կողմում, զբաղւած էին դրշութեան արւեստով, որոնց աշխատանքի պանպաղ ընթացքը չէր կարող բաւարարել մի լուսամիտ ու եռանդուն առաջնորդի, ուստի նա մտածում է ինքն ևս հիմք դնել տպարանի, երբ միանգամայն անծանօթ էր տպագրութեան արւեստին, ինչպէս որ իրաւամբ նա գրում է իր առաջին տպագրած գրքի՝ «Սաղմոս»-ի յիշատակարանում հետեւեալ բառերով.

«Զի ոչ եմք տեսեալ ի վարպետ. եւ ոչ ունիմք ուսուցիչ, բայց միայն զհոգին սուրբ. եւ զիրդս եւ զկենդանի աղօթս հոգեւոր Հօրն մերոյ զնացելոյ առ Տէր»։

Տպարանական աշխատանքներն սկսւում են դեռևս 1636 թւից. վանքի ողջ միաբանութիւնը լծւում է ծանր ու դժւարին աշխատանքի, տնային միջոցներով պատրաստում են մամուլ, թուղթ, մելան, տառեր և ձեռնարկում գործը գլուխ բերելու, որի աշխատանքները տևում է մէկ տարի և հինգ ամիս և 1638 թւին տպագրւում է Զուղայի առաջին գիրքը «Սաղմոս»-ը։

Ինչպէս որ մինչև այժմ յայտնի է, Խաչատուր Կեսարացու ժամանակ Զուղայի տպարանում տպագրւել են չորս գիրք, որոնք ըստ թւականների հետեւեալ պատկերն են ներկայացնում.

1.	«Սաղմոս ի Դաւիթ»	1638 թ.
2.	«Հարանց Վարք»	1641 թ.
3.	«Խորհրդատետր»	1641 թ.
4.	«Փամագիրք Աստնի»	1642 թ.

Սոյն թւականները նրանց աւարտման թւականներն են, ուստի այդ հերթականութեամբ էլ ստորեւ առանձին առանձին անդրադառնում ենք իւրաքանչիւրին, բերելով դրանց լրիւ յիշատակարանները։

ԿԵՍԱՐԱՑՈՒ ՏՊԱԳՐԱԾ ԳՐՔԵՐԸ *)

1. ՍԱՂՄՈՍ ԴԱՒԻԹԻ

«Սաղմոս Դաւթի»-ն կամ գիրքի ուներցած հարազատ խորագրով «Սաղմոս ի Դաւիթ» գիրքը, Խաչատուր վրդ. Կեսարացու տպարանից լոյս տեսած առաջին հրատարակութիւնն է, որը մինչև 1968 թիւը, այսինքն շուրջ 330 տարի անյայտ էր մնացել մեր բանասէրներին։ **)

«Սաղմոս»-ը տպագրուել, կամ աւելի ճիշտ, տպագրութիւնը աւարտուել է 1638 թուին. տպագրական աշխատանքը տևել է մէկ տարի և հինգ ամիս, ինչպէս որ ասում է գրքի յիշատակարանը։

Գիրքն ունի 572 էջ. 15. 2 × 8. 5 սմ. չափուածք։ Անուանաթերթ չունի. առաջին էջի վերևում ունի մի ճակա-

---

*) Սոյն գրքերի մասին մի երկուսի ոչ լրիւ յիշատակարանների, խօսել է նաև «Բանասիրական առաջին Տպարանը» յոդուածում։ (Տ. Պողոսեան «Բանբեր Տարեգիրք» Երևան, 1970 թիւ, Բ. տարի, էջ 301 — 319)։

**) Այս մասին աւելի մանրամասն տեսնել «Ալիք» (Երևան, 1969 թ. 18 Հոկտ.) կամ «Այգ» (Բեյրութ, 1969 թ. 23 Հոկտ.) օրաթերթերում։

Գրքից մէկ օրինակ ունի միայն Օմսիորդի Բոդլէյեան գրադարանը, որի առաջին թերթի եւ գլխաւոր յիշատակարանի լուսանկարները շնորհակալութեամբ ստացել ենք նոյն գրադարանի արեւելեան բաժնի վարիչ պրն. Դէյվիդ Բարրեցից եւ երաժիշտ պրն. Մանուկ Բարիֆեանից, իսկ գրքի երկրորդական յիշատակարանները պրն. Խաչիկ Տէր Գրիգորեանից։

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆ ՀՆԱՐՔ
ՖՈՒՆԴԱՄԵՆՏԱԼ Գ. ՉԱՐԱՆ
ԱՍՏԱՂԱՏՈՒՆ
A 51415

տագարդ. իսկ նրա ներքևում, որպէս խորագիր գրուած է «Սաղմոս Դաւիթ», որից անմիջապէս յետոյ սկսւում է Սաղմոսը՝ «Երանեալ է այր որ ոչ գնաց ի խորհուրդս ամբարեաց....»։

Մեծատառերը ընդհանրապէս ունեն երկաթագիր տառեր, իսկ ոմանք էլ տպուած են հաւքագրերով։

Վերջում ունի չորս էջից բաղկացած յիշատակարան, որի առաջին մասում տրւում է Մովսէս Սիւնեցի Կաթողիկոսի համառօտ գործունէութիւնը, իսկ յետոյ «Սաղմոս»-ի տպագրութեան հանգամանքներն ու դրան մասնակից մի քանի հոգևորականների անունները։

*Ստորև բերում ենք գրքի գլխաւոր յիշատակարանը։ *)*

«Փառք նոանցնոյ տերութեան եւ միագոյ բնութեան Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն արքոյ որ եւս կարողութիւն տառապեալ անձանցս հասանել յաւարս գրոյս։ Բայց սակայն Զարբոյ եւ գամենեցուանիկ առն Աստուծոյ. զտեառն Մովսէսի կաթուղիկոսի զվարսն եւս. համառօս բանիւ կամիմք յայտ առնել։ Էր սա ընտրեալ սիւնեաց։ Ի տիս մանկութեան արբասէր եւ պոռնիկ եւ պահացող. հնգ հանդարս բարուք։ Որ եւ յարեցաւ ի մեծ կաթուղիկոսն Սրապիոն. անհանգիստ երկամբ աշխատեալ լրնթերցումն աստուածատուն տառից. եւ ընտ մահուան կաթուղիկոսին, ընկալաւ իշխանութիւն եւ գաւազան ի Գրիգոր վարդապետէ կենարացոյ։ Եւ ըստ շնորհելոյ նմա յաստուծոյ. յորդառատ վարդապետութեամբ եւ բարի խոստովանութեամբ լուսաւորեաց զազգս հայկազանց եւ արար բազում ուղղութիւնս։ Նախ զի զեղծեալ կարգս եկեղեցոյ. որ ի թուլութիւնէ առաջնոցն խանգարեալ էր. վերստին

---

*) Այս, ինչպէս եւ միւս գրերի յիշատակարաններ, բերում ենք իրենց հարազատութեամբ, բացելով միայն համառօտագրութիւններ։

ուղղեաց։ Երկրորդ ի բազում տեղիս յանապատս կարգեաց խարազնագղեաց ճգնաւորաց։ առանց միանգամայն ի կանանց։ Յոր ժողովեցան ուր քաւն ի երեսուն։ ուր վաթսուն ի հօրանաւուն զի անդադար աղօթեցին։ ի ինքն որպէս զհայր հաստատակաց խնամ տանէր ամենեցուն։ զմարմնաւոր պէտս նոցա լինով։ Երրորդ յամենայն տեղիս։ ի շենս ի յաւանս անբիւ եկեղեցիս շինեաց ի քաւանս։ որով հաւաս քրիստոնէութեան ծաղ-

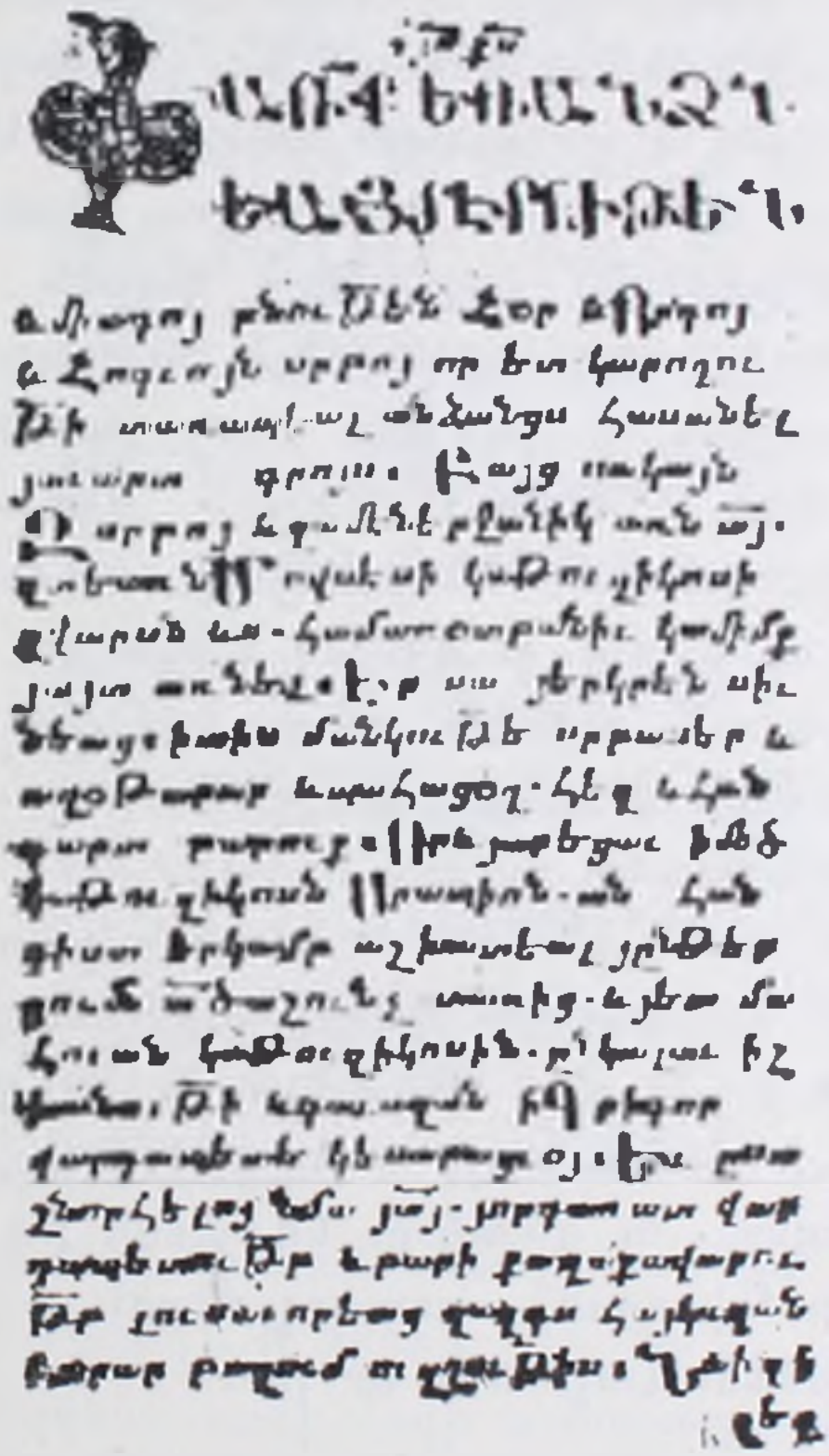

1638 թուի «Սաղմոս»-ի յիշատակարանի Ա. էջը

կեալ պայծառացան։ Չորրորդ զսուրբս էջմիածինն նոր նորոգեալ զարդարեաց և պայծառացոյց անբուկի ծա-

խիւ։ որ զտնսօղսն հիացուցանէ։ Հինգերորդ ընկալեալ զկաթուղիկոսութիւն եւ դիմեաց առ արքայն պարսից։ եւ զդիմառական հարկն որ յառաջնոց Կաթուղիկոսացն եղեալ էր ի վերայ սուրբ Էջմիածնայ։ բազում ջանիւ զուն զործեալ վերացոյց եւ արար ազատս ի հարկապահանջութենէ։ Վեցերորդ յամենայն տեղիս դասատուն եւ դպրոցս կարգեաց եւ լուսաւորեաց զազգս հայոց եւ յարաժամ ցանկայր տպագրութեանս զի յառաջութենէ զրոց ամենեքեան դիւրաւ վարժեցին։ սակայն չեղեւ ծնունդս։ զի փոխեցաւ ասի յանանց կեանսն առ ցանկալին իւր։ յորում ծարաւին էր եւ արտասուօք ժամէր միտս։ կացեալ Կաթուղիկոս չորս ամ եւ չորս ամիս որոյ յիշատակն աւրհնութիւնամբ եղիցի։ Եւ յաջորդեաց զաթոռ նորա Տէր Փիլիպպոս ծնունդսուն աշակերտ իւր։ Եւ յաւուրս սորա եղեւ տպագրութիւնս ի քաղաքն Շոր։ յանապատն Ջուղայոյ։ ի թվին ՌԼԶ եւ է (1638)։ Զնոամբ նուաստ խաչատուր վարդապետի կենարարոյ։ որ տարի մի է եւ հինգ ամիս։ որ զցայգ եւ զցերեկ անդադար աշխատիմ հանդերձ միաբան ուխտիս զի ոչ եմք տեսեալ ի վարպետէ եւ ոչ ունիմք ուսուցիչ։ բայց միայն զհոգին սուրբ։ եւ զիղձս եւ զկենդանի աղօթս հոգեւոր հօրն մերոյ գնացելոյ առ տէր եւ են ծնունդս եւ օժանդակ զործոյս հոգեւոր որդեակքն իմ վարպետ Յակոբնանն։ եւ տէր Յովհաննէս քահանայն։ եւ տէր Միքայէլն եւ Յովսէփն։ վասն որոյ յիշեցէք ի մաքրափայլ աղօթս ձեր զնուաստ խաչատուր վարդապետս։ եւ զծնունդս եղբարսն իմ։ եւ դուք յիշեալ լիջիք ի քրիստոսէ ասուածոյ մերոյ որ է աւրհնեալ յաւիտեանս ամէն։ Հայր մեր որ յեր։

ՓԱՌՔ ԱՊԷՆԻԱՁ ՏԵԱՌՆ ՈՐ ԵՏ ԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ ԱՆԻՄԱՍՏ ԱՐԱՆՑՍ ՀԱՍԱՆԵԼ ՅԱԻԱՐՏ ԵՐԳԱՐԱՆԻՍ ԴԱԻԹԻ Ի ԹՈՒԻՆ ՌԼԶ Է (1638) ՈՐՈՒՄ ՓԱՌՔ ՅԱԻԻՏԵԱՆՍ »։

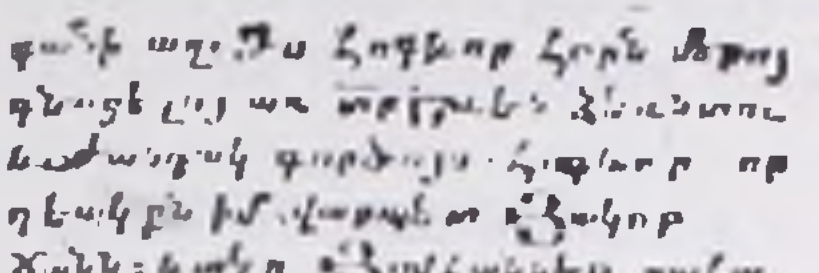

ՓԱՆՈՓԱՊԷՏԻԱՆՑ ՊԱՏԵՄԱԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆ ԵՒ ԱՆԴԵՌՆԱՒԱՐՔԵՐ ԳԱՐԱՆԻՍ ԴԱՒԹԻ Ֆ ԹՈՒԹՈՒՆ, ՈՒ ՁԷ ՊՊՈՒՄ ՓԱՆՈՓՅԱԼԻՏՔԵԱՆՑ

1638 թ-ի «Սաղմոս»-ի յիշատակարանի վերջին էջը։

Գլխաւոր յիշատակարաններից բացի գրքի 60, 129, 268 և 341 էջերում ևս ունի փոքր յիշատակարաններ, որոնք ևս բերում ենք այստեղ.

1. «Յիսուսի ի մահրափայլ յաղօթս ձեր ով հանդիպողք զաւխատողս ի սմա» (էջ 60)։

2. «Աւգնեա սուրբ հոգի աւխատողացս» (էջ 129)։

3. «Սաղմոս ի Դաւիթ Աւգնեա սուրբ հոգի հասանել յաւարս» (էջ 268)։

4. «Զաւխատողս ի սմա զնուաստ Խաչատուր վարդապետս եւ զվարպետ Յակոբճանն եւ զյանապատիս միա-

բանին, որ բազում աշխարհաբար հոգիս կարացավ գալս չափս ի յայս բերել թվին ՌԾԷ (1638)» (էջ 311)։

2. ՀԱՐԱՆՑ ՎԱՐՔ

«Հարանց վարք»-ը Զուզայի տպարանից լույս տեսած երկրորդ գիրքն է, որն իր ծաւալով պերազանցում է Մաշտոցը Կեսարացու կողմից տպագրած միւս գրքերին։

Համաձայն գրքի յիշատակարանին, տպագրութիւնը աւարտել է 1641 թ-ին։ «Հարանց վարք»-ը, որ հոգևոր հայրերի՝ ճգնաւորների կեանքն ու մի շարք մոլութիւնների ու խրատական գրածքների ժողովածու է, ինչպէս որ ասում է «Հայելի վարուց յորում կան պատմութիւն հեշտալուրք և բանի օգտակարք առ ի փրկութիւն մարդկան», իր տեսակի մէջ մի կոթողական գործ է, նորահիմն մի տպարանի համար։

Գրքի ծաւալն է 24·5 × 8·5 սմ., շարածքը՝ 17 × 12·5 սմ.։ Ունի 705 էջ, երկսիւնակ տպագրութիւն։ Էջերը համարակալուած են հայկական թուանշաններով՝ Ա-ՉԵ (1-705)։ Սկզբում և որոշ գլուխներում ունի ճակատագրեր և մէկ կիսախորան (էջ 9)։ Տառերը կոկիկ են ու մանրատառ։ Գիրքն անուանաթերթ չունի, սկսւում է «Ցանկ է, Գլխաւոր բանից։ Հարանց վարուց սուրբ գրոց»-ով, որ բռնում է մօտ մէկ և կէս սիւնակ։ ապա առաջաբանն է՝ ութ էջ, իսկ յետոյ էջ Ժ-ՁԴ (10-70։) վարքագրութիւնն է և ՁԴ-ՁԵ (704-705) երկու սիւնակով յիշատակարանը։ *)

Գրքի տպագրութեան հանգամանքների մասին աւելի լայն գաղափար տալու համար, ստորև առաջ ենք բերում լրիւ յիշատակարանը։

---

*) «Հարանց վարք»-ից վանքի գրադարանում կայ երկու օրինակ (մէկը թերի)։ Իսկ բանգարանում մէկ օրինակ։

«Թառք ամենասուրբ երրորդութեան. հօր և որդւոյ և հոգւոյն սրբոյ. որ են կարողութիւն տառապեալ անձանցս հաստատեալ յաւուրս զորս որ կոչի Հարանց վարք. թվին Ռ. Ղ. (1641) ի քաղաքն Շամախոյ. գրա-

1641 թիւ «Հարանց վարք»-ի կիսախորան.

նապատն Նոր Ջուղայոյ. Ի բազաւորութեան պարսից Շահ Սեֆոյն. Եւ ի հայրապետութեան Տէր Փիլիպպոսի. յիշխանութեան գիւղաքաղաքին Ջուղայոյ. իշխանաբուխ Պարոն խոջայ Սարգսապին իմաստնոյ և բարեպաշտի. Զեռամբ նուաստ Խաչատուր վարդապետի կնաւորացոյ. ի բազում աշխատութեամբ հանդերձ միա-

բան ուխտիս հագիր կարացաք այլապես ի յայս բերել։ Զի ոչ ուրաք յուսեցէք. եւ ոչ տեսանել ի վարպետ. Այլ ի տեսչութենէ հոգւոյն. եւ աղօթիք հոգեւոր հօրն մերոյ Տէր Մովսէս Կաթուղիկոսի փոխեցելոյ առ Տէր. Որ կրկին յուսաւորիչ եղեւ Հայկազանց ազգիս հոգեւոր ուսուցիչն զաւուրս Էջմիածինն. եւ զեղծեալ կարգս մեր որ ի թուրութենէ յառաջնոց Զոր Տէր Աստուած մեր թող երկոտասան վարդապետացն. դասակից եւ պատակից արասցէ. ամէն։

Յիշեաջիք եւ զհոգեւոր որդեակին իմ զտէր Սիմէօն վարդապետն. եւ զտէր Դաւիթ վարդապետն, որ յայսմ ամի ընտրեցան Աստուծոյ տուաք գաւազան երկոցունցն. եւ զպատուական ծերունի Տէր Մկրտիչն. Դա եւ զաշակերտակից սոցին. զտէր Բաղդասարն, զտէր Սահակն, զտէր Յովհաննէսն, զտէր Նիկողայոսն, զտէր Միքայէլն, զտէր Աւետիսն, զՅովսէփն, եւ զմեծ Յովանէսն. Եւ այլ ես բազու

ռութեանս։ Եւ պակասութեան սորին անմեղադիր լերուք։ Եւ որ յիսուս յիշեալ լիցի ի Փրխասոսէ ի միւս անգամ գալստեանն որ է օրհնեալ այժմ եւ անդրաւ յաւիտեանս ամէն։ Հայր մեր որ։ »։

Ց. ԽՈՐՀՐԴԱՏԵՏՐ

« Խորհրդատետր » - ը կամ « Պատարագամատոյց - ը հանդիսանում է Մաշտոցը Կեսարացու տպագրած երրորդ գիրքը։ Թէև սրա մասին յիշատակութիւն եղել է մեր

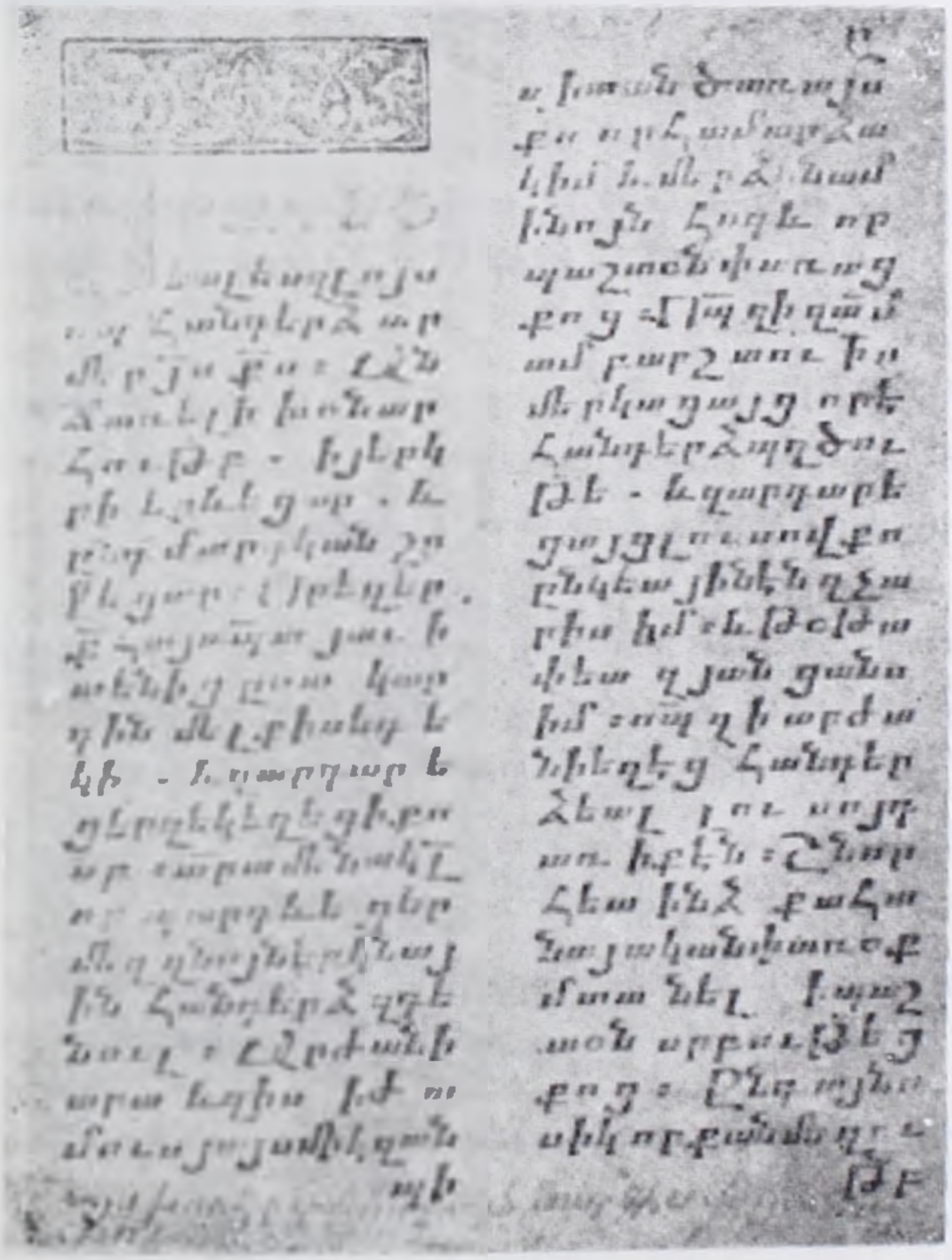

1641 թ. « Խորհրդատետր » - ի առաջին էջը

բանասէրների կողմից, բայց իրականում գիրքը յայտնաբերուել և լրիւ նկարագրուել է վերջին տարիներում։ *)

Ինչպէս յիշուեց «Հարանց Վարք»-ի նկարագրման ժամանակ, սոյն գրքոյկը աւարտուած լինելով նրա հետ միաժամանակ՝ 1641 թուին, պէտք է ընդունել որ այն տպագրուել է «Հարանց վարք»-ից յետոյ, ուստի և պէտք է այն համարել Զուղայի առաջին տպարանի երրորդ գիրքը։

«Մորհրպատեար»-ը, ինչպէս անունն է ցոյց տալիս, մի գրքոյկ է, բաղկացած 48 էջից և բաժանուած 6 գրքակի, իւրաքանչիւրը չորսական թերթով (կամ 8-ական էջ)։

Համարակալուած է հայկական թուանշաններով՝ Ա-ԽԷ (1-47), էջահամարների մէկ թուի պակաս առաջացել է 44 և 45 (ԽԴ և ԽԵ) էջերի միջոցում չհամարակալուած մէկ էջի պատճառով։ *)

Գիրքն ունի 17×12·5 սմ. ծաւալով շաբաթք, նիւթը թուղթ է, հաստ ու գեղնաւուն, նման «Հարանց Վարք»-ի թղթին, տպուած է երիսիւնակ։ Առաջին էջի սիւնակի վերևում ունի մի ճակատագիր։ Էջերը շաբաթած են խոշոր գրերով, իսկ վերնագիրները մանր բոլորագրով։ Մանրերը նման են «Հարանց վարք»-ի, իսկ խոշոր գրերը՝ «Աւետի ժամագիրք»-ի տառերին։

Միւս գրքերի նման այս ևս գուրկ է անուանաթերթից, սկսւում է «Եր զգեցեալ ես ...»-ով։

Տպագրութեան համար գործ է ածուած երկու գոյնի՝ սև և կարմիր թանաք։ Կարմիր թանաքով են Ա. Գ. Ե. և

*) «Էջմիածին» ամսագիր 1962 թ. համար ԺԲ. էջ 46 եւ «Սիոն» ամսագիր 1966 թ. Յուլիս, էջ 357։

*) Էջմիածին ամսագրում (նոյն համար) գրուած է 47 էջ, նոյնը եւ «Հայ հնատիպ գրքում» (էջ 12)։

Ը. Էջերի մի քանի վերնագրերն ու մեծատառերը Մեծատառերից ոմանք հաստքագրեր են, իսկ մյուսները երկաթագրեր։

Անուանախերթի նման գիրքը զուրկ է նաև կանոնաւոր յիշատակարանից։ Գրքի վերջում շատ մյատ ձևով ունի երկտողեան մի յիշատակարան, հապիս մէկ անուանով ու թուականով, որ բերում ենք այստեղ։

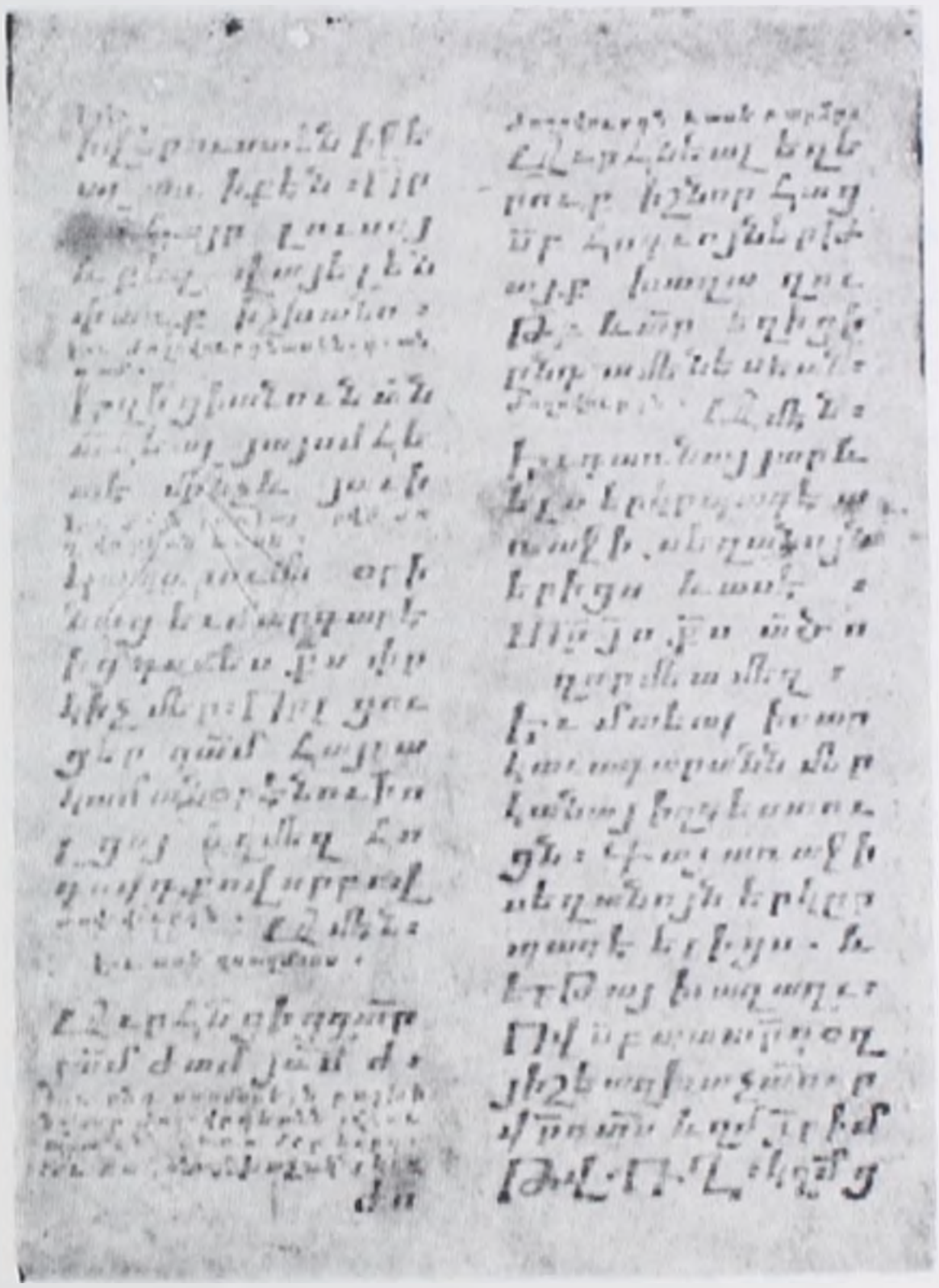

1641 թ. «Սարգատեար»-ի յիշատակարանը

«Եվ սուրբ գասարագոր յիշա զնապատուր վարդապետս ես գմայր իմ բին Ի՚Ղ. (1641) կարգեցի»

4. ԺԱՄԱԳԻՐՔ ԱՏԵՆԻ

«Ժամագիրք Ատենի»-ն կամ իր ընդարձակ խորագրով «Սաղմոսացն Դաւթի եւ կարգաւորութիւն հասարակաց աղօթից նկնդնցեալց Հայաստանեաց» գիրքը, տպագրեալ կամ, ասենք, տպագրութիւնը աւարտեալ է 1642 թուին, որով և հանդիսանում է Ջուղայի տպարանի չորրորդ գիրքը։

Աշխատանք է տարեալ տառերը խոշորացնելու, որի պատճառով էլ գրքի մի մասը՝ սկզբից մինչև էջ ՈՁ (606), որ ժամագրքի վերջն է, շարուած են խոշոր, իսկ յետոյ փոքր տառերով, որ դարձեալ աւելի մեծ են քան «Հարանց վարք»-ի տառերը։

Գիրքն ունի 695 էջ *), որոնք համարակալուած են հայկական թուանշաններով Ա-ՈՂԴ (1-694 և չհաշուած 1), շարուածքի ծաւալն է 13×17 սմ։ Ունի մի կիսախորան էջ Յ Ը (308)-ում, նման «Հարանց Վարք»-ի զարդանկարին, մի քանի ճակատագարդեր որոշ տեղերում, ինչպէս և մի քանի թոշնագիր մեծատառեր։

Մինչև էջ ՈՁ (606) ժամագիրք-Սաղմոսի վերջն է, որի յիշատակարանը՝ «Փառք ի համագոյ...» գտնուում է էջ ՈԳ (603)-ից ՈՁ (606)-ում։ Ապա էջերի սխալմունքով կրկին համարակալուած է էջ ՈԳ (603) որ տօնացոյցն է և սկսուում է այսպէս.

«Փաղոց ամսոյ։ Հայոց ի Ա (1)ն եւ դեկտեմբեր հռոմայեցւոց ի Բ (2)։

«Սաղմոս»-ն սկսուում է մոռացութեամբ մի չհամարակալուած էջից, որ գտնուում է էջ ԼԵ (25) և ԼԶ (26)-ի

---

*) Ժամագրքից Ն. Ջ. վանքում կայ երկու օրինակ, որոնք երկուսն էլ ընրի են սկզբից եւ վերջից։ Էջերի լրիւ թիւը վերցրել ենք «Հայ հնատիպ գրքի մաս. ցուցակ»-ից (էջ 13) եւ «Սիոն»-ից (1967 թ. Յունւ. Փետր. էջ 57-59)։

միջոցում։ Այս գիրքը սկզբում ունեցած Սաղմոսի պատճառով։ մեր բանասէրներից ոմանց կողմից անուանւել է նաև «Սաղմոս»։

Կիսախորան 1642 թ-ի «Ատենի ժամագիրք»-ի

Վանքի թանգարանի օրինակն սկսւում է 7-րդ (է) էջից և շարունակւում մինչ էջ ՈՁ թ. (689)։ էջ ՈՁԳ-ում (683) ունի մի ճակատագարդ։ ապա.

«Երգեցէք ուղիղ Սիովնի։
Էակից հոր եւ հոգոյ...» ոտանաւորը։

Գլխաւոր երկու յիշատակարանից բացի։ ունի երկու

այլ փոքր յիշատակարաններ ևս, որոնք գտնւում են ՌԲ (602) և ՌԿԳ (663) էջերում։

Այդ յիշատակարաններն են։

Ա.

«Ով վայելող սուրբ մատենիս,
Մաղթեմ յիշել զեղկելիս,
Զարիալ տարօղ տառիս,
Դարի արդոյ երգարանիս,
Նաև յիշել մաղթեմ ընդ իս և զԱարգիսն
Ամն ելնօղ թղթի և մրիս,
Միսն գինուցօղ և տպօղ քարտիս»։

Բ

«Ով տնաստեր յիշեսցիք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր զՍիմեոն վարդապետն»։

Վերյիշած առաջին յիշատակարանից առաջ ունի, մի «Դովասանութիւն Մաղմոսին» բանաստեղծութիւն, որը բաղկացած է 16 տնից և սկսւում է այսպէս.

«Բանք Մաղմոսիս է պատուական,
Լցեալ հոգւովն Աստուածական,
Որք ի յասելն օժարանան,
Անքայքայեանն արժանանան....»։

Երկու գլխաւոր յիշատակարանները գտնւում են առաջինը Ա. մասի (Ժամագրքի) վերջում (էջ 603-606), իսկ եկրորդը՝ գրքի վերջում (էջ 700-701?), որոնք քերում ենք ստորև։

Ա. ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ.

«Փառք համագոյ զուգափառ.....»։

Որոյ ամենասաս շնորհիւն յանկելեալ կատարեցաւ տպագրութիւն հոգեւնուագ Մաղմոսացն Դարի ընդ ամին և կարգաւորութիւն հասարակաց աղօթից զեկեղեցեաց Հայաստանեաց։

Յամի հազար եւ ինսներորդի եւ միակ թուոյ յամսեանն Հայոց Տրէի երեք, եւ հոսմայնցոց Յունվարի ի երկոտասան, Յաշխարհիս պարսից Արքայանիստ քաղաքիս ըստ զրոց Շօշ կոչեցելոյ, որ այժմ Ասպահան արտաքայնի, ի գեաղաքաղաքիս Նոր-Ջուղայու, ընդ հովանեաւ սուրբ Ամենափրկչի վանիցս, որ է մենաստան կուսակրօնից բանասիրաց, ի բազաւորութիւն պարսից Շահ Սաֆուն,

Եւ ի դիտապետութեան հայոց հանուրց սնոր, Տեառն Փիլիպոսի երիցս երանեալ երջանիկ հայրապետի, Եւ ի վերատեսչութեան նահանգիս ընդհանուր Պարսկաստանի հնգահոգի արհի եպիսկոպոսի եւ շնորհազարդ վարդապետիս, Տեառն Խաչատրի որ է բնիկ ազգաւ ի Կեսարիա քաղաքէն որոյ ջանիւք եւ աշխատութեամբն եղեւ տպագրութիւնս այս ի մէջ տոհմիս հայկազեանց, Քանզի այս ամէներջանիկ վարդապետս Խաչատուր որ ըստ որէ. տեսանէր զտպագրութիւնս ի մէջ ազգացն լատինացւոց ցանկայր միտս որպէսզի լիցի ի մէջ Հայաստանեաց եւս, Եւ յարաժամ խնդրէր հնարս գիւս արուեստիս այսորիկ եւ իբրեւ ոչ գտաւ ուստիք առ ի լնուլ զփափաք ցանկութեան իւրոյ, ապաւինեալ այնուհետեւ ի հոգին սուրբ որ բաշխէ զշնորհսն իւր առատապէս որք յուսանին սակաւ աշխատիլ իւրով միաբան ուխտիւն մինչ զի կատար էհան զտպագրութիւնս եւ սփռեալ տարածեաց զգիրս ի մէջ հայաստանեացս, որ եւ ժամագիրքս զայս աշխատասէր կամօք ջանացեալ յաւարտ էհան ձեռամբ իւրով, որ եւ մաղթեմ վայելողացդ եւ պատահողացդ զի խնդրեսջիք ի Քրիստոսէ սմա երկարակեաց խաղաղութեամբ առողջ կեանքս, Եւ յետ ասի կենացս ընդ սրբոց աշխատաջան վարդապետացն դասաւորիլ ի փառս Աստուծոյ ամէն,

Այլ եւ խնդրեմ անմեղադիր լինել սակս անյարմարութեան քանզի ամենեքին ի վարպետաց ոչ է տեսեալ այլ իւրով հանճարովն ըստ պարգեւելոյն սմայ ի հոգոյն

արդոյ այսման յայտ ածեալ երեսեցոյց վասն օգտի բազմաց։

Ընդ արդոյ երջանիկ հօրս յիշել մարդիմ զմաքրասուն աշակերտեալ մանկունս իւր։ զտէր Միքէլն քաջ և արի ասուածապրան վարդապետն որ է աղբեր իմաստութեան։ և հնգաձոզի տէր Դաւիթ վարդապետն ճշգաստէր և

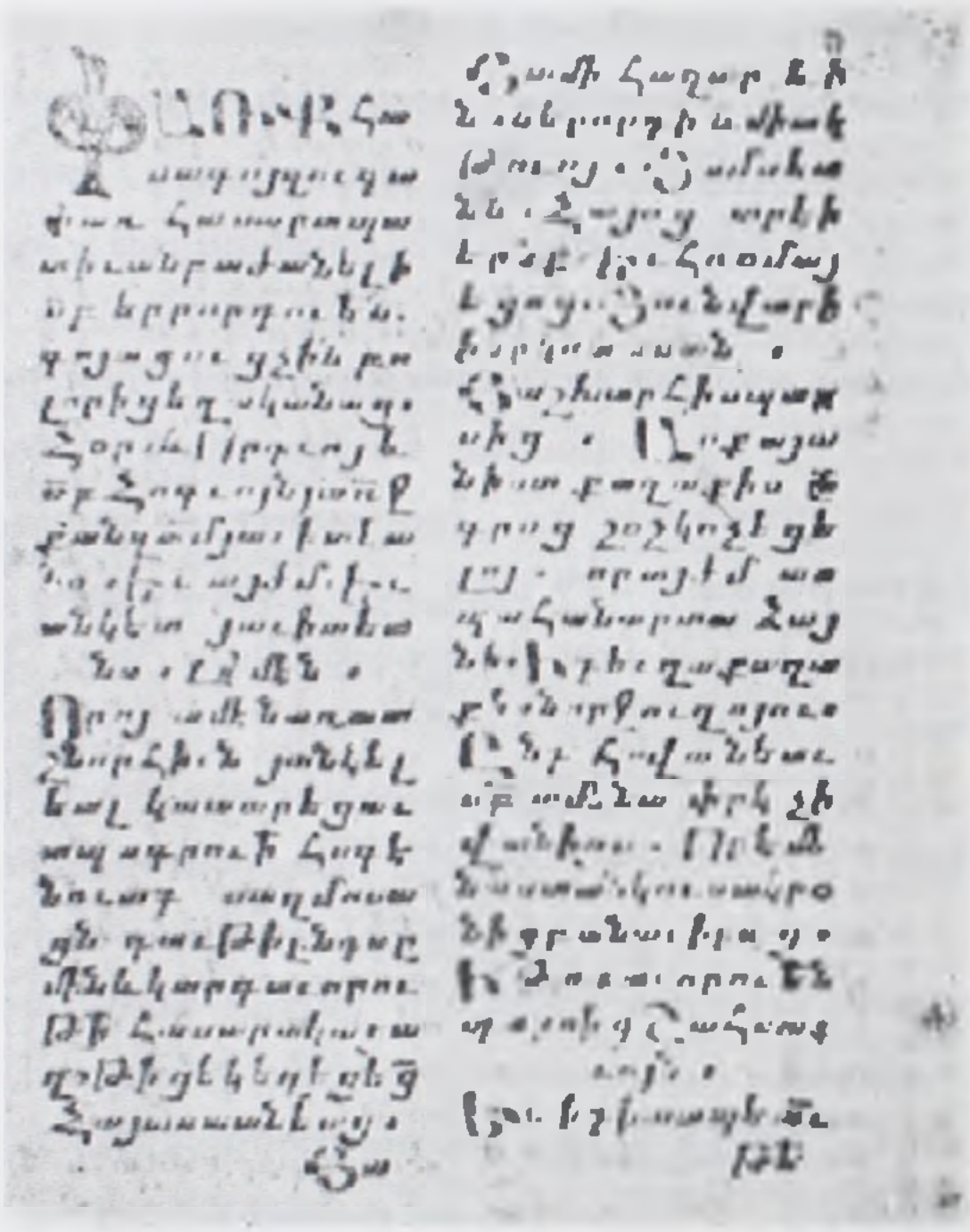

1642 թ. «Ատենի ժամագիրք»-ի յիշատակարանից

զծերունի տէր Մկրտիչն։ և զտէր Բաղդասար վարդապետն։ և զՅովհաննես վարդապետն։ որ զնացեալ երջի յաշխարհին լատինացւոց որպէսզի ուսեալ ի նոցանէ և եկեալ ուղղեցէ և հաստատեցէ զսա ի մէջ հայաստանեաց։ ընդ որս յիշեալ աղերսեմ և զայլ աշակերտեալ արբամիս

սարկաւագունցն, զՏէր Աւետիսն խոհեմ, զԽաչատուրն, զՍիմէօնն, զԴալուսն, զՍահակն, որ միտ աշխատին ի վերայ գործառնութեանս, ոմանք արբագրելով եւ այլք կազմելով։ Այլ եւ յիշել հայցեմ ի սուրբ աղօթս ձեր, Զմեծ Յովանէսն այր քաջազօսի, որ է վերակացու սուրբ ուխտիս որպէս հայր հասարակաց խնամէ զամենեսեանս։ Նաեւ զծերունի խոհարար զտէր Յուսիկն, որ ծեր գոլով սպասաւորութիւն առնէ եղբարցն ամենեցունց, որոց Քրիստոս լիցի վարձահատուց ըստ վաստակոց իւրեանց։

Ընդ սոցին յիշել պարտիմ եւ զիս զտառապեալ հէքս զկրկին մարդով խօրացեալ Սիմէօնս կարօս բանի, որ տկար անձամբ սակաւ ինչ աշխատեցայ ի վերայ արբագրութեան սորա հինգ կանոնի չափ եւ ի վերայ տանցուցին զբլխովին իսկ»։

Բ. ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ *)

«Գիտասջիք ով տնաստէր զի մեծ եւ երանելի հայրապետն Տէր Մովսէս որ նորոգեաց զՍ. Էջմիածինն, որոյ ըստ արժանոյն գովասանութեան առաքինասէր վարուցն եւ աշխատաջան վաստակոցն որ ի վերայ կարգաց եկեղեցւոյ եւ կրօնից հաստատութեանց ունէր այլում բողից ասել եւ կամ բաւական համարեալ մեր զման զառաջագոյն ասացեալսն։ Սա ինքն վերոյասացեալ սուրբ հայրս մեր սահմանեաց տասն շարական ասել օրհնութիւն վասն բազում խորհրդոյ տասնեակ բուոյն։ Այլ եւ վկայ ածելով զմեծ փիլիսոփայն. եւ զհաւատարիմ քահանայապետն զսուրբն Ստեփաննոս։ Որ զաւագ օրհնութիւնքեւրն տասն տասն շարական արար եւ ոչ աւելի կամ նուազ. ըստ տասն դասուց բանականաց նմանապէս եւ սրբազան

*) Վանքի ունեցած օրինակը թերի լինելով, այս յիշատակարանը վերցրել ենք «Սիոն» ամսագրից (1967 Յունե. Փետր. էջ 58-59)։

հայրս կանգնեաց տաճն շարական ասել օրհնութեան ի փառս Քրիստոսի և արդոց նորա։ Եթէ հանեցին կամք եղբայրութեան ձերոյ տեառն գոնութիւն և եթէ ոչ ախորժիցէք կամք ձեր եղիցին։ Իսկ՝ զմեզ ի մեղադրանաց և ի բամբասանաց ազգս բողոք աղաչեմք։ Եւարս էաւ ժամագիրքս բոլորովին ի թուին հայոց Ռ. Ա. և Ա. (1612) Յապրիլ ամսոյ ԻԱ. (21)։ Հնարհոք Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ տեառն ամենակալի։ Որ է. օրհնեալ յաւիտեանս ամէն։ Խնդրեմ ի ձեզ որ պատահիցէք այսմ տպագրութեան յիշեցիք ի սուրբ յաղօթս ձեր զաշխատողսն այսմ տպագրութեանս։ Զտէր Յակոբն։ զՄարգարէն։ զԲաղդասարն։ զՄարգիսն և զԱգարեանն։ Զնոսին և զուրաս Սիմէօնն որ սակաւինչ աշխատեցեալ ի վերայ արբագրութեան սուրա։ Եւ որ յիշէիդ յիշեալ լիցի ի Քրիստոսէ Աստուծմէ մերոյ։ որ է. օրհնեալ յաւիտեանս ամէն։»

Խալատուր Կեսարացւոյ. տպարանը, որ իր տեսակի մէջ կարելի է գիւտ համարուիլ եկրորդ գիւտը համա-

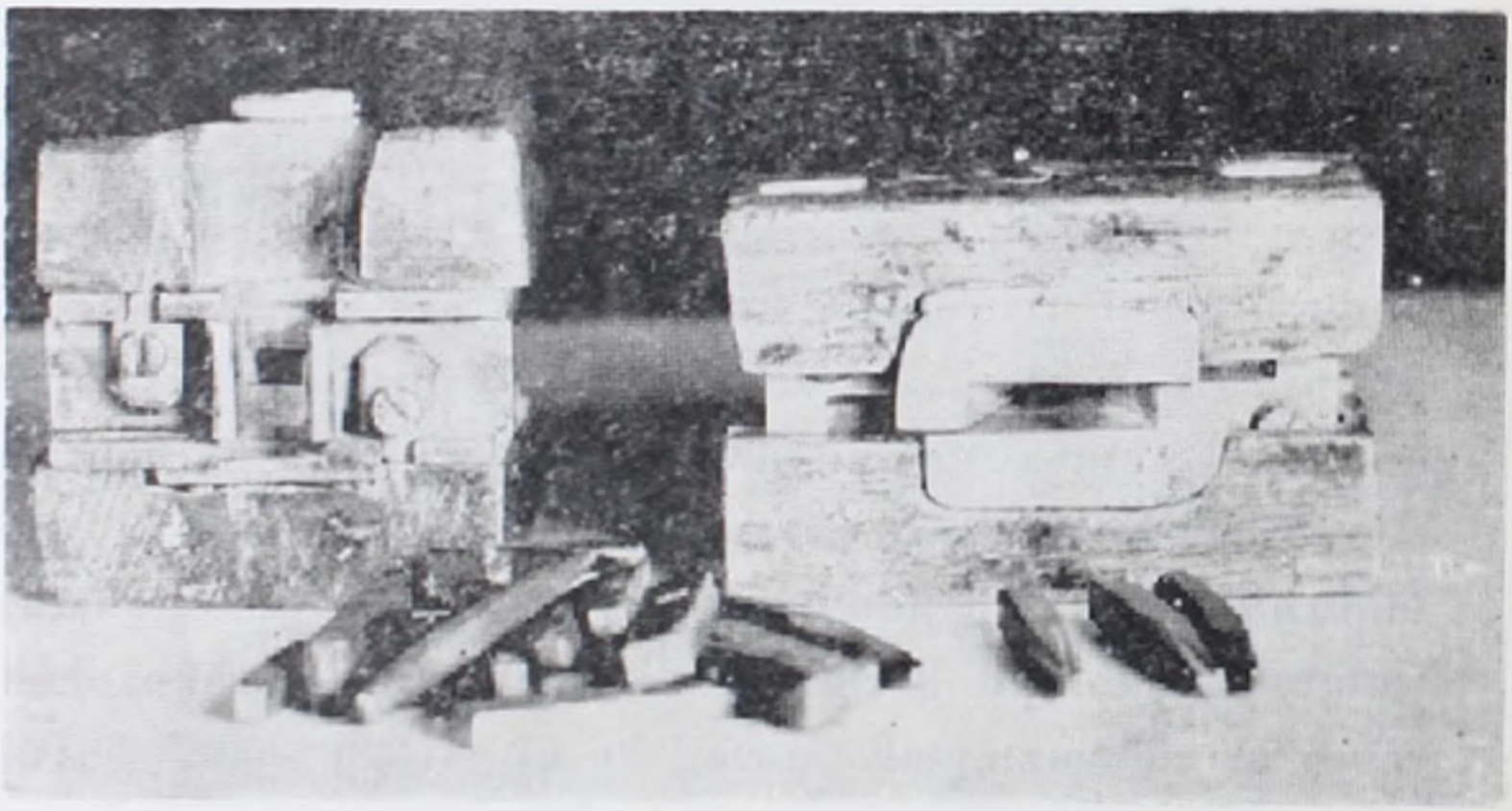

Առաջին տպարանից տաճարաշար կաղապարների նմոյշներ

ռելու շատ կարճ կեանք է ունեցել։ Հազիւ վերոյիշեալ չորս գիրքը տպագրելով, ըստ հասած տեղեկութեանց, եղած հա-

կառակուսիների պատճառով, այրել է տպարանն ու մամուլը, որից ներկայիս մնում են միայն որոշ թվով տառեր և մի քանի տառաշարի կաղապարներ։

Այս տպարանի մասին խոսում է նաև վիպագիր Յովհաննէս Ղուկասեանը իր «Ոսկան Երևանցի» ծաւալուն վէպի մէջ։ *) ուր գեղեցիկ ձևով տալիս է այն ճիգերն ու պայքարը, որ տարուում էր տպագրիչ հոգևորականների և գործը խանգարող հակառակորդների միջև։

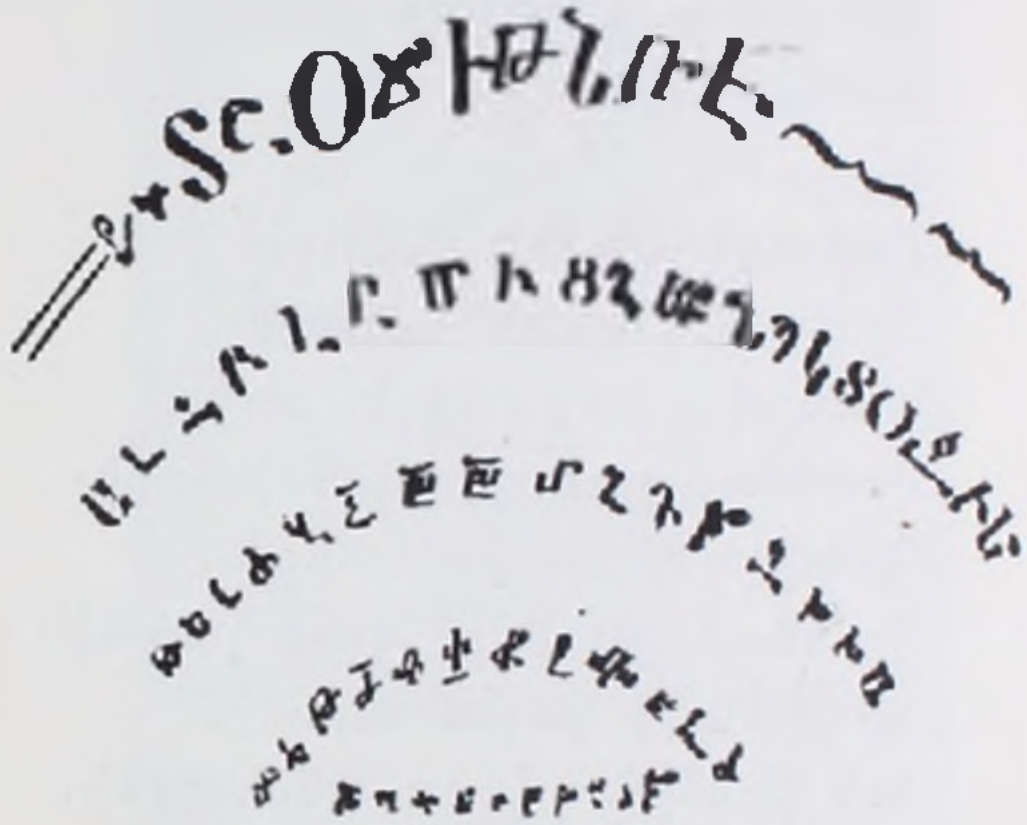

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆԻ

ԻՒ ԸՆԴՈՒԷԹԻՒՆ

Առաջին տպարանից տառատեսակներ

Խաչատուր Կեսարացին պատկանում է ժրաջան ու լուսամիտ այն հոգեւորականների խմբին, որոնք իրենց հանգիստն ու դպարը մոռացած, լծուում են ազգային ու մշա-

*) Յովհ. Ղուկասեան «Ոսկան Երեւանցի», Երեւան 1962 թ.

կութային աշխատանքների, լոկ ժողովրդին ծառայելու և ի փառս հայոց ազգի։

Կեսարացին ծնել է 1590 թ-ին և 26 տարի, սկսեալ 1620 թ-ից, վարել է Ջուղայի առաջնորդական պաշտօնը։ Վախճանել է 1646 թ-ին, 56 տարեկան հասակում և թաղել վանքի Տաճարի սեղանի ներքևի նկուղում, որն և դարձել է ժողովրդի ուխտատեղի։

Ստորև բերում ենք տապանաքարի արձանագրութիւնը.

«Ի հանգստի աստ ամփոփի,
Մամուր մարմին վարդապետի,
Խաչատրոյ Սրբազանի,
Հնտուղի Տեառն Յիսուսի,
Որ էր տեղեաւ Կեսարացի,
Գործով սուրբ հնգ և արի,
Բարձեալ յուս գլուծ Քրիստոսի,
Առաջնորդէ նորին հօտի,
Երեսնամեայ յայս գործ յանձնի,
Սմա նստիլ յայսմ աթոռի,
Կրէ յանձին զվարս անմարմնի,
Մնա մինչև յիսուն վեցի,
Յաղցաւորացս նա զատի,
Հազար Ղ (ինն սուն) և Ե (հինգ) բուի»։

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՔԹՐՇԵՆՑ

ԵՒ

ԻՐ ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ

Ջուղայի տպարանը զարգացնելու և լաւ ու նոր հիմքերի վրայ դնելու համար, Խաչատուր Կեսարացին, առաջին գրքի տպագրութիւնից յետոյ, իր ուշիմ աշակերտներից մէկին, Յովհաննէս վրդ. Քթրշենցին, ուղարկում է

Եւրոպայ տպագրական անհրաժեշտ աշխատանքներին ծանօթանալու և նոր գիտելիքներով ու մամուլով վերադառնալու համար։

1647 թուի «Պարզատումար»-ից մի զարդակալ

Յովհաննէս վարդապետի Եւրոպա գնալու մասին, առաջին անգամ յիշատակուած է «Ատենի ժամադիրք»-ի յիշատակարանում (էջ 605), ուր ասուած է.

Եւ զՅովհաննէս վարդապետն. որ գնացեալ երթի յաւխարհին լատինացւոց որպէսզի ուսեալ ի նոցանէ եւ եկեալ ուղղեսցէ եւ հաստատեսցէ զաս (տպարան Լ. Մ.) ի մէջ հայասանեաց»։

Երկրորդ մեզ ծանօթ հին աղբիւրը, որ խօսում է Յովհաննէս վարդապետի Եւրոպա գնալու մասին, Խաչատուր

աբեղայ Ջուղայեցին է, որ իր «Պատմութիւն պարսից» գրքում (Վաղարշապատ, 1905, էջ 118), այսպէս է գրում.

«Յովհաննէս յոգնեալս վարդապետն, որ գնաց ի Իտալիայ հրամանաւն արքայ եւ մնծի հօրս մերոյ Խաչատրոյ հրանաւնորհ վարդապետին, զի անդէն ուսցէ զարհեստս տպագրութեան եւ յօրինեալ բերցէ ի Նոր-Ջուղայ ի գերանոչակ մենաստանս ուխտի մերոյ, որոյ չունալ յարեալից ի յարեւմուտս գնաց ի Իտալիայ, եօթն ամ կացեալ եւ աշխատեալ, զկնի լրման գործոյն, առեալ եաւ յոգն ճգամբ զգործարան տպագրութեանն ի յարեւմտից յարեալս ի Նոր-Ջուղայ»։

*Համաձայն վերոյիշեալ վկայութեանց, Յովհաննէս վարպապետը Եւրոպայում մնում է եօթը տարի՝ 1639-1646 թիւը և շրջում զանազան երկիրներ՝ Վենետիկ, Հռոմ և այլուր, որի ընթացքում կանգ է առնում Լիվոռնոյ քաղաքում, ուր 1644 թ-ին տպագրութեան է յանձնում «Գիրք եւ Սաղմոսք Դաւթի որ եւ Սաղմոսարան կոչի» գրքոյկը և ուղարկում իր ուսուցիչ Մաշատուր Կեսարացուն *»։*

Յովհաննէս վարդապետն իր տպագրական աշխատանքների ընթացքին, Եւրոպայի այլ յարանուանութեանց պատկանող կղերականների կողմից ենթարկւում է խիստ հալածանքի, բայց այդուհանդերձ յաջողում է իր առաքելութեան մէջ և 1646 թ-ին վերադառնում է Նոր-Ջուղա իր հետ բերելով Մամուլ ու տառեր։

Մինչեւ Յովհաննէս վարդապետի վերադարձը վախճանւում է Մաշատուր Կեսարացին, զրկելով նրան իր պաշտպանութիւնից ու հովանաւորութիւնից, որի պատճառով էլ

---

*) Այն գիրքը մենք չենք ունեցել ձեռքի տակ, որի մասին տեղեկութիւններ կան գրած մի էարք գրքերում, որոնց թւում եւ «Հայ հնատիպ գրքի մատենագիտական ցուցակ»-ում (Երեւան, 1963 թ. հմր. 38, էջ 14)։

հանդիպում է խիստ հակառակութիւնների ու դժուարութիւնների։

Այս առթիւ կրկին խօսքը տանք Խաչատուր Ջուղայեցուն (նոյն, էջ՝ 118)։

«Բայց յորժամ դարձաւ ի լիտալիոյ նգիս վախնանալ զգերամնծար հայրն մեր Խաչատուր վարդապետն, ուստի թէպէտ ի յոմանց անընդունելիք նղեալ նրաբխեալ աբխստութիւնք նորա, սակայն ոմանք բարեպատէք եւ նախանձայոյզք անձինք զզործս նորա ընկալան յօժարակամ սրտիւ եւ յոգնարդեամբ զնա նպաստաւորեցին»։

Յովհաննէս վարդապետն իր ունեցած դժուարութիւններով հանդերձ, 1647 թուին տպագրում է «Գիրք տումարաց որ եւ պարզատումար կոչի» գիրքը, ապա ձեռնարկում է տպագրելու «Աստուածաշունչ»ը, որ մնում է թերի, սոյն ժամանակներում նա տպագրում է նաև «Պօղոսի թուղթք» հատուածը և այլ «բազում» գրքեր, ինչպէս որ ասում է Խաչատուր աբեղան։

Ստորև համառօտ ձևով, ըստ մեր ունեցած ժլատ տեղեկութիւնների, անդրադառնանք այդ լրիւ ու թերի մի քանի գրքերին, որոնք են.

1. «Գիրք տումարաց որ եւ պարզատումար կոչի» 1647 թ.
2. «Աստուածաշունչ» 1650 (?) թ.
3. «Պօղոսի թուղթք» 1650 (?) թ.

1. «ԳԻՐՔ ՏՈՒՄԱՐԱՑ ՈՐ ԵՒ ՊԱՐԶԱՏՈՒՄԱՐ ԿՈՉԻ» գիրքը տպագրուել է 1647 թուին, ունի 84 էջ և 8.9×6 սմ. չափսաձք։

Վանքի տպարանից լոյս տեսած այդ օրերի գրքերի մէջ, այս միակն է որ ունի անուանաթերթ, գրքից մէկ օրինակ ունի Վիեննայի Մխիթարեան Միաբանութիւնը.

որի միայն անուանաթերթն ու չորս էջով յիշատակարանն *) ենք ունեցել ձեռքի տակ, որ բերում ենք ստորև.

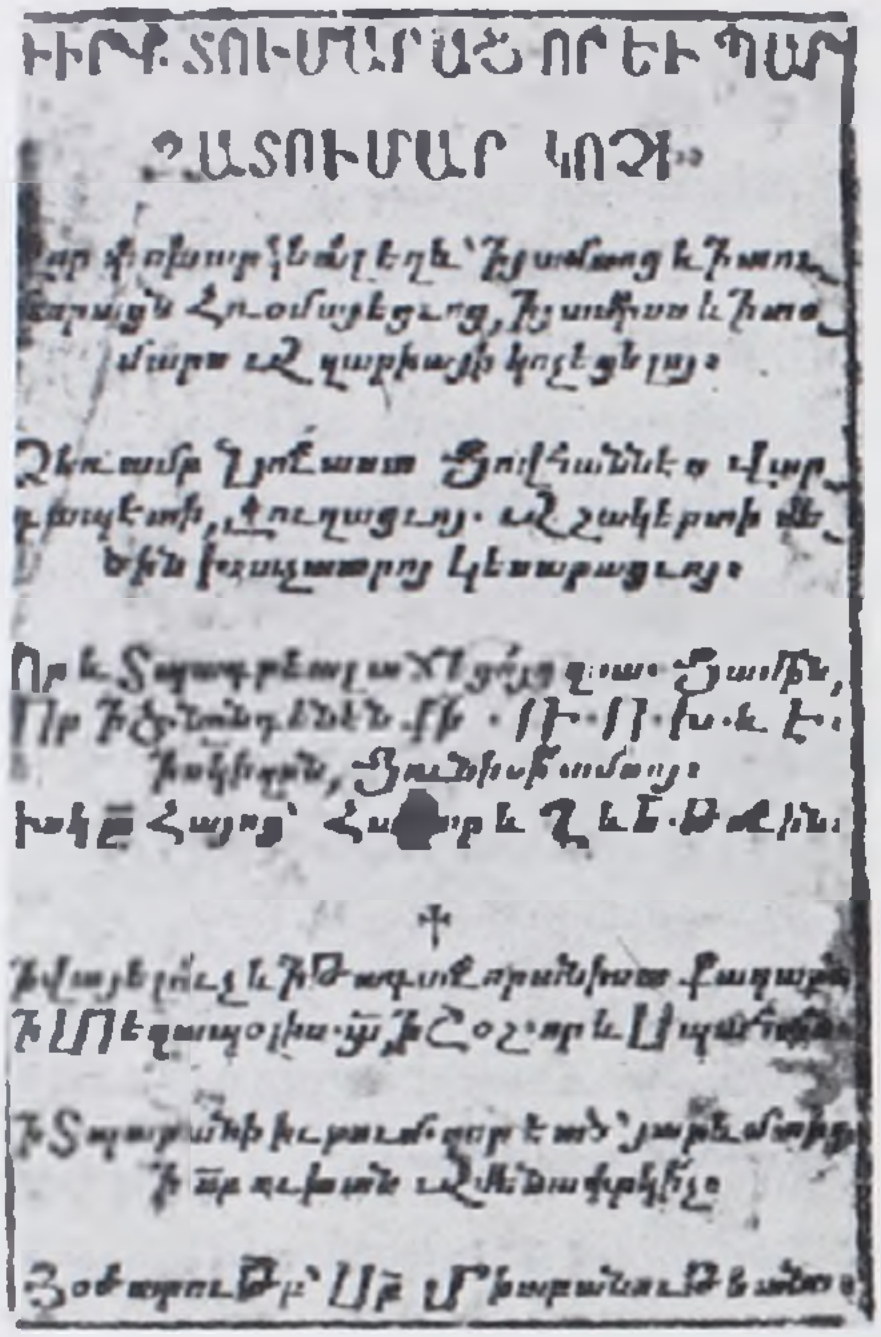

1647 թ-ի «Պարզատումար»-ի անուանաթերթը

ԳՐՔԻ ԱՆՈՒԱՆԱԹԵՐԹԸ.

«ԳԻՐՔ ՏՈՒՄԱՐԱՑ ՈՐ ԵՒ ՊԱՐԶԱՏՈՒՄԱՐ ԿՈՉԻ, Զոր փոխարկեալ եղեւ ի յամսոց եւ ի տումարաց Հռոմայեցւոց, ի յամիսս եւ ի տումարս Ազարիայի կոչեցելոյ։

Զնոսամբ նուաստ Յովհաննէս վարդապետի, Զուղացւոյ. առ Հակերտի մեծին խաչատրոյ կենարացւոյ։

---

*) Դրքի անուանաթերթի ու յիշատակարանի լուսանկարները, որոնք ծանօթություններով, ընդհակալուրեամբ ստացել ենք Հայր Եփրեմ Պողոսեանի միջոցով։

Որ եւ տպագրեալ անեցոյց զսա, յամին որ ի ծնընդենեն Քրիստոսի, Ա. Ո. Խ. եւ Է (1647) ի սկիզբն, Յունիսի ամսոյ։ Իսկ ըստ Հայոց՝ Հազար եւ Ղ եւ Ե (1095) թուին։

Ի վայելուչ եւ ի թագաւորանիստ քաղաքն ի Տեղապօլիս այսինքն Շօշ, որ եւ Սպահան, ի տպարանի իւրում, զոր եաւ յարեւմտից ի սուրբ ուխտն Ամենափրկիչ։

Յօժարութիամբ սուրբ միաբանութեանս »։

Անուանաթերթից յետոյ եղած էջի շրջագարդի մէջ գծուած է մի սափորաձեւ ծաղկաման, զարդարուած ծաղիկներով, իսկ միջին մասում երկաթագիր տառերով գրուած է «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՋՈՒՂՅԻ »։

*Այժմ բերում ենք գրքի վերջում ունեցած չորս էջով յիշատակարանը։ *)*

« Առ բարեպաշտաւոր անձինսդ, ընթերցողաց։ վասն մեսնջենաւոր յիշատակի։

Ի Նուաս Ծառայի Աստուծոյ, Յովհաննէս Վարդապետ Ջուղացւոյ։

Զկնի հաւրնակի աշխատութեան, մերոյ որ Իտալիայ։ առեալ զգործարան տպագրութեան, բազում ենղութեամբ ածաք ի հայաստան, **) ակն ունելով մեծի շնորհակալութեան եւ պարգեւաց։ այլ ոչ եղեւ այնպէս, որպէս յուսայաքն, քանզի պատահեաց մեզ որպէս պատահեցաւ երբեմն եւ արքոց քերթողացն, եւ զի բեպէս յոյժ հեռու գտանիմ ի նոցանէ ըստ վարուցս, սակայն աշխատութեամբ ոչինչ կերպիւ նուազ երեւի վասակք իմ քան զնոցայն։ Վասնզի երանելք ***) հրամանաւ արքոց Թարգման-

---

*) Բերում ենք նոյնութեամբ, բացելով միայն կրճատագրերը։

**) Ուզում է ասել հայերի մէջ։

***) Լուսանկարի այդ մասը դժուար է ընթերցում։

չացն, դիմեցին ի յԱրևելս եւ մնծաւ ջանօք ասացեալ զգիտութիւնս, զարծան ի հայս, եւ զտին մեռեալ զաւուրք հայրապետն, եւ ի յայլոցն ոչ եղեն բնդունելիք, մեռոյ վասն եւ տրամեցան յոյժ, սոյնպէս եւ մեք, հրամանաւն աւուրք հօրն մերոյ Խաչատուր վարդապետին. բազում աշխատութեամբ զարհնաս զայս. ածեալ ի յարեւելից յարեւմուտս *). զտի զնա վախճանեալ, եւ եղեն անբնդունելիք աշխատութիւնք մեր՝ յայլոց, վասնորոյ եւ աղերկրգեալ ապաւաւեմ յոյժ, որպէս եւ յայնմամ հերոզին Այլ զի մի բնդունայնացացի աշխատութիւնք իմ. եւ ջանք վերացին իմոյ. նաեւ թերեւս շարժիցէ ոք ի նախանձ առաջանալոյ գործոցս. հայելով ի շահաւէտութիւն եւ արդիւնաւորութիւն տպագրութեանս. ապաւինեալ ի հոգին աւուրք ծնունդեանցի տալ զպարգասումարս. որ բաս Ա.զարիային, իբր ցուցանելով թէ ոչ զոյ պակասութիւն գործառնութեանս, եւ իցէ զի թէ ոչ յառաջացի արհնաս, լինիցիմ մեք անմեղադրելիք ի կողմանէ մեր, եւ օտար լիցի ասել զմենջ, թէ այրս այս ակամ էին աշտարակ եւ ոչ կարաց կատարել. բանզի շնորհօն աստուծոյ, որպէս ակամ՝ նոյնպէս եւ աւարտեցամ. բանզի ոչ միայն յիսալիայ, այլ եւ աստ ի տեղապօլիս ցուցամ արդեամբք. որպէս ահա յայտ, զի բնդ հասանել մեր ի Սպահան. տպեալ աւարտեցի զպարգասումարս. Յամին որ ի Ծննդեանն Քրիստոսի ՌԻԷ. Խ. եւ Է. (1647), Ի Հայրապետութեան, հայոց Տէր Փիլիպպոսի արքեպան կաթուղիկոսի, եւ ի բազաւորութեան պարսից նկրոզ Շահ Ապասին, եւ ի խնամակալութեան ժողովոյս մերոյ. բարեպաշտ եւ իշխանաւորք խոնայ Սարդարին եւ այլ ասուածասէր տօրվարաւորացն, յասացեալ բանաւորանիս հաղարն ի Տեղապօլիս, այսինքն ի Շօշ, որ եւ Սպահան եւ ի քրիստոնեամ գիւղաքաղաք ժողովոյն մերոյ, ի Զու-

*) Պէտք է լինի «յարեւմտից ի յարեւելս»։

ղայ, ի սուրբ ուխտն Ամենափրկիչ ի թվին ՌՂեւԵ (1646) ի սկիզբն Յուլիսի ամսոյ։

Զոր թէ է. ըստ հաճոյից ձերոց գոհութիւն տեառն. զի զտեառնէ. շնորհք եւ զտեառնէ գոհացարուք. եւ երբ ոչ ներեցէք իմում պակասութեանս եւ միայնութեանս զի բարց ուրուք ձեռնացուի եւ օգնականի սէր արտեցի զսա։ ի սպառուածս ամսոյ միոյ ԵՃ (500) ի միասին։ ի յիշատակ մշեցենաւոր եւ ի փառս Յիսուսի Քրիստոսի։

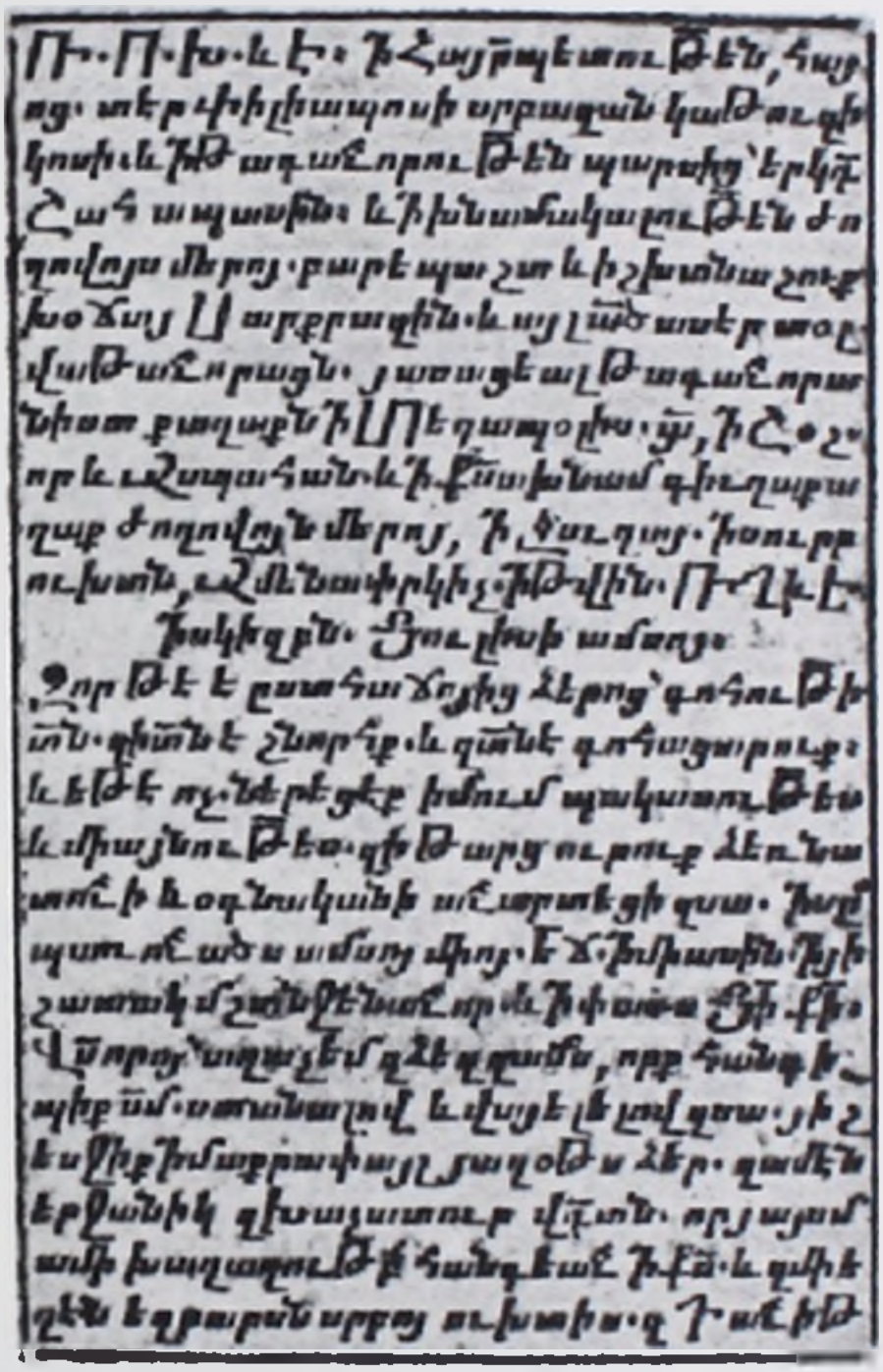

Մի էջ 1647 թ-ի «Պարզատումար»-ի յիշատակարանից

վասնորոյ աղաչեմ զձեզ զամենեսեանս, որ հանդիպիք սմա. ստանալով եւ վայելելով զսա. յիշեսջիք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր. զամենեարջանիկ զխաչատուր վարդապետն, որ յայսմ ամի խաղաղութեամբ հանգեաւ

ի Քրիստոս։ Եւ զմինդէն եղբարան արդոյ ուխտիս։ ԶԴաւիթ վարդապետն։ զտէր Բարսեղն։ զտէր Հաչատուրն եւ զԵւագ սարկաւագունսն։ զԿոստանդիանոսն։ զԱմիրբէկն։ եւ զԻսահակն։ եւ զիս նուաստս զՅովհաննէս վարդապետս ջուղացի։ զկայացուցանօղ տպագրութեանս եւ զբարեպաշտ ծնօղս իմ։ զհայրն իմ հանգուցեալ զմահդասի Եսիկարն եւ զմայրն իմ զԱնամէլիքն եւ զեղբարս իմ եւ զամենայն արեան մերձաւորս զհոգեւորս եւ զմարմնաւորս։ ըզկենդանիս եւ զհանգուցեալս։ զի եւ դուք յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ աստուծոյ մերոյ։ Որ է օրհնեալ յաւիտեանս ամէն։ Հայր մեր։

Փառք հոգ Աստուած յամենայն ժամ եւ միշտ զոհանամ զքեզ։

ՎԵՐՋՆ Է ԳՐՈՅՍ»։

2. «Աստուածաշունչ». *տպագրութիւն Յովհաննէս վարդապետի, Նոր Ջուղա, իբր 1650 թուին։*

Աստուածաշունչի տպագրութեան մասին յիշատակութիւն ունի Խաչատուր աբեղայ Ջուղայեցին իր «Պատմութիւն պարսից» գրքում (էջ 121), որտեղ գրում է.

«Եւ եւ ընդ բազում գրեանց որ տպեցին։ սկսան ընդ որոց եւ տպել զԱստուածաշունչ գիրն։ այլ վասն մեղաց մերոց մնաց թիւակատար։ որպէս կայ մինչեւ ցայսօր ի մէջ մերում։ սա կարի լաւագոյն ունելով զբուղբն եւ զգիրն քան զառաջին տպեալ գրեանսն»։

Վանքի տպարանի առթիւ մեր ուսումնասիրութեան ընթացքին և այդ մասին եղած փնտռտուքների ու սրպտումների ժամանակ, ինչպէս և Ջուղայի դրապարանների ու եկեղեցիներին պատկանող դրների միջից, ցարդ հնարաւոր չի եղել այս «Աստուածաշունչ»-ից գտնել անգամ մէկ թերթ։

Հայերէն լեզուով տպագրած Աստուածաշունչի մասին, լայն ուսումնասիրութիւն ունի նաև Յովհաննէս Անասեանը,

իր «Հայկական մատենագիտութիւն» խիստ արժէքաւոր աշխատութեան Բ. հատորի մէջ, ուր ևս խօսք կայ Ջուղայի թերի տպագրութեան մասին. կարծում ենք իր ճիդերն ևս այդ օրինակից որևէ նմոյշ ձեռք բերելու խնդրում, մնացել են անարդիւնք։

3. «Պողոսի բուղրմ», տպագրութիւն Յովհաննէս վարդապետի, Նոր Ջուղա, 1950-ական թուերի *)։

Այս հրատարակութեան մասին յիշատակութիւն ունի ֆրանսիացի յայտնի ուղեգիր Թաւերնիէն, իր «Ճանապարհորդութիւն ի Պարսկաստան» գրքի մէջ (Jean Baptiste Tavernier: «Voyages en Perse» Փարիզ, 1964, էջ 252)։

Նոյն գրքի պարսկերէն թարգմանութեան մէջ, «Աստուածաշունչ»-ը թարգմանել է «Աւետարան» (էնջիլ)։ (գրքտ. Համիդ Շիրանի, Սպահան, 1336 թ. էջ 597)։

Աչատուր աբեղան յիշատակում է որ «բազում» գրքեր տպագրուեցին, բայց թէ որոնք են այդ «բազում» գրքերը, առ այժմ անյայտ է մեզ։

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ԱՆՁՆ ՈՒ ՎԱԽՃԱՆԸ

Անհրաժեշտ ենք գտնում երկու բառով անդրադառնալ նաև մեր այս երախտաւոր վարդապետի անձին ու գործին, ինչպէս և նրա չարաբաստիկ ու արկածաւոր վախճանին, որպէս մէկ կամաւոր զոհի։

Նախքան այդ, տեղին է այստեղ ասենք, որ Յովհաննէս վարդապետի Եւրոպայից բերած մամուլից կամ տպագրական պարագաներից, այժմ մնում են միայն տառերի մայրեր և մի շարք պղնձեայ քլիշէներ։

Այս քլիշէներից 20-ը պատկանել են Գրիգոր Լուսաւորչին համարակալուած Ա-Ի, Սրանցից երկուսը՝ համար Բ.

*) «Հայ հնատիպ գրքի մաս. ցուցակ» համար 1007, էջ 240։

և Ի. 1930-ական թուականներին բերուել են Ս. Յովհաննէս եկեղեցուց և դրուել Թանգարան, համար 208 և 209-ի ներքոյ, որոնց ինչ լինելը անյայտ էր, մինչև որ սրանից մի քանի տարի առաջ, տպարանում տողերս գրողի կողմից կատարուած պրպտումների ընթացքին, երևան եկան 13 նոյնանման քլիշէներ ևս, որոնց ուսումնասիրութիւնը ցոյց տուեց, որ պատկանել են Յովհաննէս վարդապետին, և որոնց մաս են կազմում նաև Թանգարանում եղած երկու քլիշէները։

Նկատի ունենալով, որ վանքի Տաճարի Գրիգոր Լուսաւորչին վերաբերող որմանկարները, հարազատ նմանութիւն ունեն այս քլիշէների հետ, ուստի վստահաբար կարելի է ասել, որ դրանք նկարուել են սրանց վրայից։

Ստորև առաջ ենք բերում քլիշէների լրիւ ցանկը, ըստ իրենց վրայ ունեցած հերթական համարների.

Ա. Գրիգոր Լուսաւորչի նկարը (դիմանկար)։
Բ. Ձեռքերը փայտին կապելը. (Թանգարան)։
Գ. . . . . .
Դ. Ոտքերը կոճղի մէջ դնելը.
Ե. Ձերբակալելը.
Զ. Ծեծելը.
Է. Գլուխը ճզմիչի տակ դնելը.
Ը. Գլուխը պարկի մէջ դնելը.
Թ. Արովայնը իւղ լցնելը.
Ժ. Գամերի վրայ քաշ տալը.
ԺԱ. . . . . .
ԺԲ. Ծառից կախելը.
ԺԳ. Գլխին իւղ ածելը.
ԺԴ. Վիրապ գցելը (քլիշէի վերի ու ցածի մասից կտրուած է).
ԺԵ. Տրդատ թագաւորին բժշկելը.

Մեկ նմայշ Յովհաննէս վարդապետի Եւրոպայից բերած 1642 թ-ի քլիշէներից

ԺԶ. Տրպատի և Թագուհու մկրտելը (քրիստոնէութիւնն ընդունելը).

ԺԷ-ԺԹ. . . . . .

Ի. Գրիգոր Լուսաւորչի գահին բազմելը (Թանդարան).

Այս քլիշէները բոլորն էլ մայրեր են, այսինքն հակապարձ տառերով փորագրուած, որ սովորական տպագրութեամբ, գրութիւնը լինում է սպիտակ սև ֆօնի մէջ *). Սրանցից մի քանիսն ունեն թուականներ.

Այս քլիշէների դրեթէ բոլորի առաջին տողի վրայ քանդակուած է.

«ԿԱՐԳ (Ա) Ի ՅԻՇԱՏԱԿ ՅՈՀԱՆՆԷՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻՆ ՁՈՒՂԱԵՑԻՈՅ, ՈՐ ՀԱՍԱՐԱԿ ԱՆՈՒԱՄԲ ՔԹՌԷՇԷՆՅ ԱՍԻ Ի ԹԻՒՆ ՌՂԱ (1642)», **)

Այս գրութիւնից յետոյ փորագրուած է տեսալ նկարի ընդարձակ բացատրութիւնը, քլիշէների իւրաքանչիւրի մեծութիւնն է 16·5×23·7 սմ.։

Սոյն քլիշէներից համար ԺԳ-ի ետևի կողմում քանդակուած է.

---

*) Նկատի ունենալով որ քլիշէների ներկայ տպագրական ձևով օգտագործելը, գրերը լինում էին սպիտակ, սև յատակի վրայ· երկար փնտռեցինք դրանց այն օրայ տպագրելու ձևը գտնելու համար· Այս խնդրին մեզ օգնութեան հասան բեռուրաբնակ Տեր եւ Տիկին Ն· եւ Ա· Դարբեանները, որ կարողացան գրերի միջից իմանալ այդ ձևի տպագրութեան մասին եւ յայտնել մեզ· Համաձայն այդ գրութեան, քլիշէները տպագ ում էին յատուկ մկլանով, որը լցնում էին փորագրուած տառերի ու գծանկարների մէջ եւ թիչ խոնաւացրած թղթի վրայ սեղմելով, տպագրում էին սև տառերով, սպիտակ յատակի վրայ·

Այս առթիւ մեր յատուկ շնորհակալութիւնները յարգելի Տեր եւ Տիկին Դարբեաններին·

**) Առաջին այս տողերը գրուած են երկաթագրերով ու կրճատագիր·

«Ասս զՅոհաննես վարդապետս լիենայս զի եւ դու զվարծս ի տ(եառն)նէ զտցես»։

Քլիշէներից պակասում են համար Գ. ԺԱ, ԺԷ, ԺԸ, և ԺԹ-ն։

Մինչև սոյն քլիշէների յայտնաբերելը, մեզ համար անյայտ էր Յովհաննէս վարդապետի ազգանունը։ Երկար փնտռտուքից յետոյ յաջողել էր իմանալ, որ նրա հօր անունը Էղդար է, որի մասին յիշատակած ունի Հրաչեայ Աճառեանը իր «Անձնանունների բառարան»-ի մէջ *) ինչպէս և Զաքարիա Սարկաւագը իր «Պատմութիւն» գրքում, **) ուր ասուած է.

«Այս Յովհաննէս վարդապետս էր ի Նոր Ջուղայու որդի Էղկարին, որ ասի Փրոէտ, որ էր աշակերտ վարդապետին Կնաարացւոյ, որ էր առաջնորդ Ջուղայու»։

Վերոյիշեալ տեղեկութիւններին եկաւ հաստատելու իր 1647 թ-ին տպագրած «Պարզատումար»-ի յշատակարանը, ուր ևս յիշուած է հօր անունը «Ետիկար» և մօր անունը «Անամէլիք»։

Արդ, նկատի ունենալով որ 1666 թ-ին Ամստերդամում, Աստուածաշունչի տպագրութեան ինդրում Ոսկան Երևանցուն երեք օժանդակողներից մէկը կոչւում էր Թէոդորոս Քթրէշենց, որի հօր անունը նոյնպէս Էղկար և մօր անունը Անանամելիք էր, ***), ուստի վստահաբար կարելի

---

*) Հ. Աճառեան «Անձնանունների բառարան», Երևան 1946 թ. Գ. հատ. էջ 695։

**) Զաքարիա սարկաւագ «Պատմութիւն» Վաղարշապատ, 1870 թ. էջ 64։

***) Ոսկան Երևանցի «Աստուածաշունչ» Ամստերդամ, 1666 թ. էջ 833։ Նաև 1Ես «Երկեր» Գ. հատ. Երևան, 1969 թ. էջ 439։ «Սիոն» ամսագիր, Երուսաղէմ, 1966 թ. Փետր.-Մարտ, էջ 157։

է ասել, որ այս Թէոդորոսն եղել է Յովհաննէս վարդապետի եղբայրը, որոնցից մէկը՝ բարերար ու մեկենաս, իսկ միւսը՝ նուիրեալ ծառայ հայ մշակոյթին ու տպագրութեան։

*

* *

Այժմ տեսնենք թէ ինչ վախճան ունեցաւ մեր չարչարեալ Յովհաննէս վարդապետը։

Հակառակ նրա Եւրոպայից մեծ յոյսերով ու կրած անթիւ տառապանքներով Ջուղա հասնելուն, այդտեղ ասպարէզը շատ նեղ եկաւ իրեն, իր սովրած ու սիրած տպագրական աշխատանքներով զբաղուելու համար։ Ուստի նեղացած ու յուսալքուած եղած հակառակութիւններից ու իրեն ցոյց տուած վերաբերմունքից. նոր Ջուղայից հեռանալով գնում է Ս. Էջմիածին, ուր եպիսկոպոսական աստիճան ստանալով նշանակւում է Նախիջեւանի թեմի առաջնորդ։

Այս առթիւ Մաշատուր աբեղայ Ջուղայեցին իր «Պատմութիւն պարսից» գրքում (էջ 119) գրում է.

«Յետ այսորիկ (այսինքն Ջուղայում անյաջողութիւնների հանդիպելուց յետոյ, Լ. Մ.) Յովհաննէս յարգելի վարդապետն երթայ եւ չոգաւ գնաց ի Սուրբ Էջմիածին, ուր եղեւ եպիսկոպոս ի Փիլիպպոս կարուղիկոսէն։ Եւ ապա առաքեցաւ ի հայրապետէն Փիլիպպոսէ ի հին Ջուղայ, առ ի լինել անդ առաջնորդ եւ հովուել զհաւատացեալսն ի Քրիստոս։

Ապա պատմում է թէ ինչպէս ողբերգական վախճան ունեցաւ Յովհաննէս վարդապետը, ըստ որի Ջուղայեցի մի հայ գրամ է պարտք լինում մի տաճիկի, բայց չկարողանալով գրամը ժամանակին վճարել, պարտապանը դալիս տանում է նրա աղջկան և պայման դնում, որ եթէ մինչև

որոշուած օրը չկարողանայ պարտքը վճարել, այլեւս իր աղջկայ իրաւունքը չունենայ։

Հայը ճարահատ դիմում է Յովհաննէս վարդապետին, որ խղճալով նրան, վճարում է դրամը և ազատում դիւղացու աղջկան։ Տաճիկն իմանալով որ վարդապետն է դրամ տուել, մի դիշեր իւրայիններով մտնում է վանք, սպանում է այդտեղ եղողներին և թալանի տալով հեռանում։

Երբ մի քանի օր անցնելուց յետոյ, դիւղացիները նկատում են, որ վարդապետը վանքից դուրս չի գալիս, կարծում են, որ իրենցից վշտացել է, ուստի ուտելիքներով ու նէրներով դնում են վանք և ինչքան բախում են դուռը ոչ ոք բաց չի անում, ելարան են դնում իջնում բակ և տեսնում են որ տեղում եղողները բոլորն էլ սպանուած են, իսկ վանքն էլ թալանի մատնուած։ Այդ ժամանակ միայն հասկանում են կատարուածի մասին, ուստի տեղեկացնում են իշխանութեան և մեծ սուգով թաղում զոհուածներին։

Խաչատուր աբեղան իր դրութեան վերջում, (էջ 120), աւելացնում է, որ այս և այլ մանրամասնութիւնները կարող ես գտնել իր «Լիակատար պատմութեան» մէջ, որից արտահանելով կարճառօտ պատմեցի այստեղ։

Այս «Լիակատար պատմութիւն»-ը ձեռագիր է եղել, թէ տպագիր, ուր կամ որտեղ է այժմ, այս առթիւ որեւէ տեղեկութիւն չի յաջողուել մեզ ձեռք բերել, չնայած որ գրքի մասին յիշել է նաև Լէօն իր «Հայկական տպագրութիւնը» գրքում (Ա. հատոր գլ. է, էջ 224)։

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՆՈՐ ՃԻԳԵՐ

Յովհաննէս վարդապետի Նոր-Ջուղայից հեռանալուց յետոյ, դադարում են նաև տեղի տպագրական աշխատանքները, որ տևում է մինչև 1687 թիւը։

Վերոյիշեալ թուերին, Ստեփանոս առաջնորդի ժամանակ, խիստ վէճ ու անհամաձայնութիւն է ծագում Զուղայի կաթոլիկ և Հայաստանեաց Առաքելական եկեղեցւոյ հայերի մէջ, որի պատճառով էլ կրկին կարդի է դրւում Յովհաննէս վարդապետի Եւրոպայից բերած մամուլը և տպագրութեան յանձնւում երեք դիրք։

Տպագրած այդ գրքերն են.

1. «Գիրք ասենական որ ասի վիճաբանական» 1687 թ.
2. «Գիրք ժողովածոյ ընդդեմ երկաբնակաց» 1688 թ.
3. «Գիրք համառօս վասն իսկապես ճշմարիտ հաւատոյ» 1688 թ.

Ստորև համառօտ ձևով անդրադառնանք սրանց իւրաքանչիւրին տալով դրանց լրիւ յիշատակարանները, որոնք իրենց մէջ կարևոր տեղեկութիւններ ունեն որոշ խնդիրների լուսաբանման համար։

1. «ԳԻՐՔ ԱՍԵՆԱԿԱՆ ՈՐ ԱՍԻ ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ» 1687 թ. էջ 288։ Ազէքսանդր Զուղայեցի, հրատարակութիւն Ստեփանոս Առաջնորդի։

Դժբախտաբար այս գրքի տպագիր և ոչ մի օրինակը չենք ունեցել ձեռքի տակ։ իր խորագիրն ու վերի տեղեկութիւնները վերցրել ենք «Հայ հնատիպ գրքի մատենագիտական ցուցակ»-ից (Երևան, 1963 թ. էջ 41)։ իսկ անուանաթերթի օրինակը Երուսաղէմի «Ձեռագրացուցակ»-ի Բ. հատորից (ձեռագիր համար 346։ էջ 239)։

«ԳԻՐՔ ԱՍԵՆԱԿԱՆԸ», որ ասի վիճաբանական, ներտպագրացեալ ի տպարանում Սրբոյ Ամենափրկչի Վանացս Նոր Զուղայու։ ի Հայրապետութեան Տն. Եղիազարու յոգնեջանիկ Կաթողիկոսի։ Եւ յառաջնորդութեան յայսմ նահանգին Տն. Ստեփանոսի յայս ածողի տպագրութեանս։ Եւ հրամայողի առնել զգիրս։ Աշխատութեամբ ումեմն

նուասի Տեր Աղեքսանդրի, ի բրականութեանս հայոց Ի՝ ՃԼ. Զ. և յամենայն հոկտեմբերի յառաջնորդում աւուր յուրում սկսաւ տիպ գծիս։

Առ Քրիստոսասէր և ուղղադաւան ժողովուրդս հայկական, Քի. ծառայից նուաստ ծառայ, Աղեքսանդրէ պիտակ անուն վարդապետէ յայտարարութիւն ըստ կիրոյի հակաճառութեան ընդդէմ ազգին Ֆռանկաց»։

Գրքի եկբորդական յիշատակարանը (Ձեռագրի 166. խսկ «Յուցակ»-ի նոյն էջ)։

«Զսակաւ աբխաստոյ սորին և յարմարող գԱղեքսանդր անուամբ, ենք բանի ապաստաւոս լիշել աղաչեմ, ով դասմ ուղափառաց հայկական տոհմի. զի բուոջ հազար հարիւր երեսուն մին ամի։ Եղեւ կատարումն տպագրութեան գրոյս, ի գահս արքայանիստ, և ի գեղաբաղաքս, Ջուղայ, ընդ հովանեաւ Ամենափրկիչ վանացս, ի թին հազար հարիւր երեսուն վեց, իսկ զթին տպոյն է հինգ հարիւր. և Քի. փառք յաւիտեանս, ամէն»։

Գրքի ձեռագիր ընդօրինակութիւններից մեզ յայտնի են երեք հատոր, որոնցից երկուսը գտնուում են Ս. Երուսաղէմի, իսկ մէկը Ջմառոի վանքի դրչագրերի մէջ։

Երուսաղէմի դրչագրերն են՝ համար 346 (Բ. հատոր 1967 թ. էջ 239) (Ն. եպսկ. Պողարեան «Մայր ցուցակ Ս. Յակոբեանց» Երուսաղէմ) և համ. 992 (Գ. հատոր, 1968 թ. էջ 593)։

Ջմառոի վանքի դրչագիր համար 273 (Մեսրոպ վրդ. Քէշիշեան «Ցուցակ Հայերէն ձեռագրաց Ջմառոի վանքի Մատենադարանին» 1964 թ. Վիեննա, էջ 622)։ Այստեղ ձեռագրի խորագիրը կրում է «Ստեփանոսի Դաշտեցւոյ պատասխանատրութիւնք ընդդէմ գրքոյն մրքուց Յովհաննէս վ-ի» միւսները ևս թէև ունեն տարբեր խորագրեր, բայց յիշած են նաև այս գրքի մասին։

2. «ԳԻՐՔ ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ ԸՆԴԴԷՄ ԵՐԿԱԲՆԱԿԱՑ»,

1688 թ. Ալէքսանդր Ջուղայեցի, հրատ. Ստեփանոս Առաջնորդի, էջ 764, չարաչափ 11 × 7. 5 սմ։

ԳՐՔԻ ԱՆՎԱՆԱԹԵՐԹԸ.

«*ԳԻՐՔ ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ ԸՆԴԴԷՄ ԵՐԿԱԲԱՆԱԿԱՅ*, մանաւանդ աշխարհաւոր ժողովոյն քաղկեդոնի, արարեալ սրբազանից վարդապետաց »։

էջ 3 - 4 - ում գրքի նախաբանն է, որ սկսւում է այսպէս.

«Մեծահանդէս հակաճառութիւն փառաւոր ··· »։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՆԵՐ

1. Արդ զմի է (7) գրոցս եղև վերջ. ի տպարանում Իսպահանու Ջուղայ և Քրիստոսի փառք յաւիտեանս ամէն »։ *) (էջ 272)։

2. «Կատարեցաւ հինգերորդ գիրքս Իսպահան. ի գեղաբաղաքս Ջուղա. ընդ հովանեաւ սուրբ Ամենափրկիչ վանացս. ծնողաբար և հոգաբարձութեամբ Տեառն Ստեփաննոսի նորին առաջնորդի. և արքեպիսկոպոսի. և աստուածաբան վարդապետի։

Աշխատութեամբ սրբազրողի առին Տէր Աղէքսանդրի. եղբայր մասն բարեաց ի Քրիստոսէ. Աստուծոյ մերոյ որ է. օրհնեալ յաւիտեանս ամէն։ Տէր »(էջ 479)։

3. «Կատարեցաւ վեցերորդ գիրք արքոյն Գրիգորի Տաթեւացոյն։ Եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս Ամէն » (էջ 660)։

4. «Շնորհօք տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի կամօք և կարողութեամբ հոր և Սրբոյ Հոգւոյն. աւարտեցաւ գիրս հակաճառական որ ընդդէմ պիղծ ժողովոյն Քաղ-

---

*) Այս, ինչպէս և յաջորդ գրքի յիշատակարանների համառօտագրութիւնները բացուած են, իսկ փոքրատառով գրուած յատուկ անունները դարձուած մեծատառ։

կեղոնի. եւ ամբարեցին Լեւոնի եւ Փլաբիանոսի հնեւոլացն Նեսորի. յամի թուականութեան տեմիս հայկական ՌԾԼԷ (1688). ի Հայրապետութեան Տեառն Եղիազարու Կաթուղիկոսի ամենայն հայոց, եւ յառաջնորդութեան յայսմ նահանգի քաջ ախոյեանին ուղղափառութեան Տեառն Ստեփաննոսի արքեպիսկոպոսի եւ աստուածաբան վարդապետի, Որոյ հրամանաւ եւ օժանդակութեամբ հաստատեցաւ տպագրատունս, ի վանս վանմական եւ փառաբնակ Ամենափրկչի Նոր Ջուղայու, յամսեանն Մայիսի Ի. եւ Ա. (21). Ընդ նմին եւ արքայորդ սորին. զՏէր Աղեքսանդր յիշել աղաչեմ, Այլ եւ վերակացու տպագրատանս. զՏէր Անդրեաս կուսակրօն քահանայ, եւ զերիցուսն գործավարք սորին, զՏ.էր Սարգիս. եւ զերկնակ Տէր Աստուածատուրն. եւ զՄանուկ դպիր» (էջ 760-761).

Գրքի բոլոր եօթը գլուխներն (գրքերն) ևս ունեն իրենց համապատասխան վերնագրերը, որոնցից երկուսը՝ չորրորդն ու վեցերորդը, որպէս նմոյշ բերում ենք ստորև։

ա. «Երանելոյն Պողոսի սուրբ վարդապետի հայոց, իմաստասիրի Տարօնոյ ասացեալ ընդդեմ ժողովոյն Քաղկեդոնի» (էջ 376).

բ. «Հարցմունք առ երկարնակս որ ուրանան զմին Քրիստոս Աստուած մարդացեալ ասել։ Այլ բաժանմամբ կատարեալ Աստուած եւ կատարեալ մարդ» (էջ 181).

3. *ԳԻՐՔ ՀԱՄԱՌՕՏ ՎԱՍՆ ԻՍԿԱՊԷՍ ՃՇՄԱՐԻՏ ՀԱՒԱՏՍՈՅ»։ Հեղինակ Յովհաննէս վրդ. Ջուղայեցի (Մրբոգ), հրատարակութիւն Ստեփանոս Առաջնորդի, 1688 թ. էջ՝ 380 (16 չհ. + 364), չափսաձք՝ 8.3 × 5.3 սմ.։*

Գիրքն ունի երկու անուանաթերթ որոնք են.

ա. «*ԳԻՐՔ ՀԱՄԱՌՕՏ ՎԱՍՆ ԻՍԿԱՊԷՍ ՃՇՄԱՐԻՏ ՀԱՒԱՏՍՈՅ* եւ դաւանութեան ուղղափառ կաթուղիկէ. ընդհա-

նուր հայաստանեաց եկեղեցոյ, զոր առաք ես ունիմ այժմ ի Գրիգորն սուրբ Լուսաւորչէն, և երից սուրբ ժողովոցն և արքոց հոգիբնկալ երկոտասան վարդապետացն նոս վասն բնդդիմութեան երկարնակաց, որ հետին քան մատաղածին բանից իւրեանց և ոչ քան առանդութեան արքոց հոգիբնկալ հարցն, զոր ասացեալ ուսան ի հաղկեղոնական ժողովոյն, և ի տումարէն Լեւոնի, որ յայտնի բնդդեմ է երից սուրբ ժողովոցն և աստուածբնկալ սուրբ հարցն։

Եղեւ տպագրութիւնս ի բազաւորութեան արքայից արքայ Շահ Սուլէմանն բազաւորին, ի Հայրապետութեան Տեառն Եղիազարու Կաթուղիկոսի ամենայն հայոց ի Զուղայ ի Վանս Սուրբ Ամենափրկիչ ծնեալ նորին առաջնորդի Ստեփաննոսի Երեի եպիսկոպոսի, ի թեալանքարարութեան պալազաս պարոն Եւեսին, Աբեսաղոմ տպարանութեամբս զՄարգիս և զԱստուածատուր իրիցուն նոս յիշել ապաչեմ։»

Բ. «ԴԱՒԱՆԱՒԹԻՆ ՀԱՅՈՑ ԵՒ ՆԵՐԱԾԱՒԹԻՆ ԱՆՈՒՂՂԻՑ»։ SMBOLUM ARMENIORUM ET INTRODUCTIO DE DI DIRECTAM:

Ի թուոյ Փրկչին Ա Զ Ձ Զ Ը (1688) և քան հայոց Ա Ճ Լ. և Զ (1687)։ Ցկնեա Հոգի Սուրբ Աստուած և հաս ի թիկունս տկարութեանս մերոյ։»

Այն անուանաթերթի գրութիւնը կայ գրքի բոլոր տասը գլուխների սկիզբներում, իսկ միայն առաջինում՝ լատիներէնից յետոյ եղած թուականն ու գրութիւնը։

Գրքի սկզբում ունի նախաբան «ՊԱՏՃԱՌ ԵՒ ՆԱԽԵՐԳԱՆՔ ԳՐՈՑՍ» խորագրով, որը իր բովանդակութեամբ խիստ հետաքրքրական լինելով քերում ենք ամբողջութեամբ.

«Վանմախոնից անձանց և նեմարտապրաց ոգոց,

ի Քրիստոս Աստուած հաւատացելոց, լուսաւորչածնելոց, մանկանց սուրբ կաթուղիկէ եկեղեցոյ Հայաստանեաց ուղղափառաց բարեբասից, նուաստ յումեմն Ստեփաննոսէ բանի պատսօնեէ, եւ վերադիտողէ մասին հայոց որ ի կողմանս պարսից,

Գիտութիւն լիցի ձեզ սիրելեացդ, զի զպատճառ տպագրութեանս մեր է այս, հետազօս եղաւ ներկայիս զի յոլովք զիրք զոյր անյայտ յումեքէ ի մերայնոց նախնեաց սրբոց վարդապետաց, մանաւանդ պիտանիք հարկաւորք եւ լուսաւորք, եւ թէ ուրեք առ այս· եւ այն գտանի· զի՝ նչ տահ եւ օգուտ հասարակին, վասն որոյ ապաւինեալ ի յոյսն ամենից սուրբ հոգին· սկսաք ի լոյս ածել զտպագրատունս· առ ի տպել զվաղեմի սուրբ գրեանքս, զոր յետ սուղ ժամանակի տպեալ առաքելոց եմք առ ձեզ, այլ ներկայիս եւ թուղթք որ եւ գիրք եւս· վասն ընդդիմութեան երկաբնակաց, թէ ո՞ եւ ո՞վ որ, աշխատասիրութեամբ ճնշեալ տքնութեամբ ժողովեալ եւ մեկնեալ հգովն սրբով աստուածատունչ գրոց,

Նախ զՄաթոսաղայի Սիւնեաց եպիսկոպոսի թուղթն որ առ կայսրն Հերակլ գրեաց, Երկրորդ· Ստեփաննոսի Սիւնեաց եպիսկոպոսի թուղթն որ առ գերմանոս պատրիարգն Կոստանդնուպոլսի գրեաց,

Երրորդ միւս Ստեփաննոսի Սիւնեաց եպիսկրպոսի որդոյ Տարսաիճ իշխանի որ առ Գրիգոր Կարողիկոսն գրեաց, Չորրորդ Պօղոսի Տարօնացոյն, որ առ Թէոփեստ գրեաց, Հինգերորդ Վարդանայ Մեծին հռետորի ընդդիմութիւն, որ առ հասարակ երկաբնակսն գրեաց, ի սուրբ գրոց աստուածաբանից, Վեցերորդ Հբ (72) բանք Միխայէլի վասն ժողովոյն Քաղկեդոնի գրեաց որ եւ ինքն ազգաւ ասորի, վարդապետ եւ պատրիարգ նմին ազգի,

Արդ որովհետեւ ոչ զոյր յազգին մերոյ տպագրատունք թէ տպեալ յոլովեցուցեալ սփռեալ էին ի տունս հայոց·

եւ ձեռագրով հոգիս այսպէս եւ այսքան լինի որպէս տնանկէիդ, եւ լոկ տալ տպել յիրկիրն Յոհանկաց. անմարդ է եւ անկար. Զի մերս գիրք ինքեանց գրոցն է. նիրհակ վասն որոյ ոչ կարին. եւ ոչ բոյլ տան առ ի բազմանալ մերոյնց արդոց վարդապետաց գրեցելոցն. Այժմ որովհետեւ պատրաստեալ եղեւ ի միջի մերում գործարան տպագրութեանն այսուհետեւ անեան եւ անկասկած տպելոց եմք զամենայն զգրեանս արդոց վարդապետաց որ առ մեզ գոյ. Բայց այժմ զկրկնակի փոքր գրեանսն որ եւ գրաւ եւ կատարումն իսկ եղեւ. հինգ հինգ հարիւրով, սիոնցաք առ ամենայն լուսաւորչածնունդն եւ ուղղափառ հաւատակ հայոց. զի են սոքա փոքր գործ գործարանին եւ գրչութեան. իբր առնուաստչեա ի իրախութիւն քրիստոսասիրացդ. Բանզի պատշաճ տեսեալ մեր նիրհալիս զանս. հարկեալ ի վերայ սիրելի եւ հարազատ եղբարց Յոհաննէս եւ Եղէազարայ վարդապետացս. որ եւ իսկոյն բարց տարակուսի հոգացեալ, առաք եւ տպեցաք զհայեցեալին մեր. որոց Քրիստոս լիցի վարձահատոյց. Զկնի որոյ զմեծամեծսն եւ կատարեալսն եմք տպելոց. Բարեխօսութեամբ եւ անդադարեալի հայցուածովք բազմաչարչար նահատակին Քրիստոսի եւ բազմերախտի Գրիգորի Լուսաւորչին եւ հոգեկիր սուրբ հարցն եւ ձերովք աղօթիւք. Եղեւ սկիզբն եւ կատարումն սորին ի վանս սուրբ Ամենափրկչի Նոր Ջուղայու. ձեռամբ եւ հոգաբարձութեամբ Տեառն Ստեփաննոսի նորին այցելուի ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ. որ է օրհնեալ յաւիտեանս ամէն»

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՆԵՐ.

ա. «Զտէր Անդրեաս կրօնաւորս նս լիեալ աղաչեմ» (էջ 141).

բ. «Այս քանս բարեկամացի իմասայնոց հանճարեղագունիցն, զոր արարաւ եւ յօրինեցաւ ի ձեռն ամենաբարեաւ անձին Յոհաննէս վարդապետին Խարբերդ-

ցոյ ի փառս ամենասուրբ երրորդութեան որ է օրհնեալ յաւիտեանս ամէն» (էջ 361)։

գ. «Այլ եւ խնդրեմ ի ձեզ յիշել Քրիստոս զարքոյ մենաստանի աստ գումարեցելոց յուսուցչապետ հոգիքնկալ հօր մերոյ Տեառն Դաւիթ վարդապետի, որ միշտ ի սպասու կաց եւ կատարեն զպաշտօն արքոյ եկեղեցոյս, որ եւ Լամակցութեամբ միմեանց ջան եղեալ եւ գուն գործեալ ի վերայ գործարանի տպագրութեանս այսինքն, զՄիքայէլ վարդապետն, զՅոհաննէս վարդապետն զշարադրող գրոյս, զԱղէքսանդր միջատարոզ վարդապետն, զԵսայի վարդապետն, զԱհարոն վարդապետն, զհոգեբարձու վանաց եւ տպագրութեանս զՏէր Անդրէասն, զՏէր Թովմասն, զՏէր Յոհաննն։

Եւ այլ գործակալք տպագրութեանս եւ միջնաբոյսք զՏէր Սարգիսն եւ զՏէր Աստուածատուրն ի արքոյ Յակոբայ, մանդասի Նուսանեղ դպրապետն. զաւագ սարկաւագունսն, զԱբրն, զՍիմէոնն, զՄիքայէլն, զՆերսեհանն, զՅոհաննէսն, զԱստուածատուրն, Դաւիթն, Յոհաննէսն, Տէրոնն, Թորոսն, Եպիսկոպոսն, Պետրոսն, զՅոհաննն, զԱնդոնն, զՀայրապետն, զԱլավերդեանն, զՅարութիւնն, զՍտեփանոսն, եւ զՄանուկ գիր բաթեղն, եւ զՍտեփանոսն, զՊետրոսն, Մելիքարէն, որ այժմ կան ի վերայ իրաքանչիւր գործոց, զոր Աստուած զամենեսեան վարձատրեսցէ. Ամէն։

Հայր մեր որ յերկինս։
Յիշեցիք եւ դուք որ ի վերսաց» (էջ 362-364)։ *)

Հակառակ սոյն գրքի նախաբանում եղած այն մտա-

---

*) Վերջին երկու գրքերի յիշատակարանները, անհրաժեշտ բացատրութեամբ եւ հարազատ բնագրերնամբ խմբագիր Արա Դալալեանի կողմից բերուած են «Արոն» ամսագրում, (Երուսաղէմ 1967 թ. Սեպտ.-Հոկտ. էջ 446-448)։

դրութեան, թէ այսուհետ այլ գրքեր ևս պէտք է տպագրուեն և ցրուեն հայ ընտանիքներից ներս, մամուլը կրկին մատնըւում է անգործութեան և այս անգամ դրեթէ ընդմիշտ։ Վանքի տպարանում սոյն մամուլից այժմ չի գտնուում անգամ որևէ մի մաս, դրանք ժամանակի ընթացքում բոլորն էլ կորել ու անհետացել են։

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՆՈՐ ՄԱՄՈՒԼՆԵՐ

Վանքի տպարանը շուրջ երկու դար (184 տարի) փակ մնալուց յետոյ, աշխատել է սկսում 1872 թուականից, սրանից ճիշտ հարիւր տարի առաջ։ *)

Տպարանի այս մամուլը, որ երրորդը կարելի է համարել, նուիրել է Ջուղայեցի վաճառական Ջաւաբնակ Մանուկ Յորդանանեանի (աղջկանց դպրոցի հիմնադրի) կողմից։

Համաձայն մինչև այժմ տիրող կարծիքին և տպարանի առթիւ տպագրուած առանձին գրքի տուած տեղեկութեան, մամուլը նէր է ուղարկուել 1844 թուին, բայց ըստ «Ազդասէր» ամսագրի հաղորդած մի լուրի, մամուլը Ջուղա է ուղարկուել 1846 թուին, որի փոխադրութեան սիալ կարգադրման հետեւանքով, կազմածի մի մասը նախ դնացել է Հնդկաստան։

Այս առթիւ այսպէս է գրում «Ազդասէր»-ը. **)

«Տպարանին պարգեւելոյ ի պարոն Մանուկէ Յոր-

---

*) Այս տարի զուգադիպում է նաեւ էջմիածնում Տպարան հաստատելու եւ առաջին գրքի տպագրութեան 200 ամեակին, որի առթիւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա. Վեհափառի կողմից գրուել է յատուկ կոնդակ եւ 1972 թիւը յայտարարուել յոբելենական տարի։

**) «Ազդասէր» ամսագրի, Կալկաթա, 1847 թ. Յունուարի 23։ Նաեւ Տէր Սեդրեսեանի «Համառոտ պատմութիւն հայոց» Ն. Ջուղա, 1877 թ. էջ 133։

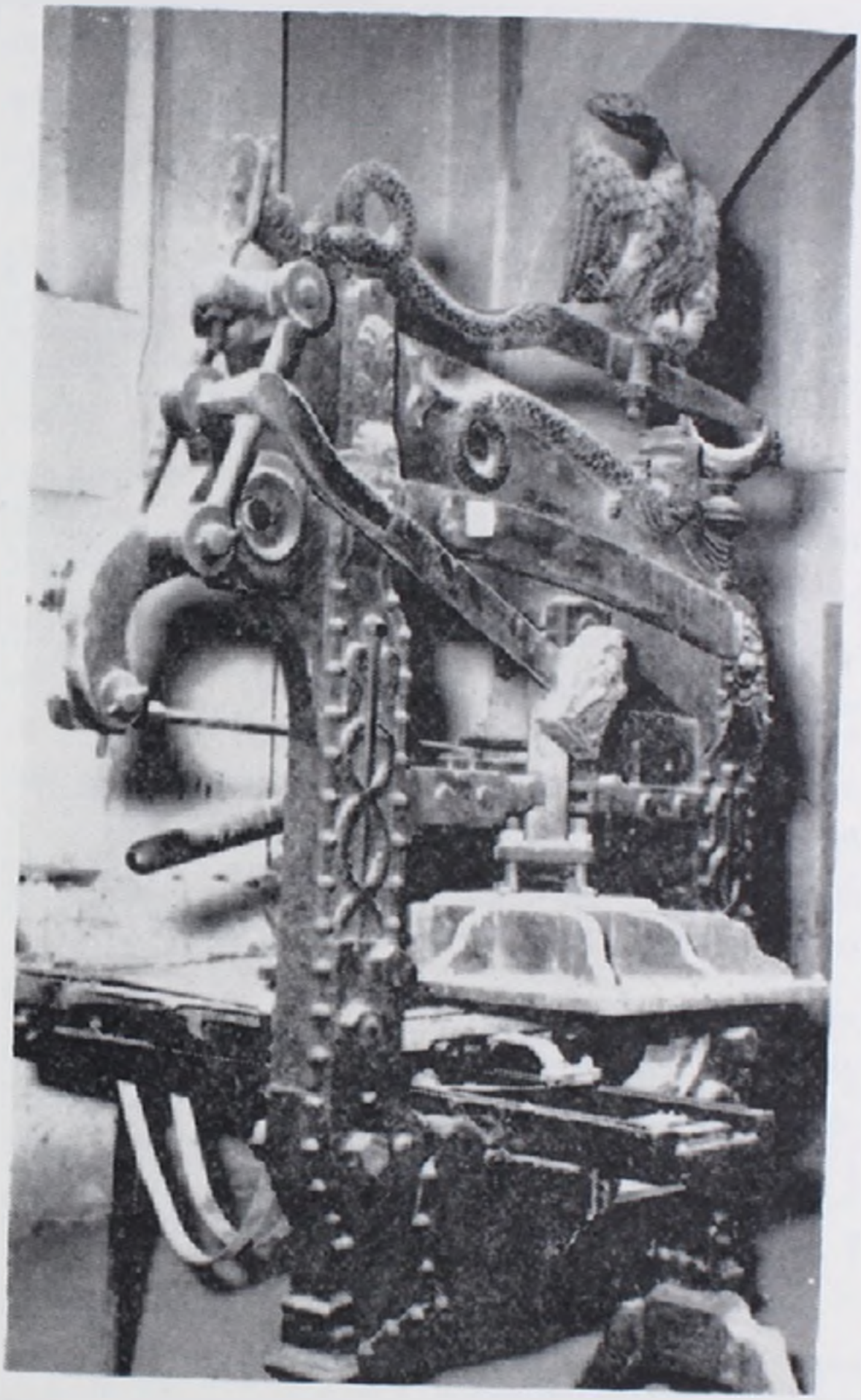

Մանուկ Յորդանանեանի նվիրած 1846 թվի «Արծիվ» մամուլը

պանանեան Նոր Ջուղայեցոյ Ամենափրկչեան մայրավանից Նոր Ջուղայ՝ ի Գերմանիոյ հասնալ ի Բուշեռ՝ մասնաստեղծաւ ի կոտրուս կէս մի ի Ջուղա՝ գնաց, եւ կէս մի՝ կամ իսարիսին՝ վերադարձաւ այսր՝ Զամբիոն նաւով, երկոքումբ եւս անպիտացեալք ի պատճառս՝ որպէս ասի, անտանելի ծանրութեան իւրոյ՝ բնդ որ չգիտիմք զարմանա՞լ արդեօք թէ ամաչել եւ ողբալ .... »։

*Տէր Սեղբեստրոսն իր «Համառոտ պատմութիւն հայոց» գրքում (էջ 132), տպագրական մամուլի թուականը դնում է 1843, իսկ Տիգրան Աբգարեանը իր գրքում *) (էջ 8), գրում է 1844 թ.։*

Համաձայն «Ազդասէր»-ի հաղորդած տեղեկութեան մեզ թւում է, որ մամուլի լրիւ կազմածը հազիւ թէ 1848-49 թուերին Ջուղա հասած և ամբողջացած լինի, բայց այդ ժամանակ ևս դրան միացնող չլինելով, երկար ժամանակ մնում է վանքի մի անկիւնում ընկած։

Որա տառերը նոր ընծայ Տէր Գիոնիսիոս Տէր Եղիազարեանը ի մի հաւաքելով, մի փոքր ճնշիչ մամուլով տպագրում է 1863 թուի գրպանի մի օրացոյց։

*Վանքի այս մամուլը մնում է անգործածելի մինչև 1872 թիւը **) երբ շնորհիւ առաջնորդ Գրիգորիս արքեպիս. Յովհաննիսեանի ջանքերի, գործի է դրւում և սկըսում է աշխատել, որի օգտագործումը տևում է մինչև 20-րդ դարի սկիզբները, որից յետոյ որպէս մաշած ու հնացած դրւում է պահեստ։*

Նոր թանգարանի կառուցումից յետոյ, այժմ այն դրւել է ցուցապրութեան, արձանագրւած է 348 համարի ներքոյ։ Պատրաստւած է 1811 թ. և կոչում է «Արծիւ»։

---

*) Տիգրան Աբգարեան «Նոր Ջուղայի Ամենափրկչեան Ս. Վանքի տպարանը 1640-1912» Ն. Ջ. 1912 (էջ 8)։

** Տ. Աբգարեանը գրում է 1877 թիւ (Նոյն էջ 9)։

Նախքան այս մամուլի աշխատելը, ըստ Տիգրան Աբղարեանի տված տեղեկութեան «Ն. Զ. տպարանը» էջ 8), վիմատիպ մամուլով տպագրել են դասագրքեր և այլ աշխատութիւններ, որոնցից դժբախտաբար մինչև այժմ որևէ օրինակ չենք ունեցել ձեռքի տակ։ *)

1904 թուականը դալիս է նոր թափ տալու Զուղայի տպագրական գործին։ Սոյն թիւն բապտիստական Թումանեան եղբայրների Առևտրական Տունը, իրենց հանդուցեալ եղբօր՝ Յովսէփ Թումանեանի յիշատակին, վանքի տպարանին է նուիրում, այն օրերի հասկացողութեամբ մի արագատիպ արդիական մամուլ, իր բոլոր յարմարութիւններով, որն սկսում է աշխատել եռանդուն ձևով, շնորհիւ բարեկարգիչ ու բարեջան առաջնորդ Բաղրատ վրդ. Վարդապետեանի։

Այդ օրերի մեծ ու փոքր բազմաթիւ տպագրութիւնների հետ յիշատակութեան արժանի է նաև «Նոր Զուղայի Լրաբեր» երկշաբաթաթերթը, որը իր ուղղութեամբ ու ազգային ոգով, յատուկ տեղ ունի Զուղայի մշակութային աշխատանքների մէջ։

Թումանեանների նուիրած մամուլը աշխատում է այժմ ևս, միայն թէ մինչև վերջին տարիները բանում էր ձեռքով պտտող անիւով, իսկ այժմ գործում է էլեկտրականութեամբ աշխատող մի շարժակով։ Թէև դա հեռու է արդիական մի մամուլ լինելուց, բայց և մի միջոց է տպագրութիւնը մասամբ արագ կատարելու համար։

1971 թ-ի Հոկտեմբեր ամսին, տիկ. Վիկտորիա Շահբազեանը, մի այրիացեալ ու վաստակեալ ուսուցչուհի, ընկառաջ գնալով Թեմական Առաջնորդ Գերշ. Տ. Գարեգին

---

*) Վիմատիպի մի օրինակն է 1924 թին տպագրուած «Դպրաց հրգնցողութիւնք Ս. Պատարագի» գիրքը։

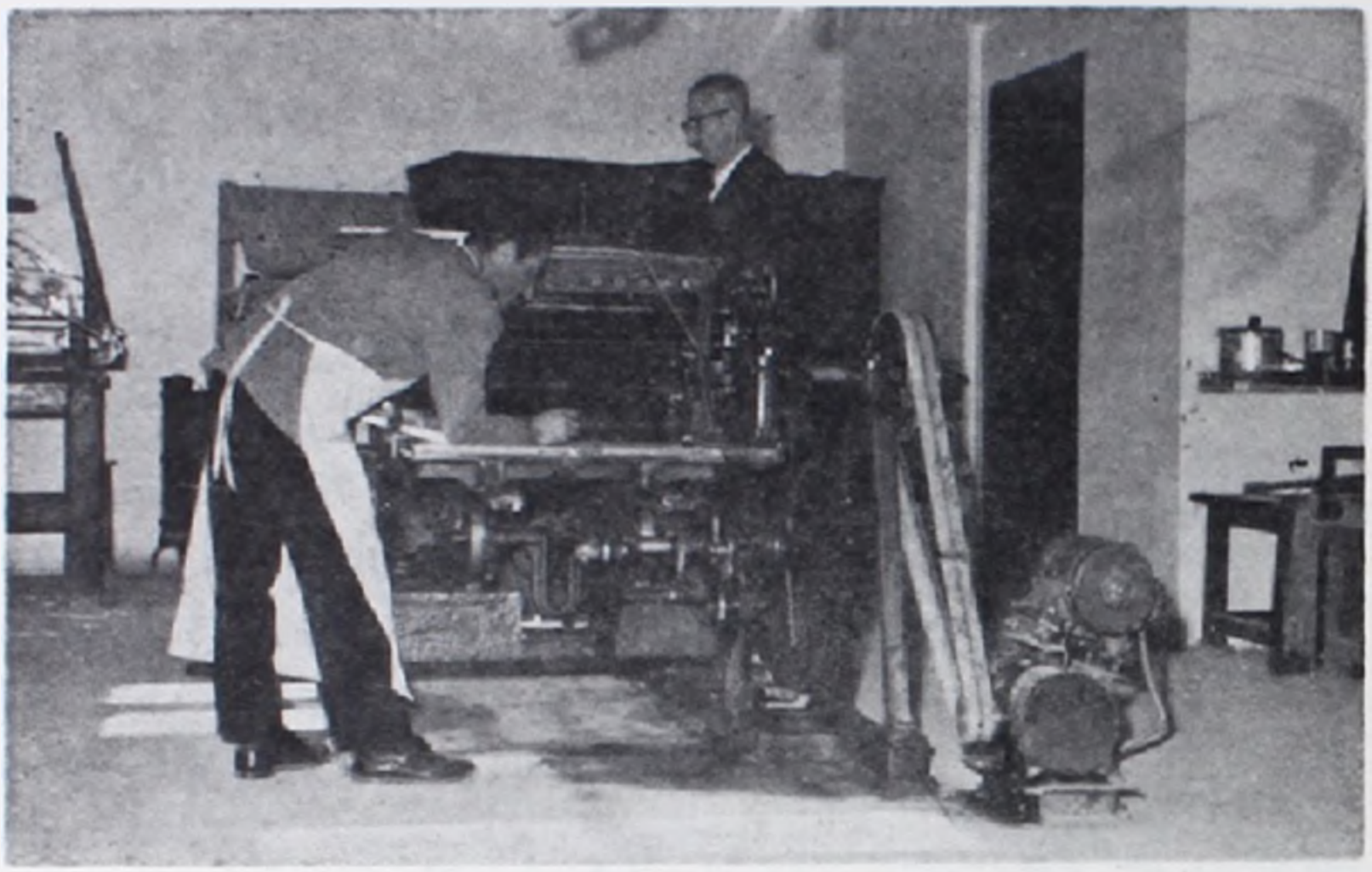

1904 թ-ի մամուլը

Տպարանի դրաշարանոցը

Սրբազանի կոչին, իր միակ որդու՝ Էմիլի յիշատակին, տպարանին նուիրեց գերմանական «Հայդելբերգ» գործարանի մի ինքնաշխատ արդիական մամուլ, որը թէև իր տպագրական չափով փոքր, բայց իր արագ ընթացքով՝ ժամական մինչև 5500 օրինակ, հնարաւորութիւն է տալիս շատ արագ աշխատանքներ կատարելու։

Ի լրացում այս մամուլին, տիկ. Շահրազեանի եղբօր՝ պրն. Սարգիս Մարտինի կողմից ևս նուիրուեց մի կայծի ոյժով աշխատող չեխոսլովակեան «Մաքսիմա» անունով արդիական մի կտրիչ մեքենայ, որն ևս եկաւ փոխարինելու ձեռքով աշխատող նախկին կտրիչին։

Մինչև մի երկու տասնեակ տարի առաջ, տպարանի վերահսկութեան աշխատանքները սովրաբար կատարում էին վանքի միաբաններն ու թեմական իշխանութեան կողմից նշանակուած անձնաւորութիւններ, իսկ վերջին տարիներում դրա հետ աւելացաւ նաև պետական պաշտօնական արտօնագիրը։ Տպարանի պաշտօնական իրաւունքի առաջին արտօնագիրն ստացուեց Վաղարշակ Տէր Սուքիասեանի անունով, որից յետոյ այդ պաշտօնը յանձնուեց Մկրտիչ Հայկունեանին, որը վարում էր մինչև վերջերս։ Ներկայիս վերահսկողութեան աշխատանքն յանձնուած է տողերս գրողին։

Տպարանում այժմ աշխատում են երեք հոգի՝ Մկրտիչ Հայրապետեան, Աբրահամ Շահիջանեան և Ղազար Սահակեան, որոնք օրն ի բուն շարում, էջերը կապում, տպագրում և կտրում են փոքր ու մեծ զանազան տպագրութիւնները։

*

* *

Նոր Ջուղայի Ամենափրկիչ վանքի տպարանը, իր շուրջ երեք և կէս դարեայ աշխատանքով, մեծ ծառա-

յութիւն է մատուցել պարսկահայութեան, յատկապէս այն օրերում, երբ դեռևս Իրանի միւս հայկական գաղութները զուրկ էին տպարաններից։ *)

Քսաներորդ դարի երկրորդ քառորդում, արդէն կանոնաւոր ձեւով սկսեցին աշխատել իրանահայ այլ տպարաններ։ Այդ տպարաններից ոմանք, յատկապէս Թեհրանի «Փարոս», «Մոդերն», «Ալիֆ» և այլ փոքր ու մեծ հայկական տպարանները, իրենց աշխատանքներով շուքի մէջ թողեցին միւս շրջանների, որոնց թւում և ժամանակին մեծ ծառայութիւն մատուցած Թաւրիզի Թեմական Տպարանին։

Ներկայիս Թեհրանում աշխատում են մեզ ծանօթ հետևեալ հայկական տպարանները։ *)

1. «Մոդերն» հիմնուած 1923 թ
2. «Ալիֆ» » 1951 թ.
3. «Նուրբախշ» » 1955 թ.
4. «Արաքս» 1955 թ.
5. «Անի» » 1956 թ.
6. «Նայիրի» » 1959 թ.

Վստահաբար պէտք է ասել, որ մի օր կգրուի է իրանահայ բոլոր տպարանների պատմութիւնը. որոնց մէջ իր

---

*) Այստեղ միջանկեալ յիշենք, որ պարսկական առաջին տպարանը հիմնուել է Թաւրիզում 1817 թին, ապա 1824 թին փոխադրուել է Թեհրան։

Պարսկական առաջին թերթը լոյս է տեսել 1837 թին, տպագրուել է մէկ էջի վրայ եւ յատուկ անուն չի ունեցել։

*) Այս տպարաններից ոմանց տեղեկութիւնները ստացել ենք «Մոդերն» տպարանի տէր եւ տնօրէն պրն. Տաճատ Պողոսեանից, որին յայտնում ենք մեր շնորհակալութիւնները։

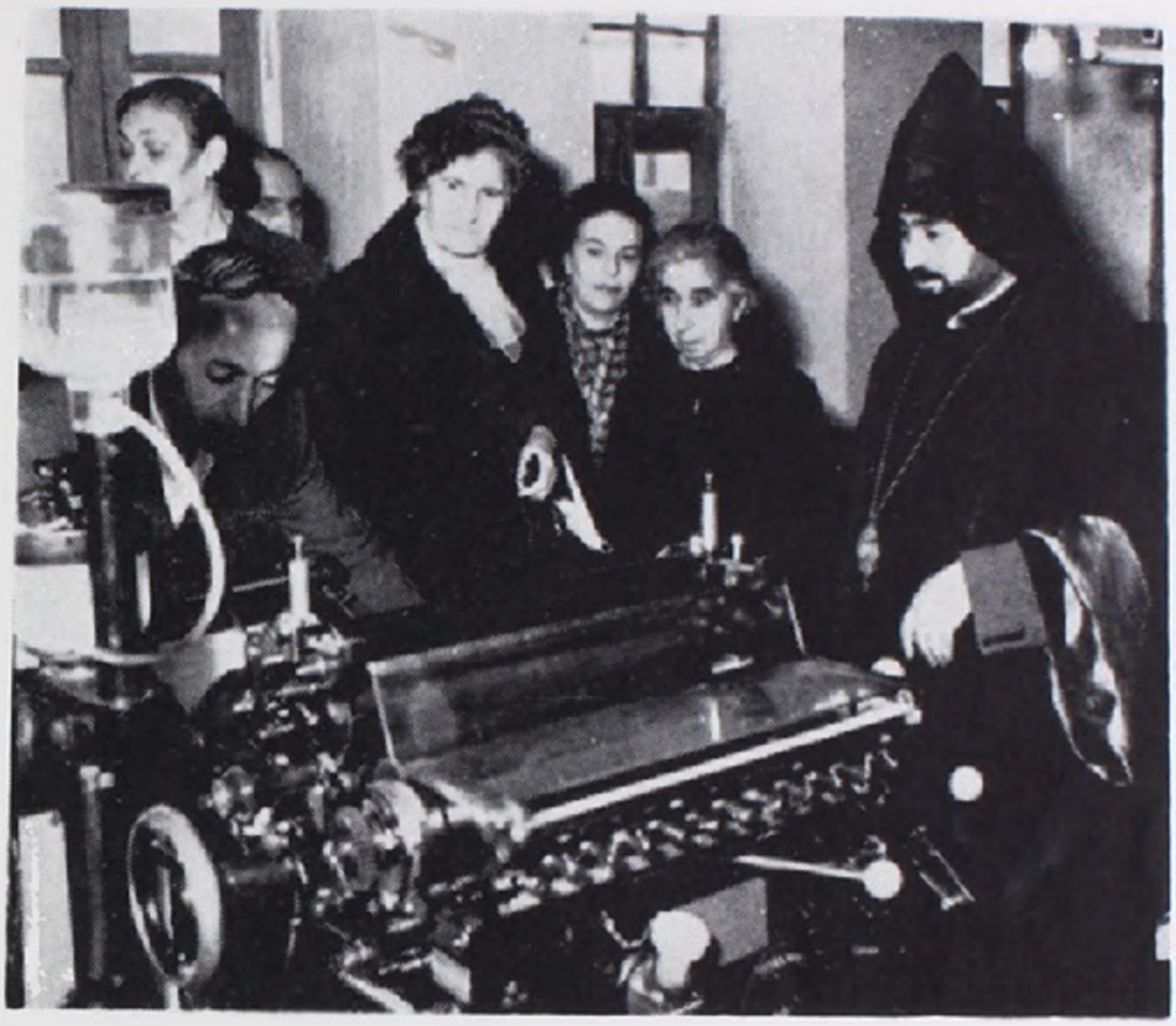

Նոր նիւրած մամուլը
Աջ կողմում՝ Գերշ. Գարեգին Սրբազան,
կողքին՝ Նուիրատու Տիկ. Շահբազեան։

առանձին տեղն է ունենալու Նոր Զուղայի ամենահին տպարանը, իր վերազտած ու աշխուժացած ներկայի նոր թափով։

Յաւէտ փառք հայ ժողովրդի ստեղծագործ ուժին և բիւր օրհնանք նրա ժիր ու արի զաւակներին։

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱԿՆԱՐԿ
ՏՊԱԳՐՈՒԱԾ ԳՐՔԵՐԻ ՎՐԱՅ

Նոր Ջուղայի Ս. Ամենափրկիչ վանքի տպարանից, 335 տարիների ընթացքում, լույս են տեսել 372 հատոր գիրք ու գրքույկներ, որոնց կարելի է բաժանել վեց մասի, ըստ հետևեալ ցանկի.

1. Գիրք ու գրքույկներ.
2. Օրացույցներ.
3. Տեղեկագրեր.
4. Կանոնագրություններ.
5. Պարբերականներ.
6. Զանազան.

1. Գիրք ու գրքույկներ.— *Գիրք ասելով հասկանում ենք 705 էջից բաղկացած «Հարանց Վարք»-ը և նրա հետ նաև 8 էջից բաղկացած «Աստուածաշունչ մատեան»-ը կամ աւելի փոքր՝ 4 էջից բաղկացած մի կանոնագրութիւն։*

Այս գրքերի ու գրքույկներից ոմանք ունեն շապիկների տպագրութեան յարմար դասաւորումներ և սկսեալ 1890-ական թուերից մինչև 1940-ական թուերը, վաճառուել են վանքում և Ազգային Դպրոցներին պատկանող գրավաճառանոցում։

2. Օրացույցներ.— *Նոր Ջուղայի առաջին օրացոյցը լոյս է տեսել 1863 թուի համար և վստահաբար տպագրուել է 1862 թուին, նոր ընծայ Տէր Դիոնիսիոս Տէր Եղիազա-*

րեանի ձեռքով։ Ապա սկսեալ 1878 թուից, յաջորդաբար լոյս են տեսել վանքի օրացոյցները, որոնք երբեմն իրենց մէջ պարունակել են նաև շնչագրութիւններ, վիճակագրութիւններ, և հետաքրքիր այլ տեղեկութիւններ՝ խրատներ, դիտելիքներ և այլն։

Օրացոյցների յաջորդական շարքը ընդհատուել է երկու անգամ, առաջինը 1893—1897 թուերին, հինգ տարով և մեզ անյայտ պատճառներով, *) իսկ եկրորդը՝ 1939—1944 թուերին՝ 6 տարի, երկրում տիրող աննպաստ պայմանների հետեւանքով։

Մինչև սոյն՝ 1972 թիւը, օրացոյցների ընդհանուր քանակը հասնում է 84 համարի։

Օրացոյցների մասին աւելի մանրամասն կարելի է տեսնել «Ալիք ամսագիր»-ի մէջ, տոդերս գրողի յոդուածը, օրացոյցի տպագրութեան 100 ամեակի առթիւ (Թեհրան 1963 թ. Փետր. էջ 71)։

3. Տեղեկագրեր. — Վանքի տպարանում թէև բազմազան տեղեկագրեր են տպագրուել, բայց յաջորդաբար տպագրուած ազգային հաստատութեանց տեղեկագրերի թիւը երեք է, որոնք ըստ թուական հերթականութեան հետեւեալներն են.

ա. Բատաւիայի ազգային հաստատութեանց «Տարեւոր Տեղեկագիր»-երը, որ սկսւում է 1880 թուից և դադարում 1930 թուին։ Արանցից 1888 - 1891-ի համարները՝ 4 տարի, լոյս են տեսել Կոստանդնապոլսում, իսկ միւս համարներից ձեռքի տակ չենք ունեցել 1885, 1887 և 1892 թուերինը, նաև տեղեակ չենք թէ 1926—29 թուերին տպագրուել են թէ ոչ, կամ եթէ այո որտեղ։ Այս մասին

---

*) Ընդհատման տեղեկութիւնը ձեռքիս է բերել օրացոյցների յաջորդականութեան ճարտար ստուգման նիրարկելու միջոցով, ապա նկատելով որ հերթականութեան համարը չի պահւում, սկսեալ 1960 թուից, մեր առաջարկով, կրկին ճարտուկեց։

մեր բոլոր ջանքերն ու պրպտումներն անցան ապարդիւն։

Մեր ձեռքի տակ չունեցած երեք օրինակից բացի, միւսների թիւը հասնում է 39 հատորի։

բ. Նոր Ջուղայի ազգային հաստատութիւնների «Տարեկան հաշիւ»-ներ, տպագրւել են սկսել 1893 թւից և յաջորդաբար շարունակւել են մինչեւ 1926 թիւը, որոնք հաշւական տեղեկութիւնների հետ միասին, իրենց մէջ պարունակում են նաև պատմական որոշ թւականներ և այլ կարդի կարևոր տեղեկութիւններ։

Հրատարակւել է 33 թիւ, որոնք բոլորն էլ, բացի մէկ-երկուսը, ունեցել ենք ձեռքի տակ։

դ. «Ազգային դպրոցների տեղեկագրեր»։— Սկսւել է հրատարակւել 1899 թւից և շարունակւել է մինչև 1917 թիւը։ Ձեռքի տակ չենք ունեցել 1901-1904 և 1908-1910 թւերի համարները և քանի որ հերթական համարներ ևս չունեն, ուստի վստահ չենք թէ այդ տարիներին տպագրւել են թէ ոչ։ Ձեռքի տակ ունեցածների թիւը հասնում է 11 համարի։

Այս տեղեկագրերը, որոնց խորագրերն երբեմն են թարկւել են փոփոխութեան, պարունակում են խիստ հետաքրքիր տեղեկութիւններ, մեր դպրոցների այն օրերի վիճակի մասին, որոնք կարևոր նիւթեր են դպրոցական ապագայ պատմաբանների ու բանասէրների համար։

գ. Կանոնագրութիւններ։ — Տպարանի շատ լոյս ընծայած գրքերից մէկն էլ կանոնագրութիւններն ու ծրագիր — կանոնագրերն են, որոնք պատկանում են ազգային դպրոցներին, թեմական ու կրօնական խորհուրդներին և զանազան միութիւնների։

Սոյն գրքոյկները սովորաբար ունեն շատ փոքր ծաւալ։ Դրանցից մի քանիսը բաղկացած են հազիւ չորս էջից։ Ընդհանուր թիւը հասնում է շուրջ 30-ի։

Ե. Պարբերականներ. — Վանքի տպարանում տպագրված առաջին պարբերականը «Նոր Ջուղայի լրաբեր»-ն է, որ լույս է տեսել 1904-1908 թվերին, խմբագրությամբ առաջնորդական տեղապահ Բագրատ վրդ. Վարդապետյանի։

Բագրատ վարդապետն իր գործունեությամբ և տարած ազգօգուտ աշխատանքներով, համարվում է Նոր-Ջուղայի երկրորդ Մաշտոց Կեսարացին և իրավամբ արժանի է այդ կոչմանը։

«Նոր-Ջուղայի լրաբեր»-ից լույս է տեսել 45 համար միայն, որի մանրամասն ցանկը տրվելու է իր տեղում։

«Լրաբեր»-ից բացի, այստեղ տպագրվել է նաև Նոր-Ջուղայի «Բոյ սկաուտ» Միությանն «Ընկեր ամսագիր»-ը, 1920 թվին, որից լույս է տեսել միայն երեք թիվ։ Ջուղայում տպագրվել են նաև վիմատիպ ամսագրեր։

Զ. Զանազան տպագրություններ. — բացի սովորական գիրք ու գրքույկներից, տպագրվել են նաև զանազան ձևի ծանուցումներ, յայտարարություններ, կոնդակներ, կրոնական բովանդակությամբ գրություններ, ազդեր, ստացագրեր, հաշվեգրեր, հրավիրագրեր, շնորհավորագրեր, այցեկարտեր և այլն և այլն, որոնց նմոյշները թվական հերթականությամբ և առանձին ցուցակով, պահվում են տպարանի արխիվներում։

Այս այլազան տպագրությունների մեջ, յատուկ յիշատակության արժանի են 1693 թվին տպագրված երկու «Կոնդակ»-ներ, որոնք բողոք-նամակներ են կաթողիկոսական ընտրության առթիվ։

Կոնդակների մասին ավելի մանրամասն գրվել է «Հասկ» ամսագրում։ *)

---

*) «Հասկ» պատմական ամսագիր կաթողիկոսարանաց Հայոց Մեծի Տանն Կիլիկիոյ։ (Բեյրութ, 1970 թ. Սեպտ.-Հոկտ. էջ 380)։

ՏՊԱՔԱՆԱԿ ԱՐԺԷՔ, ԼԵԶՈՒ ԵՒ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թէև դժուար է սպառիչ ձեւով խօսել կամ տեղեկութիւններ տալ, մինչև այժմ վանքի տպարանում լոյս տեսած բոլոր գրքերի տպաքանակների, արժէքների, լեզուի ու բովանդակութեան մասին, բայց այդուհանդերձ անհրաժեշտ է դէթ խիստ համառօտ ձեւով անդրադառնալ դրանց և որոշ ծանօթութիւններ տալ։

Ստորև մի քանի նշումներ դրանց մասին.

1. Տպաքանակ. — Տպագրուած գրքերի այլազանութեան նման դրանց տպաքանակն (թիրաժն) ևս եղել է շատ տարբեր։

Թէև մեր ձեռքի տակ չենք ունեցել բոլոր գրքերի տպաքանակը, բայց եղածների մէջ ևս նկատելի է անհամեմատելի տարբերութիւններ։

Մեծածաւալ գրքերի մէջ եղած ամենաշատ տպաքանակ ունեցողը, կարելի է 1895 թւին հրատարակուած «Ուսգ Շարար»-ը համարել, որն ունի 621 էջ և տպագրել է 3158 օրինակով։

Այս գիրքն ունի բարդ տպագրութիւն (ձայնանիշների և տառատեսակների տեսակէտից), վերջին տարիներում Երուսաղէմից և այլ վայրերից խիստ պահանջկար ու մինչև այժմ էլ դեռ չի սպառուել։

Նոյնանման գրքերից ամենաքիչ տպաքանակ ունեցողը 1963 թւին տպագրուած «Ժամագիրք Աստնի»-ն է, որ ունի 176 էջ և որից տպագրուել է միայն 200 օրինակ։

Տպարանի առաջին շրջանի գրքերից 1647 թւին հրատարակուած «Գիրք տումարաց որ և պարզատումար կոչի»-գրքոյկից տպագրուել է 500 օրինակ։

Միւս ամենաշատ տպաքանակ ունեցող գրքերն եղել են դասագրքերը՝ 400 — 600 օրինակներով, իսկ վերջին տարիների ամենաշատ տպաքանակով գրքոյկն եղել է «Նոր Զուղայի բանգարան»-ը, 1000 օրինակ։

Տեղեկագրերը տպագրել են միջին հաշուով 100—200, իսկ որոշները 20—80 օրինակներով։ Օրացոյցներից մեր ձեռքի տակ ունեցած ցուցակում, ամենաշատ տպաքանակը ցոյց է տրուած մինչև 399 օրինակ, տպագրուած 1901 թուի համար։

2. Արժէք. — Գրքերի արժէքները, տպարանի հիմնման օրերին, բնականաբար եղել է շատ ցածր, հատորը 1-2 ռիալ, իսկ դարերի հետ և կեանքի թանկանալու համահաւասար, դրանց արժէքներն ևս սկսել են բարձրանալ։

«Պատմութիւն Նոր Զուղայի» գրքի երկու հատորի արժէքը, սկզբնական օրերին եղել է 6 ռիալ, իսկ «Աւագ Նարեկ»-ը՝ 5 ռիալ, որոնցից առաջինը դարձել է հազուագիւտ և այժմ վաճառուում է 1000—2000, իսկ վերջինը՝ 150—200 ռիալ արժէքով։

Նոր տպագրուած եկեղեցական գրքերից 1963 թուի «Ժամագիրք ատենի»-ն ունի 200 ռիալ, իսկ 1965 թուի «Մատեան»-ը 150 ռիալ արժէք։ *)

3. Լեզու. — Տպարանից լոյս տեսած առաջին գրքերի լեզուն, բնականաբար եղել է գրաբարը, մինչև որ 19-րդ դարի վերջերից սկսել են հրատարակուել նաև աշխարհաբար լեզուով գրքեր և կամաց-կամաց իրենց տեղը բոլորովին զիջել են վերջինին։

---

*) Տպագրուած գրքերի արժէքներով ցանկեր կան 1871 եւ 1879 թուերի «Հրահանգ Քրիստոնեական հաւատոյ», «Համառօտ պատմութիւն Ս. գրոց», 1885 եւ 1889 թուերի երացոյցների, 1900 թի «Դորձնական ֆերականութիւն» եւ այլ գրքերի կազմերի վրայ։

Մինչև այդ թուականները, հայերէն գրական լեզուն ամենուրեք ընդունուած էր գրաբարը, այնպէս որ Նոր-Ջուղան բացառութիւն չէր կարող կազմել և դրա համար էլ տպարանի հաստատման օրից սկսեալ բոլոր դրքերը, դասագրքերը, ազգերն ու յայտարարութիւնները, տպագրուում էին բացառաբար գրաբար լեզուով։

Հայ կեանքում տիրող ընդհանուր գարթօնքի ու վերելքի հետ, Նոր Ջուղան ևս յառաջադիմութիւն է արձանագրում և կամաց-կամաց գրաբարը տեղի է տալիս աշխարհաբարին։

Նոր Ջուղան որպէս կրօնական ու մշակութային կենտրոն, բնականաբար այնքան հեշտ էլ չպէտք է թողնէր նախնեաց սովորութիւնը և հէնց այդ նկատառումով էլ, դտնուել են անհատներ, որ մինչև վերջ. էլ չեն հաշտուել աշխարհաբարի հետ և հաշտ աչքով չեն նայել աշխարհաբար գրողներին։

Որպէս օրինակ, յիշատակութեան արժանի է Հնդկաստանում ապրող Ջուղայեցի յայտնի բանաստեղծ-մտաւորական Մեսրոպ Սէթեանցի անհանդուրժողականութիւնը, որ մինչև իր կեանքի վերջը՝ 1939 թ., անհաշտ պայքար տարաւ աշխարհաբարի դէմ, նոյն իսկ իր նամակները շարադրելով դրաբարեան պարզ ոճով։

Տպարանի առաջին աշխարհաբար դիրքը, այն էլ Ջուղայի բարբառով, կարծում ենք պէտք է համարել 1878 թուին տպագրուած Հ. Բագրատունու «Տարերք հիւսկանութեան» դիրքը, որը աշխարհաբարի է վերածել Տէր Մեսրոպ քհնյ. Դաւթեանը, որպէս ձեռնարկ օգտագործելու համար Հայոց Ազգային Դպրոցներում։

Ջուղայի տպարանի առաջին դասագիրքը, պէտք է համարել 1772 թուի «Այբբենարան»-ը, եթէ իհարկէ մինչ այդ խմորատիպով չեն եղել, որոնց մասին յիշատակութիւն կայ, բայց մենք չենք ուշնցել ձեռքի տակ։

4. Բովանդակություն. — Բովանդակության տեսակետից ևս, տպագրված գրքերը հնարաւոր չէ իմբաւորումների բաժանել։ Այս առթիւ կարելի է միայն ասել, որ ամենաշատ տպագրված գրքերն եղել են դասագրքերը, օրացոյցները, տեղեկագրերը, կրօնական ու եկեղեցական գրքերը և որոշ չափով էլ կենսագրական ու պատմական գրքերը։

Պատմական գրքերի մէջ ամենից արժէքաւորն ու կարևորը, պէտք է համարել Ցարութիւն Թ. Տէր Յովհաննեանի «Պատմութիւն Նոր Ջուղայու» երկհատորը, որոնցից առաջին հատորն ունի 497, իսկ Բ. հատորը՝ 317 էջ։

Տպագրված գրքերն ևս իրենց բովանդակության տեսակետից ուսումնասիրության մի առանձին նիւթ են, որոնք սերտօրէն առնչութիւն ունեն տիրող դարի, շրջանի մտածելակերպի, ժողովրդի հասկացողության ու իմբռնումների հետ։

Տեղին է այստեղ յիշել, որ բովանդակության և լեզուին կապող յիշատակելի գրքերից է Սեղբեստրոս իաչ. քհնյ. Յովհաննիսեանի «Ամիարհարար համառոս աղօրագիրք»-ը, տպագրված 1907 թուին, որով աղօթքները, կրօնական ասացուածքներն ու Պատարագը, իրենց գրաբարի տեղը գիջուած են աշխարհաբարին։

Տպագրված գրքերի մէջ կարևոր տեղ ունեն նաև թարգմանութիւնները, որոնք սկսուեցին 20-րդ դարի սկիզբներից և շարունակուեցին մինչև 20-ական թուականները։

Դրանցից յիշենք Եղնիկ վրդ. Երկարակեցեանի «Հրնդկական», «Ճապոնական» և այլ հեքիաթներն ու Տէր Գարեգին քհնյ. Կիրակոսեանի «Մարտիրոսացած Հայաստան» գրքերը։

Ց Ա Ն Կ

ԱՄԵՆԱՓՐԿԻՉ ՎԱՆՔԻ ՏՊԱՐԱՆԻՑ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ ԳՐՔԵՐԻ

1638 — 1972

Ժամանակագրական կարգով այստեղ տալիս ենք, Նոր Ջուղայի տպարանից լույս տեսած մեզ յայտնի բոլոր գրքերի ցանկը։

Գրքերի այս անունները ձեռք ենք բերել վանքի մատենապարանից, անհատական հաւաքածուներից, եկեղեցապատկան գրքերի միջից և գրքերում եղած յիշատակումներից։

Նիւթը շատ չընդարձակելու մտահոգութեամբ, լրիւ անուանաթերթերի փոխարէն այստեղ բերում ենք գրքերի խորագրերը, երբեմն միայն աւելի լայն տեղեկութիւններով, ինչպէս և բոլորի տպագրութեան թուականները, էջերն ու շարուածքի չափերը։

Անցեալում մենք վերցրել էինք գրքերի թղթի չափերը, բայց նկատելով, որ այդ չափերը նոյն գրքերը կազմելիս փոփոխութեան են ենթարկուում, ուստի կրկին անգամ սկսեցինք չափագրել շարուածքի վրայով։

Այս ցանկում կարելի է հանդիպել որոշ գրքերի, որոնք չունեն թուական, էջ կամ շարուածքի չափեր, այդպիսիները կամ տարեթիւը նշուած չի եղել, կամ թէ մենք չենք ունեցել ձեռքի տակ։ Մեր չտեսած գրքերը նշանակել ենք աստղանիշերով։

Սովորաբար բոլոր գրքերի անուանաթերթերում յիշուած են վայր ու տպարան, դրա համար էլ այդ գրութիւնները չենք բերում այստեղ, որոնք տպուած են հետեւեալ խորագրերով՝ «Նոր Ջուղա, տպարան Ս. Ամենափրկչեան վանուց», «Ի Նոր Ջուղա, ի տպարանի Ամենափրկչեան վանուց Նոր Ջուղա-Սպահան», «Նոր Ջուղա, տպարան Ս. Ամենափրկիչ վանքի» ... և այլն։

1638

1. ԱԱՌԱՔԱՍ ԴՅԻՑ

Հրատարակութիւն Խաչատուր վրդ. Կեսարացու, 1638 թ., էջ՝ 572, չափսաձք՝ 15.2 × 8.5 սմ.։

1641

2. ՀԱՐԱՆՑ ՎԱՐՔ

Հրատարակութիւն Խաչատուր վրդ. Կեսարացու, 1641 թ., էջ՝ 705, չափսաձք՝ 17.7 × 15.2 սմ. (երկսիւնակ)։

3. ԽՈՐՀՐԴԱՏԵՍՏ

Հրատարակութիւն Խաչատուր վրդ. Կեսարացու, 1641 թ., էջ՝ 48, չափսաձք՝ 17 × 13 սմ. (երկսիւնակ)։

1642

4. ԺԱՄԱԳԻՐՔ ԱՏԵՆԻ

Հրատարակութիւն Խաչատուր վրդ. Կեսարացու, 1642 թ., էջ՝ 694 (ՈՂԴ) չհաշուած 12, չափսաձք՝ 17 × 13 սմ.։

Դրանցից.

Ամենափոքր վանքում եղած տիպական բիբլիան էջերը վերցրել են «Հ. հնատիպ գրքից» (1963 թ., էջ13.) եւ «Սիոն»-ից (1967 թ., Յուն.-Փետր. էջ՝ 59), վերջինում էջը լիքուած է նաեւ 701։

1647

5. ԳԻՐՔ ՏՈՒՄԱՐԱՅ ՈՐ ԵՒ ՊԱՐՉԱՏՈՒՄԱՐ ԿՈՉԻ

Հրատարակութիւն Յովհաննէս վրդ. Քթշենցի, 1647 թ., էջ՝ 84, չափսաձք՝ 8.9 × 6 սմ.։

1650

6. * ԱՍՏԻԱԾԱՇՈՒՆՉ,

(Թերի հրատարակութիւն),

Հրատարակութիւն Յովհաննէս վրդ. Քիրշենցի, 1650 (?) թ.,

7. * ՊՕՂՈՍԻ ԹՈՒՂԹՔ,

Հրատարակութիւն Յովհաննէս վարդապետ Քիրշենցի, 1650 (?) թ.,

1687

8. * ԳԻՐՔ ԵՏԵՆԱԿԱՆ ՈՐ ԱՍԻ Վ.ԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ,

Հեղինակ՝ Աղէքսանդր Ջուղայեցի, Հրատարակութիւն՝ Ստեփանոս Առաջնորդի, 1687 (Ռ.ՃԼԶ) թ., էջ՝ 288,

1688

9. ԳԻՐՔ ԺՈՂՈՎԱԾՈՑ ԸՆԴԴԷՄ ԵՐԿԱԲԱՆԱԿԱՑ, մանաւանդ ազխարհաւոր Ժողովոյն Քաղկեդոնի, առարանալ սրբազան վարդապետաց,

Հրատարակութիւն՝ Ստեփանոս Արքեպիսկոպոսի, 1688 թ, էջ՝ 764, չափսաձք 11 × 7.5 սմ.,

10. ԳԻՐՔ ՀԱՄԱՌՕՏ ՎԱՍՆ ԻՍԿԱՊԷՍ ՃՇՄԱՐԻՏ ՀԱՒԱՏՈՑ,

Բ. անուանաթերթ

ԴԱՒԱՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ ԵՒ ՆԵՐԱԾՈՒԹԻՒՆ ԱՆՈՒՂՂԻՑ,

Հեղինակ՝ Յովհաննէս վրդ. Ջուղայեցի (Մրքուզ),

---

*) Աստղանիշ գրքերը չենք ունցել ձեռքի տակ,

Հրատարակութիւն՝ Ստեփանոս Արքեպիսկոպոսի, 1688 թ., էջ՝ 16 + 364 = 380, չարաչափ՝ 8· 3 × 5· 3 սմ.։

1863

11. ՍՐԱՖՈՒՆ վասն ամի տեառն։ *1863* եւ Հայոց Ի Ց Ժ Բ։

Կազմեց՝ Նորընծայ Դիոնիսիոս Տէր Եղիազարեան, 1863, էջ՝ 34, ծաւալ՝ 10 5· 8 × սմ.։

1872

12. ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ ի պէտս մանկանց։

1872 թ., էջ՝ 32, չարաչափ՝ 13, 8 × 7, 4 սմ, (շրջագրծով)։

Ծանօթ.- տեսնել «*Համառօտ պատմ. Ս. գրոց*»-ի վերջին տպագրած գրքերի ցանկը, Տիգրան Արզարեանը բաւականը գրել է *1870*, իսկ յաջորդինը՝ *1877*։

1873

13. ՄԻԱԿԱՆԱՆ ՍԱՂՄՈՍ ԴԱՒԻԹԻ ԿԱՄ ՀԵԳԱՐԱՆ Ի ՊԷՏՍ ՄԱՆԿԱՆՑ Դասագիրք Բ.։

Հրատարակութիւն՝ Տ. Գրիգորիս Արքեպիսկոպոսի, 1873 թ. էջ՝ 48, չարաչափ 12, 7 × 7· 7 սմ։

Ծանօթ. *Շապիկի վրայ ունի միայն վերջին՝ «Հեզարան ի պէտս մանկանց» խորագիրը։*

1877

14. ՀԱՄԱՌՕՏ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ։

Աշխարհաբարի թարգմանեց՝ Տէր Սեղբեստրոս քհնյ. Յովհաննիսեան, 1877 թ., էջ՝ 148, չարաչափ՝ 12· 2 × 8· 5 սմ։

15. ՀԱԻԱՏԱՊԱՏՈՒՄ, այն է մանր ուսմունք, Քրիստոնեական հաւատոյ։

Հեղինակ՝ Մսերայ Մագիստրոս, 1877 թ., էջ՝ 45, չարաչափ՝ 12×8. 3 սմ.։

1878

16. ՏԱՐԵՐՔ ՀԱՅԵՐԻՆ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ։

Հեղինակ՝ Հայր Արսէն Կոմիտասայ Բագրատունւոյ Մխիթարեանց։

Աշխարհաբարի թարգմանեց՝ Տէր Մեսրովբ Դաւթեանց։ Հրատարակութիւն Զուղայի ժողովրդի, 1878 թ. էջ՝ 312, չարաչափ 16. 2×11 սմ.։

17. ՍԱՍՈՅՆ 1878 թուին Քրիստոսի։

1878 թ. էջ՝ 34, ծաւալ՝ 10. 5×8 սմ.։

1870

18. ՀԱՄԱՌՕՏ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ Ս. ԳՐՈՑ Ի ՊԷՏՍ ԴՊՐՈՑԱՑ։

Հեղինակ՝ Ա. Մ. Գարագաշեան։

Թարգմանիչ՝ Աւետիք Կ. Մ. Զօհրաբեանց։

Հրատարակութիւն՝ Արդեամբ Բթաւիոյ հայոց, 1879 թ., էջ՝ 86, չարաչափ՝ 13. 2×7. 7 սմ.։

19. ՀՐԱՀԱՆԳ ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ՀԱԻԱՏՈՑ ԸՍՏ ՈՒՂՂԱՓԱՌ ԴԱՒԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ։

Հեղինակ՝ Մսերայ Մագիստրոս կրօնուսոյց վարժա-

պետի Լազարեան ձեմարանի։ 1879 թ.։ էջ՝ 207։ չափսաձք 13 2×8· 5 սմ.։

20· ՕՐԱՑՈՅՑ։ *1879* թուին Քրիստոսի *Ը.* *տարի։ 1879 թ.։ էջ՝ 87։ չափսաձք՝ 8· 7×5· 50 սմ.։*

1880

21· ՀԱՒԱՔՈՒՄՆ ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ՊԱՐՏՈՒՑ ՍՐԲՈՑ ԽՈՐՀՐԴՈՅՑ ԵՒ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆԱՑ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ։

Աշխատասիրութեամբ Տէր Սեղբեստրոս քահնյ. Յովհաննիսեան Նոր Ջուղայեցւոյ։ 1880 թ. էջ՝ 29։ չափսաձք՝ 12· 6×8 սմ.։

22· ՆԿԱՐԱԳԻՐ ՀԱՆԴԻՍԻ ՏՕՆԻ ՍՐԲՈՑ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ։

Հեղինակ՝ Գէորգ Կ. Մ. Զօհրապեանց։ 1880 թ. էջ՝ 26։ չափսաձք՝ 16· 3×10· 5 սմ.։

23· ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՆՈՐ ՋՈՒՂԱՅՈՒ ՈՐ ՅԱՍՊԱՀԱՆ։

Աշխատասիրեալ՝ ի պ. Յարութիւն թ. Տէր Յովհաննեանց։ Հատոր առաջին։

Հրատարակութիւն Յովհաննու Յարութիւնեան։ 1880 թ. էջ՝ 497։ չափսաձք՝ 16×10 սմ.։

24· ՏԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ կառավարչաց ընդհանուր կառավարչութեան հայ ազգային հասատութեանց Բրուսիոյ վասն 1879 ամի։

1880 թ.։ էջ՝ 21։ չափսաձք՝ 17×12 սմ.։

25· ՕՐԱՑՈՅՑ 1880 ՆԱՀԱՆՋ ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ։ *Բուն թուականին Հայոց 4372։ ի տօմարական թուականին Ազգիս Ա Յ Ի թ - 1329 Գ. տարի։ 1880 թ. էջ՝ 111։ չափսաձք 9· 9×5· 2 սմ.։*

26. ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՆԴՈՒՑԵԱԼ, ՍՐԲԱԶԱՆ ԹԱԴԷՈՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ԲԷԳՆԱԶԱՐԵԱՆ ԲԱՐԵՅԻՇԱՏԱԿ ԱՌԱՋՆՈՐԴԻ ԱՄԵՆԱՓՐԿՉԵԱՆ ՍՐԲՈՅ Վ.ԱՆԱՑ ՆՈՐ ՋՈՒՂԱՅՈՒ,

Աշխատասիրեալ՝ Յարութիւն Թ. Տէր Յովհաննեանց,

Արդեամբք՝ Յովհաննու Յարութիւնեան, 1881 թ., էջ՝ 79, չափաչափ՝ 16. 3×10. 5 սմ.։

27. ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՆՈՐ ՋՈՒՂԱՅՈՒ ՈՐ ՅԱՍՊԱՀԱՆ,

Աշխատասիրեալ՝ ի պ. Յարութիւն Թ. Տէր Յովհաննեանց, Հատոր երկրորդ,

Արդեամբք գերապատիւ պարոն Յովհաննու Յարութիւնեան, 1881 թ. էջ՝ 317, չափաչափ՝ 16×10 սմ.։

28. ՊԱՐՏԻԶԱԿ,

Շարադրեալ ի Մեսրովբ աւագ քահանայէ Փափազեան, 1881 թ., էջ՝ 52, չափաչափ՝ 16×10. 3 սմ.։

29. ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԺՈՂՈՎՐԴԵԱՆՆ ՀԱՅՈՑ ՈՐ Ի ՃԱՒԱ,

Հեղինակ՝ Ֆան Լանսբերին,

Հոլանդերէնից թարգմանեց Խաչիկ Ա. Թովմաս, 1881 թ. էջ՝ 13, չափաչափ՝ 16. 3×10. 5 սմ.։

30. ՏԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ կառավարչաց ընդհանուր կառավարչութեան հայ ազգային հաստատութեանց Բրաւիոյ,

1881 թ. էջ՝ 16, չափաչափ՝ 17. 4×11. 6 սմ.։

31. ՕՐԱՑՈՑՑ, *1881* թուականին Քրիստոսի, *1881 թ. էջ՝ 89, չափաչափ՝ 8. 8×5 2 սմ.։*

1882

32. ԳԻՐՔ Ի ՊԷՏՍ ՓՈԽԱՍԱՑ ՄԱՆԿԱՆՑ։
1882 թ.։ էջ՝ 218 (?)։ ծաւալ 17։ 5×10· 5 սմ.։

33. ՏԱՐԵԻՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ....
1882 թ. էջ՝ 16։ չարաւածք 17· 4×11· 6 սմ.։

34. ՕՐԱՑՈՅՑ 1882 թուականին Քրիստոսի։
1882 թ. էջ՝ 112։ չարաւածք՝ 8· 8×5 սմ.։

1883

35. ՀԱՄԱՌՕՏ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՐԿՈՒՑ ԲԱՐԵՐԱՐԱՑ ՋՈՒՂԱՅՈՒ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻԱՄՈՒ Յ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԵՒ ՊԱՐՈՆ ՄԱՆՈՒԿԱ ՅՈՐԴԱՆԱՆԵԱՆ։
Հեղինակ՝ Գասպար Տէր Գ. Գասպարեան։ 1883 թ. էջ՝ 16։ չարաւածք՝ 12· 5×7· 3 սմ.։

36 ՊԱՏԱՐԱԳ ԿԱՄ ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԻՒՆՔ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳԻ։
Հրամանաւ՝ Բ. Սրբազան Տ. Գրիգորիս Արքեպիսկոպոս բարեխնամ առաջնորդի Ամենափրկչեան Սրբոյ Վանացս։ 1883 թ.։ էջ՝ 130։ չարաւածք՝ 13×7· 7 սմ.։

37. *ՏԱՐԵԻՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ....*
1883 թ.։ էջ՝ 16։ չարաւածք՝ 17×11 սմ.։

38. *ՕՐԱՑՈՅՑ* 1883 թուականին Քրիստոսի։
1883 թ. էջ՝ 112։ չարաւածք 8· 8×5 սմ.։

1884

39. *ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ* Քսան եւ վեցերորդ ամի

ֆնուրիան ուսմանց աշակերտունաց Սուրբ Կասարիան. Օրիորդաց դպրոցի Նոր Ջուղայու գտնի կալնալ ի 17.29 Մարս 1884 ամի տեառն։

1884 (?)։ էջ՝ 12։ չափսաժք՝ 11.5×15.1 սմ.։

40. *ՏԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ* կառավարչաց ընդհանուր կառավարչութեանց հայ ազգային հաստատութեանց Բրուսիոյ։

1884 թ.։ էջ՝ 16։ չափսաժք՝ 16.5×11 սմ.։

41. *ՕՐԱՑՈՅՑ 1884* Նահանջ տուականին Քրիստոսի։

1884 թ.։ էջ՝ 114 (չհամարակալուած)։ չափսաժք 16.5×11 սմ.։

1885

42. * *ՏԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ* կառավարչաց ընդհանուր կառավարչութեան հայ ազգային հաստատութեանց Բրուսիոյ *1885 թ.։*

43. *ՕՐԱՑՈՅՑ 1885* տուականին Քրիստոսի։

1885 թ.։ էջ՝ 102։ (չհամարակալուած)։ չափսաժք՝ 9×5 սմ.։

1886

44. *ԱՊԱՑՈՅՑՔ ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ՀԱՒԱՏՈՅ* ըստ վարդապետութեան սուրբ եկեղեցւոյ Հայաստանեաց։

Հեղինակ՝ Տէր Սեղբեստրոս քհնյ. Յովհաննիսեան։

Հրատարակութիւն Յովսէփ Մ. Տէր Յովհաննիսեան։

1886 թ.։ էջ՝ 357։ չափսաժք՝ 12.5×19 սմ.։

45. *ՍՈՓԵՐՔ* կացրդականք որք են ճառք և նրուագք ի Զօհրաբեան բանասիրաց հանդիսախօսեալք ընդ

ժամանակս ժամանակս փնջեալ եւ խմբեալ ի մի աշխատասիրութեամբ Աւետի Կ. Մ. Զօհրապեանց։

1886 թ.։ Էջ՝ 168։ չափաւոր՝ 24· 6×15 սմ.։

46· *ՏԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ* կառավարչաց ընդհանուր կառավարութեան հայ ազգային հասատութեանց Բարոյ։

1886 Էջ՝ 15։ չափաւոր՝ 16· 5×11 սմ.։

47· *ՕՐԱՑՈՅՑ* 1886 թին Քրիստոսի։

1886 թ.։ Էջ՝ 104։ չափաւոր՝ 8· 8×4· 7 սմ.։

1887

48· ✻ *ՏԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ* կառավարչաց ընդհանուր կառավարութեան հայ ազգային հասատութեանց Բարոյ։

1887 թ.։

49· ✻ *ՕՐԱՑՈՅՑ* 1887 թին Քրիստոսի։ *1887 թ.։*

1888

50· *ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ* ի պետս մանկանց։

1888 թ.։ Էջ՝ 48։ չափաւոր՝ 12· 2×7· 6 սմ.։

51· *ՆԿԱՐԱԳԻՐ* ԻՋ-րդ ամի ֆենութեան։ ատակերս.... Ս. Կաս. Սր. դպրոցի։

1889 թ.։

52· *ՆՈՒԱԳՔ ՀՈԳԵՒՈՐՔ։*

Անգլ. Թարգմանեց Եղիա Ա. Եղիայեանց։

1888 թ.։ Էջ՝ 32։ չափաւոր՝ 12· 7×7· 5 սմ.։

53· *ՕՐԱՑՈՅՑ 1888* թուականին Քրիստոսի եւ Հայոց Ռ Ն Լ. Է 1337 ԺԱ. տարի։ *1888 թ.։*

54. ՕՐԱՑՈՑՑ 1889 թուականին Քրիստոսի եւ Հայոց ԹՎԼԸ 1338 ԺԲ տարի։

1889 թ. էջ՝ 104։ չափաչափ՝ 9 × 5 սմ.։

1889

55. ԺԱՄԱԳԻՐՔ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ։

1890 թ. էջ՝ 589։ չափաչափ՝ 15 × 9 սմ.։

1890

56. ԿԱՆՈՆ զնկարեալ եկեղեցի եւ պատկեր օրհնելոյ եւ օծելոյ։

(Թուական չունի 1890 ?) էջ՝ 6։ չափաչափ՝ 14.4 × 8.8 սմ.։

57 * ՀԱՄԱՌՕՏ ՎԱՐՔ Ս. ՅԱԿՈԲԱՅ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ։

Հրատարակութիւն՝ Տ. Պսակ քհնյ. Յակոբջանեանի 1890 թ.։

58. ՕՐԱՑՈՑՑ 1890 թուականին Քրիստոսի։

1860 թ. էջ՝ 109։ չափաչափ՝ 8. × 5 սմ.։

1891

59. ՎԱՐՔ ԵՒ ՎԿԱՅՈՒԹԻՆՔ Երանելի եւ իմաստասէր արբոյ Կուսին Կատարինեայ եւ համոս ծանօրուրինք զսուրբ Կատարինէ օրիորդաց դպրոցէն մեր ի Զուղա։

Աշխատասիրեց և հրատարակեց՝ Տէր Պսակ Հ. Յակոբջանեանց։ 1891 թ. էջ՝ 15։ չափաչափ՝ 14. 18 × 6 սմ.։

60. ՕՐԱՑՈՑՑ 1891 Թուականին Քրիստոսի։

1891 թ.։ էջ՝ 104. (չհամարակալուած)։ չափաչափ՝ 9 × 5 սմ.։

1892

61. *ԽՕՍՔ ԵՒ ԳՈՐԾՔ ԲԱՐԵՇՆՈՐՀ ԽԱՉԱՏՈՒՐ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ ՆՈՐ ՋՈՒՂԱՅԵՑԻՈՅ*, մխիթարեան Ամենափրկչեան սուրբ վանքում։

1892 թ. էջ՝ 54, չափաչափ՝ 19.5 × 12 սմ.։

62. *ԿՏԱԿ* հանգուցեալ Տէր Թադէոս արքեպիսկոպոսի Բէզճեպարեանց Թեմական Առաջնորդ Հայոց Պարսկաստանու եւ Հնդկաստանի, վախճանեալ ի 16 Յունվարի 1863 ամի։

Հեղինակ՝ Եսայի Եպս. Առաջնորդ Հայոց Պարսկա-Հնդկաստանի։

1892 թ. էջ՝ 48, չափաչափի՝ 19.5 × 12 սմ.։

63. * *ՏԱՐԵՒՈՐ* տեղեկագիր Կառավարչաց ընդհանուր կառավարչութեան հայ ազգային հաստատութեանց Բրաւիոյ։ *1892 թ.։*

Ծանօթ. 1888-1891 բնութիւնք տպագրեալ են Կ. Պոլսում։

64. *ՕՐԱԳԻՐ* Առաջնորդական խորհրդարանի Թեմիս Հայոց Պարսկաստանի եւ Հնդկաստանի կայացեալ ի 28 Փետրուարի 1892 ամի։

1892 թ., էջ՝ 7, չափաչափ՝ 15 × 12 8 սմ.։

65. *ՕՐԱՑՈՅՑ* 1892 թուականին Քրիստոսի։

1892 թ., էջ՝ 191, չափաչափ՝ 8.8 × 6.2 սմ.։

1893

66. *ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ* Նորին Վեհափառութեան Տ. Տ. Մկրտիչ Ա. (Խրիմեան Հայրիկ) նորընտիր Կաթողիկոսի

ամենայն Հայոց եւ··· (Նոր Զուղայի հանդիսի նկարագրութիւնը։ Լ. Մ.)։

(Արտատպուած «Արաքս» հանդէսից, Պետերբուրգ 1888 թ.)։

1893 թ., էջ՝ 20, չափուածք՝ 16 5×12. 3 սմ.։

67. *ՀԱՄԱՌՕՏՈՒԹԻՆՔ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՈՒՈՑ* Ամենապիրկչեան Ս. Վանաց եւ տպարանի. Ազգային կենդրոնական (տղայոց), եւ Ս. Կատարինեան (օրիորդաց) ուսումնարանաց-ինն եկեղեցեայց, եւ արկեղ աղքատաց Նոր-Զուղայի, վասն 1892 ամի։

1893 թ., էջ՝ 40 չհաշ 4, չափուածք՝ 16×12. 3 սմ.։

68. *ՀԱՒԱՏԱՊԱՏՈՒՄ* այն է մաքր ուսմունք քրիստոնեական հաւատոյ գրեալ ի Մեծաւոյ Մագիստրոսէ։

Հրատարակութիւն՝ Մինաս Պօղոսեանի 1893 թ., էջ՝ 40, չափուածք՝ 12. 1×8. 3 սմ.։

69. *ՈՒՍՈՒՄՆ ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ* առաջին գիրք այբբենարան։

Հեղինակ՝ Ղ. Աղայեանց։

1893 թ., էջ՝ 61, չափուածք՝ 16×11 սմ.։

70. *ՈՒՍՈՒՄՆ ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ* երկրորդ տարի։

Հեղինակ՝ Ղ. Աղայեանց։

1893 թ., էջ՝ 47, չափուածք՝ 16×11. 1 սմ.։

71. *ՏԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ* հանրական ասնին յանձնանաց հայ ազգային հասատատուրեանց Բատաւիոյ։

1893, էջ՝ 8, չափուածք՝ 16. 3×12. 6 սմ.։

72. *ՅՈՒՅԱԿ* տարիոյ, ձայնանշանաց, բուանշանաց եւ զարդիոյ, տպարանի Ամենափրկչեան Ս. Վանաց Նոր-Զուղայու։

1893 թ., էջ՝ 28, չափուածք՝ 11×16. 5 սմ.։

73. *ՕՐԱԳԻՐ* առաջնորդական խորհրդարանի Թեմիս Հայոց Պարսկաստանի եւ Հնդկաստանի կայացելոյ ի 22 Օգոստոսի 1893 ամի։

1893 թ.։ էջ՝ 6+2=8։ չափաւածք՝ 15· 6 × 11 սմ.։

1894

74. *ՀԱՄԱՌՕՏՈՒԹԻՆՔ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՈՒՈՅ* Ամենափրկչեան Ս. Վանից եւ տպարանի նորին Ագգ.... Վասն 1893 ամի նախ ապացուցական գրութիւնք յափշտակեալ կալուածոց իրիւ եւ միոյ վարդապետական խաչի։ *Երկրորդ տետրակ։ Երկրորդ տարի։*

1894 թ.։ էջ՝ 32· չհաշուած 8։ չափաւածք՝ 17· 8 × 12· 5 սմ.։

75. *ՏԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ* հանրական ասնին յանձնանձանաց հայ ազգային հասատութեանց Բասարիոյ։

1894 թ.։ էջ 8։ չափաւածք՝ 16· 1 × 12· 7 սմ.։

1895

76. *ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ* Հայաստանեաց առաքելական սուրբ եկեղեցւոյ։

1895 թ.։ էջ՝ 621։ չափաւածք՝ 12 × 8· 2 սմ.։

77. *ՀԱՄԱՌՕՏՈՒԹԻՆՔ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՈՒՈՅ* Ամենափրկչեան Ս. Վանից....

Վասն 1894 ամի նախ տեղւոյս որբուհեաց խնամակալ ընկերութեան եւ կանոնագրութեան նորին։ Երրորդ տեսրակ - երրորդ տարի։

1895 թ.։ էջ՝ 39։ չափաւածք՝ 16 × 12· 3 սմ.։

78. *ՏԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ* հանրական ասնին յան-

ծանծանաց հայ ազգային հաստատութեանց Բաստիոյ վասն 1894 ամի։

1895 թ.։ էջ՝ 8։ չափաչափ՝ 16· 4 × 12· 6 սմ.։

1896

79· *ՀԱՄԱՌՕՏՈՒԹԻՒՆՔ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՈՒՈՅ* Ամենափրկչեան Ս. Վանաց եւ որբուհեաց խնամակալ բնկերութեան - Նոր - Զուղայի վասն 1895 ամի։ Զորորդ տեսակ չորրորդ տարի։

1896 թ.։ էջ՝ 34։ չափաչափ՝ 18· × 5 սմ.։

80· * *ՍԿԶԲՆԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆ ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ* տեսակ։

Հեղինակ՝ Եփրեմ Կարապետ Դաւթեան 1896թ.։

81· *ՏԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ* հանրական ասնին յանծանծանաց հայ ազգային հաստատութեանց Բաստիոյ։

1896 թ.։ էջ՝ 8։ չափաչափ՝ 17 × 12· 5 սմ.։

1897

82· *ՀԱՄԱՌՕՏՈՒԹԻՒՆՔ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՈՒՈՅ* Ամենափրկչեան Ս. Վանաց եւ աղքատանոցի եւ որբուհեաց խնամակալ բնկերութեան Նոր Զուղայի եւ գիւղական դպրոցաց։ վասն 1896 ամի։ Հինգերորդ տեսակ - հինգերորդ տարի։

1897 թ.։ էջ՝ 34։ չափաչափ՝ 18· × 12· 5 սմ.։

83· *ՊԱՏԱՐԱԳ* կամ ժամակարգութիւնք ի մատուցանելն, զաւուրք խորհուրդ մարմնոյ եւ արեան տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի (Բ. տիպ)։

1897 թ.։ էջ՝ 156։ չափաչափ՝ 13 × 8 սմ.։

84· *ՏԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ* հանրական ասնին յանծանծանաց հայ ազգային հաստատութեանց Բաստիոյ։

ծանծանաց հայ ազգային հասատուրեանց Բասարիոյ։

1897 թ., էջ՝ 7, չափաչափ՝ 16. 7 × 12. 5 սմ.։

85. *ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ* Հայաստանեայց առաքելական սուրբ եկեղեցւոյ։ Բ. տպագրութիւն։

Հեղինակ՝ Գաբրիէլ քհնյ. Տէր Գաբրիէլեանց։

Հրատարակութիւն՝ Հոգաբարձ. Ազգ. դպրոցների։

1897 թ.։ էջ՝ 85, չափաչափ՝ 12. 1 × 8 սմ.։

1898

86. *ԳԻՐՔ Ի ՊԷՏՍ ՓՈԽԱՍԱՅ ՄԱՆԿԱՆՑ*, յորում պարունակի փոխք, քարոզք եւ ամենապիտանի երգք շարականաց քաղեալք ի ժամագրոյ վասն դիւրութեան նորավարժ մանկանց եկեղեցւոյ։ Բ. տիպ։

1898 թ., էջ՝ 221, չափաչափ՝ 12. 6 × 8 սմ.։

87. *ԿԱՐԳՔ ԵՒ ԿԱՆՈՆՔ* հայկական միաբանութեան Ջաւայ քաս առաջին եւ երկրորդ ժողովոյ։

1898 թ., էջ՝ 14, չափաչափ՝ 17. 5 × 12. 5 սմ.։

88. *ՀԱՄԱՒՕՏՈՒԹԻՒՆՔ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՈՒՈՅ 1897 ամի։*

1898 թ., էջ՝ 36, չափաչափ՝ 18. 2 × 12. 5 սմ.։

Վեցերորդ տեսրակ վեցերորդ տարի։

Ծանօթ. *Ուրնի հաստատութիւնների անուանացանկը, որ մինչ այդ գուրկ էր դրանից։*

89. * *ՀԱՒԱՏԱՊԱՏՈՒՄ Բ. ՏԻՊ 1898 թ.։*

90. *ՏԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ* հանրական ատենին յանծանծանաց հայ ազգային հասատուրեանց Բասարիոյ վասն 1897 ամի։

1898 թ., էջ՝ 9, չափաչափ՝ 16. 4 × 12. 5 սմ.։

91. ՕՐԱՑՈՅՑ*) 1898 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ,

Կազմեցին՝ Թ. Տէր Ա. Աստուածատրեանց և Տիգրան Թ. Աբգարեան։

1898 թ., էջ՝ 120, չափաչափ՝ 9 × 5. 3 սմ.։

1899

92. ՀԱՄԱՌՕՏ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ,

Աստուածատուր Ղ. Աղանեանց։

1899 թ., էջ՝ 130, չափաչափ՝ 13. 1 × 8 սմ.։

93. ՀԱՄԱՌՕՏ ԴԱՍԱԳԻՐՔ ՀԱՅՈՑ ԱԶԳԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ,

Աշխատասիրեց՝ Տիգրան Թ. Աբգարեանց։

1899 թ., էջ՝ 151, չափաչափ՝ 13. 6 × 8 սմ.։

94. ՀԱՄԱՌՕՏՈՒԹԻՒՆՔ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՈՒՈՅ.... վասն 1898 ամի։ Եօթներորդ տեսակ եօթներորդ տարի։

1899 թ., էջ՝ 36, չափաչափ՝ 18. 2 × 12. 5 սմ.։

95. ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ Ս. Կատարինեան օրիորդաց դպրոցի .... դասատաց աւակերտուհի 1899-1900 ուս. տ. — կանոնագրութիւն —։

1899 (?), էջ՝ 20 (չհամարակալուած), չափաչափ՝ 13. 7 × 8 սմ.։

96. ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ առաջնորդին հայոց Պարսկաստանի եւ Հնդկաստանի Տ. Մաղաքիա Ս. եպիսկոպոսի Տերունական։

Հեղինակ՝ դպիր Մկրտիչ Երկարակեցեան։

Հրատարակութիւն՝ Մարտիրոս Տէր Ոսկանեանի։

---

*) Նանօր. 1893-1897 թուականներին (5 տարի), վանքի օրացոյցը չի տպագրուել։

1899 թ., էջ՝ 95, չափսածք՝ 14· 2 × 9 սմ.։

97· ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ ՇԻՆԵՆՔ։

Հեղինակ՝ գպիր Մկրտիչ Երկաբակեցեան։

1899 թ., էջ՝ 36, չափսածք՝ 9 × 14· 2 սմ.։

98· ՏԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ հանրական ասնին յանձնանաց ····· հասատարութեանց վասն 1898 ամի։

1899 թ., էջ՝ 8, չափսածք՝ 17· × 12· 6 սմ.։

99· ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ Հոգաբարձութեան Ազգային երկսեռ ուսումնարանաց Նոր Ջուղայու։

1899 թ., էջ՝ 27, չափսածք՝ 16· 6 × 12· 5 սմ.։

Ծանօթ· Վերջում ունի դպրոցի ծրագիրը եւ նիւթատուների անունները։

100· ՕՐԱՑՈՅՑ 1899 թուականին Քրիստոսի։

1899 թ., էջ, 126, չափսածք՝ 8· 7 × 5· 5 սմ.։

1900

101· ԱՇԽԱՐԱԲԱՐԻ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ։

Կազմեց՝ Ն· Մելիք Թանդեան Բ· տիպ (Ա· տիպ Շուշի 1893)։

1900 թ· էջ՝ 80, չափսածք՝ 19· 3 × 14 սմ.։

102· ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ։

Հեղինակ՝ Ա· Մ· Գալաղաշեան, վերածեց Արարատեան բարբառի՝ Եգնիկ աբեղա Երկաբակեցեան։

1900 թ· էջ՝ 272, չափսածք՝ 15 × 9 սմ.։

103· ՀԱՄԱՌՕՏՈՒԹԻՒՆՔ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՈՒՈՅ 1889 ԱՄԻ·····։

Ուրիշորդ տնտրակ,

ութերորդ տեսակ, ութերորդ տարի։

1900 թ., էջ՝ 42, չափսաժք՝ 18· 5 × 12· 6 սմ.։

104· ՈՒՍՈՒՄՆ ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ Գ. տարի չորրորդ տպագրութիւն (երրորդ տպագրութիւն Թիֆլիս 1890)։

Հեղինակ՝ Ղ. Աղայեանց։

Հրատարակութիւն՝ Ն. Ջ. Կենտր. Գրավաճառանոցի։

1900 թ., էջ՝ 204 + 10 = 214, չափսաժք՝ 14· 8 × 9· 6 սմ.։

105· ՏԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ հանրական ասենին յանձնանաց հայ ազգային հասատութեանց Բատաւոյ վասն 1899 ամի։

1900 թ., էջ՝ 7, չափսաժք՝ 17· × 12· 6 սմ.։

106· ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ հոգաբարձութեան ազգային երկանի ուսումնարանաց Նոր Ջուղայու։

1900 թ., էջ՝ 20, չափսաժք՝ 16· 6 × 12· 5 սմ.։

*107· * ՕՐԱՑՈՑ* 1900 նահանջ տարեկանին Փրխտսի։

1900 թ.։

1901

108· ԿԱՆՈՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ն. Ջուղայի Հայրենաց Բարեգործական ընկերութեան։

1901 թ., էջ՝ 8, չափսաժք՝ 12· 8 × 8 սմ.։

109· ՀԱՄԱՌՕՏՈՒԹԻՒՆՔ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՈՒՈՑ 1900 ԱՄԻ ազգային կրօնական, բարեգործական եւ կրթական հասատութեանց Նոր-Ջուղայի եւ երից դպրոցաց գիւղերից։ Իններորդ տեսր իններորդ տարի։

1901 թ., էջ՝ 43 չհաշ· 4, չափսաժք՝ 19· 6 × 14 սմ.։

110. ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ վասն օրիորդաց եւ հոգեւոր դպրոցաց Ն. Զուղայի ի Հնդկաստան, ի Զաւայնան կողմս, ի Բրմասան եւ ի Բուռնո ձեռամբ Ակրժ. Տ. Պապի ֆինլ. Հ. Յակովբջանեանց սկսեալ 1899-1901։

1901 (?), էջ՝ 36 + 3 = 39, չափաւորք՝ 22 × 14 սմ.։

111. ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ Նոր Զուղայի Ս. Կատարինեան օրիորդաց դպրոցի։

.... Դաս աշակերտուհի։ — 1901 — 1903 ուս. տ.։ — Կանոնագրութիւններ —։

1901 (?), էջ՝ 17 (չհամարակալուած), չափաւորք՝ 14.5 × 10.5 սմ.։

112. ՊԱՏԱՄԱԽԱՆ Թ. Տէր Ստեփաննոսեանի գրոյկի։

1901 թ., էջ 14, չափաւորք՝ 18 × 14.2 սմ.։

113. ՏԱՐԵԼՈՒ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ հանրական ասենին յանձնաձնեալ հայ ազգային հասատուրեանց Բասարիոյ վասն 1900 ամի։

1901 թ., էջ, 8, չափաւորք՝ 16.8 × 11.6 սմ.։

114. ՔԱՐՈԶԻ ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐ հրամանաւ առաջնորդին հայոց Պարսկա-Հնդկաստանի Տ. Մաղաքիա Եպ. Տէրունեան։

Հեղինակ՝ Ս. Ա. Մեն. (?)։

1901 թ., էջ՝ 56, չափաւորք՝ 14 × 8.1 սմ.։

115. * ՕՐԱՅՈՅՑ 1901 թուականին Քրիստոսի։

1901 թ.։

1902

116. ԽՈՐՀՐԴԱՏԵՍ Սրբազան Պատարագի ըստ ա-

բարոզությունն Հայաստանեայց Առաքելական սուրբ եկեղեցւոյ։

1902 թ., էջ՝ 30, չափսաժք՝ 25. 5 × 17. 5 սմ.։

117 ԿԱՆԱՆԱԴՐՈՒԹԻՆ ընդհանուր ծիսական ժողովների, երեցփոխ ու հաւատնուաց, քահանայից եւ քահանայ-գործակալաց Պարսկա-Հնդկաստանի Հայոց Թեմին։

1902 թ., էջ՝ 20, չափսաժք՝ 14. 2 × 8. 8 սմ.։

118. ՀԱՄԱՌՕՏՈՒԹԻՆՔ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՈՒՈՅ 1901 ԱՄԻ ազգային, կրօնական, բարեգործական եւ կրթական հաստատութեանց Նոր Ջուղայի եւ չորից դպրոցաց գիւղերից։

1902 թ., էջ՝ 46, չափսաժք՝ 22 × 14. 7 սմ.։

119. ՎԱՐՔ Ս. ԿԱՏԱՐԻՆԷ երանելի եւ իմաստասէր կուսին, Ճ. տիպ։

Աշխատասիրեց՝ Տէր Պ. Հ. Յակոբջանեանց, աշխարհաբարի թարգմանեց՝ Մ. Տէր Պ. Յակոբջանեանց։

1902 թ., էջ՝ 16, չափսաժք՝ 14. 1 × 9. սմ.։

120. ՏԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ հանրական ատենին յանձնանցաց հայ ազգային հաստատութեանց Բատաւիոյ վասն 1901 ամի։

1902 թ., էջ՝ 8, չափսաժք՝ 16. 5 × 12. 4 սմ.։

121. ՕՐԱՑՈՅՑ 1902 բուականին Քրիստոսի։

1902 թ., էջ՝ 256, չափսաժք՝ 9 × 5. 5 սմ.։

1903

122. ԱՐԵԳՆԱՁԱՆ կամ կախարդական ափսարհ։

Հեղինակ՝ Ղ. Աղայեան։

1903 թ., էջ՝ 58, չափսաժք՝ 14. 7 × 8. 8 սմ.։

123. *ՀԱՇԻ ՆՈՒԻՐԱՏԻՈՒԹԱՆ* Պարսկա-Հնդկաստանի Հայոց թեմի կրթական հաստատութեանց օգտին լրնթացս 1902 թուի։

1903 թ., էջ՝ 11 + 1 = 12, չափաչափ՝ 19. 7 × 14. 5 սմ.։

124. * *ՈՒՍՈՒՄՆ ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ*, Ա. տարի։

Հղինակ՝ Ղ. Ադայեան։

1903 թ.։

125. * *ՈՒՍՈՒՄՆ ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ*, Բ. տարի։

Հեղինակ՝ Ղ. Ադայեան։

1903 թ.։

126. *ՈՒՍՈՒՄՆ ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ* երրորդ գիրք հինգերորդ տպագրութիւն։

Հեղինակ՝ Ղ. Ադայեան։

Հրատարակութիւն՝ կենտրոնական դրամագլուխի։

1903 թ., էջ՝ 230 + 10 = 240, չափաչափ՝ 14. 8 × 8. 5 սմ.։

127. *ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇԻ* վասն 1902 ամի ազգային կրօնական, բարեգործական եւ կրթական հաստատութեանց Նոր-Զուղայի եւ չորից դպրոցաց գիւղօրեից։

1903 թ., էջ՝ 46, չափաչափ՝ 19. 5 × 14. 5 սմ.։

128. *ՏԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ* հանրական ասնին յանձանձանաց հայոց ազգային հաստատութեանց Բաստրոյ վասն 1902 ամի։

1903 թ., էջ՝ 8, չափաչափ՝ 16 5 × 12. 4 սմ.։

129. *ՕՐԱՑՈՅՑ 1903* թուականին Քրիստոսի։

1903 թ., էջ՝ 160, չափաչափ՝ 9 × 5. 5 սմ.։

1904

130. *ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇԻՒ* վասն 1903 ամի ազգային կրօնական, բարեգործական եւ կրթական հաստատութեանց Նոր-Ջուղայի եւ գիւղօրէից։

1904 թ., էջ՝ 45, չափաւածք՝ 20·5 × 14·5 սմ.։

131. *ՏԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ* հանրական ատենին յանձնմանաց հայ ազգային հաստատութեանց Բաստաւիոյ վասն 1903 ամի։

1904 թ., էջ՝ 12, չափաւածք՝ 17·8 × 10·7 սմ.։

132. *ՕՐԱՑՈՅՑ 1904* նահանջ տուականին Փրիսոսի։

1904 թ., էջ՝ 174, չափաւածք՝ 8·5 × 5 սմ.։

1905

133. *ՀԱՅՐԵՆՔԻ ՀԱՄԱՐ ԵՒ ՏԱՌԱՊԵՏ ԱՆՎԱԽԸ։*

Հեղինակ՝ տկն. Դը Փալօֆ։

Ֆրանս. թարգմանեց՝ Մ. Ղ.

Հրատարակութիւն՝ «Արշալոյս»-ի, № 1

1905 թ., էջ՝ 27, չափաւածք՝ 14 × 8 սմ.։

134. *ՏԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ* հանրական ատենին յանձնմանաց հայ ազգային հաստատութեանց Բաստաւիոյ վասն 1904 ամի։

1905 թ., էջ՝ 11, չափաւածք՝ 17·8 × 10·7 սմ.։

135. *ՕՐԱՑՈՅՑ 1905* տուին Փրիսոսի։

1905 թ., էջ՝ 110, չափաւածք՝ 9 × 5·3 սմ.։

1906

136. *ԱԼԼԱԳԻՆ ԵՒ ՀՐԱՇԱԼԻ ՃՐԱԳԸ։*

Անգլ. թարգմանեց՝ Ե. Վ. Երկարակեցեան։

1906 թ.։ էջ՝ 61։ չափսածք՝ 15. 5 × 10 սմ.։

Տրանսք. էջ 3-ի վրայի խորագիրն է՝ «Ալադդինի պատմութիւնն եւ հրաշալի ձրագը»։

137. *ԱՂԻԻՍԱԿՆԵՐ* ուսական դրամը պարսկականի վերածելու դիւրին միջոց։

Կազմեց՝ Կ. Գ. Աբեանց։

1906 թ.։ էջ՝ 202։ չափսածք՝ 12. 3 × 9 սմ.։

138։ *ԸՆՏՐԱԿԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐ* Պարսկաստանի ազգային խարիզակցական ժողովի (Մաջլեսի Շորայի մելլի)։

Պարսկ. թարգմանեց Յարութիւն Յորդանանեան։

1906 թ.։ էջ՝ 10։ չափսածք՝ 17. 2 × 11 սմ.։

139. «*ՆԷԶԱՄՆԱՄԷ*» Սահմանադրութիւն Պարսկաստանի Ազգային խորհրդակցական ժողովի։

Պարսկ. թարգմանեց՝ Յարութիւն Յորդանանեան։

Հրատարակութիւն՝ Ամենափրկչեան տպարանի № 1.

1906 թ.։ էջ՝ 16 չափսածք՝ 16. 1 × 10. 8 սմ.։

140. *ՍԱԼՄԱՍՏ։*

Հեղինակ՝ Արշակ Աթայեան։

Հրատարակութիւն՝ Կ. Աբեանի։

1906 թ.։ էջ՝ 232։ չափսածք՝ 17 × 8 սմ.։

141. *ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇԻՒ* վասն 1904 ամի ազգային կրօնական բարեգործական եւ կրթական հասատութեանց ՆորՁուղայի եւ գիւղօրէից։

1906 թ.։ էջ՝ 45։ չափսածք՝ 19. 5 × 14. 5 սմ.։

142. *ՏԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ* հանրական ասենին յան-

ծանծանաց հայ ազգային հաստատութեանց Բաստիոյ վասրն 1905 ամի։

1906 թ.։ էջ՝ 11։ չափաչափ՝ 17·8 × 10·7 սմ.։

143. * *ՕՐԱՑՈՅՑ* *1906* թուականին Քրիստոսի։ *1906 թ.։*

1907

144. *ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԱՐԱՆ։*

Հրատարակութիւն՝ «Արշալոյս»-ի։

1907 թ.։ էջ՝ 176։ չափաչափ՝ 14·1×8 սմ.։

Ծանօր. «Արշալոյս»-ը։ ըստ տպարանի ցուցակի։ արձանագրութեան եղել է ընկերութիւն (էջ՝ 13)։

145. *ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ ՀԱՄԱՌՕՏ ԱՂՕԹԱԳԻՐՔ* ըստ ժամակարգութեան Հայաստանեայց սուրբ եկեղեցւոյ։

Աշխատասիրեց՝ Մեղբեստրոս խաչ. քհնյ. Յովհաննիսեան։

1907 թ.։ էջ՝ 224։ չափաչափ՝ 12·2×8·2 սմ.։

Ծանօր։ Ա. էջի վրայ՝ «*Աղօթագիրք ըստ ժամակարգութեան Հայաստանեայց սուրբ եկեղեցւոյ համառօտեալ և բացատրեալ*»։

146. *ԲԱՆԱՀԻՍՈՒԹԵԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՆԻՑ ՀԱՄԱՌՕՏ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ։*

Կազմեց՝ Արշակ Աթայեան։

1907 թ.։ էջ՝ 34։ չափաչափ՝ 11·3×8·8 սմ.։

147. *ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇԻ* վասն 1905 ամի ազգային-կրօնական։ բարեգործական և կրթական հաստատութեանց Նոր Ջուղայի և գիւղօրէից և նկեղեցեաց Իրաւսի։ Վազինի։ Թէհրանի և Բուշեհրի։

1907 թ., էջ՝ 58, չափսը՝ 18·5×14·7 սմ.։

148. ՏԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ հանրական ասնին յանձանձանաց, հայ ազգային հասատութեանց Բաստաթոյ վասն 1906 ամի։

1907 թ., էջ՝ 10, չափսը՝ 17·8×10·7 սմ.։

149. ՏԵՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ԿՐԹԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ 1905-1906 ուս. տարուայ Նոր Ջուղայի տղայոց կենդրոնական, Վեարզ Քանանեան եւ օրիորդաց Ս. Կատարինեան Ազգային դպրոցներին։

1907 թ., էջ՝ 58, չափսը՝ 16·×11·2 սմ.։

150. ՕՐԱՑՈՒՅՑ 1907 թուականին Քրիստոսի եւ Հայոց ԹՎԾԶ - 1356։

1907 թ., էջ՝ 136, (չհամարակալուած) + 14 = 150 չափսը՝ 9·1×5·5 սմ.։

1908

151. ԿԱՆՈՆԱՊԵՐՈՒԹԻՒՆ Ն. Ջուղայի հայոց կրթական գրական բնկերութեան։

1908 թ., էջ՝ 15, ծաւալ՝ 18·5×12·8 սմ.։

1908

*152. * ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ Ա.* տարի։

Հեղինակ՝ Ղ. Աղայեան, 1908 թ.,

153. ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ Բ. ՏԱՐԻ,

Հեղինակ՝ Ղ. Աղայեան, 1908 թ., էջ՝ 61+47 (Արեգնազան) 108, չափսը՝ 16·5×11·2 սմ.։

154. ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ Գ. ՏԱՐԻ,

Հեղինակ՝ Ղ. Աղայեան, 1908 թ., էջ՝ 154, (թերի), չափսը՝ 17·2×10·7 սմ.։

155. *ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇԻ* վաղն 1906 ամի ազգային բարեգործական կրթական (1906-1907) հաստատութեանց Նոր Զուղայի 3 դպ. գիւղօրէից եւ եկեղեցեաց Թէհրանի եւ Շիրազի (1904-1908)։

1908 թ.։ էջ՝ 60 չհ. 3։ չափաւածք՝ 22×14.5 սմ.։

156. *ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇԻ* վասն 1907 ամի ազգային-կրօնական, բարեգործական եւ կրթական (1907-1908) հաստատութեանց Նոր Զուղայի 3 դպ. գիւղօրէից եւ եկեղեցեաց Թէհրանի եւ Ռաշտի (1906 եւ 1907)։

1908 թ.։ էջ՝ 71։ չափաւածք՝ 21.5×14.5 սմ.։

157. *ՏԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ* հանրական ասենին յանձնանաց հայ ազգային հաստատութեանց Բաստաւոյ վասրն 1907 ամի։

1908 թ.։ էջ՝ 9։ չափաւածք՝ 17.8×10.7 սմ.։

158. *ՕՐԱՅՈՅՑ 1918* նահանջ թուականին Քրիստոսի եւ Հայոց ՌՃԾԷ-1357։

1908 թ.։ էջ՝ 152 (չհամարակալուած) + 38 = 190։ չափաւածք՝ 9×5.3 սմ.։

1909

159 *ԱՍՏԻԱԾԱՇՈՒՆՉԻՑ ՀԱՏԻԱԾՆԵՐ* երեք ամսայ ընթերցանութեան համար։

1909 թ.։

Ծանօթ. Տպագրել է բողոքականների համար։ (Տրպարանի տպագրութիւնների ձեռագիր ցուցակ։ էջ՝ 32)։

160. *ԿԱՆՈՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ* Պարսկա — Հնդկաստանի թեմի հայոց ազգային սահմանադրութեան։

1909 թ.։ էջ՝ 11 չհ. 2։ չափաւածք՝ 28.8×11 սմ.։

Ծանօթ. Լայնքի կէսը սպիտակ է թողնուած։

161. ՀԱՄԱՌՕՏ կենսագրութիւն Նորին վեհափառութիւն Տ. Տ. Մատթեոս Բ. արքազնագոյն Կաթողիկոսի Ամենայն Հայոց։

Հեղինակ՝ Շիրվանզադէ։

Արտատպութիւն «Տարազ»-ից։

Հրատարակութիւն՝ Ն. Ջուղայի Կրթ. գրական ընկ. № 1։

1909 թ.։ Էջ՝ 16։ չափսաժք՝ 12·2· × 8·1 սմ.։

162. ՆԱԽԱՇԱՒԻՂ ԵՒ ԾԱՂԿԱՔԱՂ (Ա. շրջան)։

Կազմեց՝ Կ. Կոստանեանց։

1909 թ.։ Էջ՝ 64։ չափսաժք՝ 18· × 12· սմ.։

163. ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇԻՒ վասն 1908 ամի ազգային-կրօնական, բարեգործական, կրթական հասարակութեանց Նոր Ջուղայի դպ. վարչութենէ եւ ենթակայ Բուսնոի (1906, 1908 եւ 1909)։

1909 թ։ Էջ՝ 79։ չափսաժք՝ 21 × 14 սմ.։

164. ՏԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ հանրական ասեղնի յանձնաձեռնաց հայ ազգային հասարակութեանց Բասարիոյ վասն 1908 ամի։

1909 թ.։ Էջ՝ 8։ չափսաժք՝ 19 × 10·7 սմ.։

165. ՕՐԱՅՈՅՑ 1909 թուականին Քրիստոսի։

1909 թ.։ Էջ՝ 136 (131 + 5)։ չափսաժք՝ 9 × 5·2 սմ.։

1910

166. ԵՐԵՔ ԱՄԵԱՅ ՀԱՇԻՒ վասն 1907, 1908 եւ 1909 ամաց աւանդի դրամոց հանգ. Յովսեփ Պողոսխանեանի։

1910 թ.։ Էջ՝ 12։ չափսաժք՝ 20 × 14 սմ.։

167. * ԿԱՆՄՆԱԳՐՈՒԹԻՆ Փերիա, Զարմահալ եւ Բնարվանդ գաւառներում գտնուող հայ գիւղերի բեռդխու-

դանների եւ ժողովուրդների համար։

1910 թ.։

Մանօր. *Գիրքը չենք ունեցել ձեռքի տակ, անունը գրտել ենք տպարանում տպագրած գրքերի ցանկերի միջից, որը տպել է 1910 թ. Սեպ. 1-ին։*

168. *ՀԱՇԻՒ ԵԼ ԵՒ ՄՏԻՑ* Սուլթանաբադի հայոց ազգային հաստատութեանց 1903-1910։

1910 թ., էջ՝ 4 + 3 = 7 չափաւածք՝ 17.3 × 14 սմ.։

169. * *Հ. Յ. Դ. ԳԵՏԱՓԻ ԵՆԹԱԿՈՄԻՏԷԻ ՆԵՐՔԻՆ ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԽՄԲԵՐԻ ՀԱՄԱՐ։*

1910 թ., էջ՝ 11։

Մանօր. Տպարանը յիշուած չէ, անունը գտնում է տպարանում լոյս տեսած գրքերի ցանկում, որից տպագրուել է 500 օրինակ։

170. *ՊԱՏԱՐԱԳ* կամ ժամերգութիւնք ի մատուցանելն զսուրբ խորհուրդ մարմնոյ եւ արեան տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։

1910 թ., էջ՝ 143, չափաւածք՝ 12 × 8 սմ.։

171. *ՏԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ* հանրական ասնին յանձնանցաց հայ ազգային հաստատութեանց Բաստաւիոյ վասն 1909 ամի։

1910 թ., էջ՝ 9, չափաւածք՝ 17.7 × 10.7 սմ.։

172. * *ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ։* Բ. տիպ։ *Հեղինակ՝ Գ. աւ. քհնյ. Տէր Գաբրիէլեան։*

1910 թ.։

173. *ՕՐԱՅՈՅՑ 1910* թուականին Քրիստոսի։

1910 թ., էջ՝ 152 (142 + 10), չափաւածք՝ 9 × 5.2 սմ.։

174. ԳՈՂԱՅՈՒԱԾ ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ։
Անգլ. թարգմանեց՝ Ե. Վ. Երկարակեցեան։
1911 թ., էջ՝ 50 չհաշ. 2, չարաւածք՝ 13. 8 × 8. 2 սմ.։

175. ԴԱՍԸՆԹԱՑ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹԵԱՆ։
Հեղինակ՝ Կ. Սմիրնով։
Ռուսեր. թարգմանեց՝ Ա. Դերասիմեան։
1911 թ., էջ՝ 249, չարաւածք՝ 13. 2 × 8. 2 սմ.։

176. ՁԻՆԱՎԱՐԺՈՒԹԵԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿ։ Հեղ՝. Աբշակ,
1911 թ., էջ՝ 16, չարաւածք՝ 14 × 8. 2 սմ.։

Մանօր. Շապիկի վրայ տեղն ու տպարանը յիշուած չէ։ Անունը գտնուում է «ցուցակ գանազան տպագրութեանց» ցանկի մէջ, էջ 62, տպուել է 1911 թ. Օգոստ. 12-ին 360 օրինակ։

177. ԾՐԱԳԻՐ Ն. Զ. Ազգային երկսեռ դպրոցների։
1911 թ., էջ՝ 90, չարաւածք՝ 14 × 8. 2 սմ.։

178. Ն. ՋՈՒՂԱՅԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ, Գ. ՔԱՆԱՆԵԱՆ ԵՒ Ս. ԿԱՏԱՐԻՆԵԱՆ ԵՐԿՍԵՌ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ 1910 1911 ՈՒՍՈՒՄՆ. ՏԱՐՈՒԱՅ ԿՐԹԱԿԱՆ ՈՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ։
1911 թ., էջ՝ 48, չարաւածք՝ 18 × 11 սմ.։

179. ՏԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ հանրական ասենին յանձնանցաց հայ ազգային հաստատութեանց Բաստաիոյ վասն 1910 ամի։
1911 թ., էջ՝ 13, չարաւածք՝ 17. 7 × 10. 7 սմ.։

180. ՕՐԱՑՈՅՑ 1911 թուականին Քրիստոսի։ Հրամանաւ նորին Բ. սրբազնութեան Տ. Սահակ Արքեպիսկոպոս

Այվազեանին։ Առաջնորդին Թեմիս Հայոց Պարսկա-Հրնդկաստանի։

1911 թ.։ էջ՝ 1.6 (չհամարակալուած) + 22 = 168։ չափսը՝ 9.2 × 5.4 սմ.։

1912

181. *ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ* դասագիրք ծխական դպրոցների բարձրագոյն դասարանների համար։

Հեղինակ՝ Էրնեստ Լավիս։

Թրանս. թարգմանեց՝ Ա. Գեբասիմեան։

1912 թ.։ (տպիկը՝ 1913) էջ՝ 384։ չափսը՝ 13.8 × 8.1 սմ.։

182. *ԿԱՆՈՆՆԵՐ* Նոր Ջուղայի Հայոց Ազգային դպրոցների աշակերտ-ուհիների համար եւ տեղեկութիւններ Ն. Ջ. Հ. Ազգ. դպր. աշակերտ-ուհիների ծնողների եւ խնամակալների համար։ Յաւելուած Նոր-Ջուղայի Հ. Ազգային դպրոցների ներքին կանոնադրութեան։

1912 թ.։ էջ՝ 15։ չափսը՝ 13.8 × 8.1 սմ.։

183. *ՀԱՄԱՌՕՏ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ* Ն. Վ. Տ. Տ. Գէորգ Ե. Սրբազնագոյն Կաթողիկոսի Ամենայն Հայոց։

(Արտատպութիւն «Հովիտ» 12-ից)։

1912 թ.։ էջ՝ 10։ չափսը՝ 12.× 8.1 սմ.։

184. *ՀՐԱՀԱՆԳ* Պարսկա-Հնդկաստանի Թեմական Առաջնորդ ընտրելու համար։

1912 թ.։ էջ՝ 4։ չափսը՝ 18.8 × 10 սմ.։

185. *ՆՈՐ ՋՈՒՂԱՅԻ ԱՄԵՆԱՓՐԿՉԵԱՆ Ս. ՎԱՆՔԻ ՏԸՊԱՐԱՆԸ 1640-1912։*

Հեղինակ՝ Տիգրան Աբգարեան։

1912 թ.։ էջ՝ 23։ չափսը՝ 12.5 × 8.2 սմ.։

Ծանօթ. Էջ 17-ից «Հայ տպագրութեան 400-ամեայ և տառերի գիւտի 1500-ամեայ յոբելեանը Նոր-Ջուղայում» (և հանդիսի ծրագիրը)։

186. *ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱՅԻ* կենտրոնական Գ. Փանանեան և Ս. Կատարինեան Ազգային երկսեռ դպրոցների և Գ. Փանանեան Մանկապարտէզի 1911-1912 ուսումն. տարեշրջանի տեղեկագիրը։

1912 թ., էջ՝ 66 + 12 = 78, չափաչափ՝ 17 × 10. 8 սմ.։

187. *ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇԻՒ* վասն 1909 ամի, ազգային կրօնական, բարեգործական և կրթական (1909-1910) հասատուրեանց Նոր-Ջուղայի և 5 դպ. գիւղօրէից։

1912 թ., էջ՝ 71, չափաչափ՝ 18. 3 × 14 սմ.։

188. *ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇԻՒ* վասն 1910 և 1911 ամաց ազգային-կրօնական, բարեգործական և կրթական հասատուրեանց Նոր-Ջուղայի և դպրոցաց գիւղօրէից։

1912 թ., էջ՝ 91 + 14 = 113, չափաչափ՝ 18. 3 × 14 սմ.։

189. *ՏԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ* հանրական ասնին յանձնաձնաց հայ ազգային հասատուրեանց Բասարիոյ վասն 1911 ամի։

1912 թ., էջ՝ 11, չափաչափ՝ 18 × 9. 9 սմ.։

190. *ՕՐԱՅՈՅՑ 1912* նահանջ թուականին Քրիստոսի։

1912 թ., էջ՝ 113 (չհամարակալուած) + 9 = 122, չափաչափ՝ 9 × 5. 3 սմ.։

1913

191. *ԱՐՁԱԳԱՆՔ* (Արտատպուած «Մշակ»-ի 1913 թ.

№ № 211, 213 եւ 214-ին)։

Հեղինակ՝ Հ. Առաքելեան։

Հրատարակութիւն՝ Պարսկա-Հնդկաստանի թեմի Առաջնորդական Խորհրդարանի։

1913 թ., էջ՝ 21, չափաչափ՝ 10 × 8 սմ.։

192. ՆՈՐ ՋՈՒՂԱՅԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԹԱՏՐՈՆԸ 1888-1913, 25 ամեայ Յոբելեանի առթիւ։

Խմբագրեց՝ Տիգրան Թ. Արզարեան։

1913 թ., էջ՝ 27, չափաչափ՝ 10·8 × 17 սմ.։

193. ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇԻՒ վասն 1912 ամի ազգային կրօնական, բարեգործական եւ կրթական հասարակութեանց Նոր-Ջուղայի եւ դպրոցաց զիւղօրէից եւ նկեղեցոյ Իւաշտի։

1913 թ., էջ՝ 66, չափաչափ՝ 22 × 14 սմ.։

194. ՏԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ հանրական ասենին յանձնաձնանց հայ ազգային հասարակութեանց Բասարիոյ վասն 1912 ամի։

1913 թ., էջ՝ 14, չափաչափ՝ 17·8 × 10·8 սմ.։

195. ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱՅԻ «Գեորգ-Քանանեան» Ազգ. դպրոցի եւ մանկապարտէզի, 1911-1912 ուսումն. տարեշրջանի։ Տեսուչ՝ Ա. Գեբասիմեան։

1913 թ., էջ՝ 19, չափաչափ՝ 18 × 10·8 սմ.։

196. ՕՐԱՑՈՅՑ 1913 թուին Քրիստոսի եւ Հայոց ՌՅԿԲ-1362։

1913 թ., էջ՝ 99 + 29 = 128, չափաչափ՝ 9 × 5·9 սմ.։

1914

197. ԳԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ։

Հեղինակ՝ Ե. Վ. Ե. (Եղնիկ վրդ. Երկարակեցեան)։

1914 թ., էջ՝ 24, չափսաձք՝ 10 × 8 սմ։

Մանօր. Առաջին էջում «Ինտոդուքիոն» խորագրից յետոյ գրուած է «Արքեպիսկոպոսի ընդհանուր դիրքի մասին, որ վարում է Առաջնորդական պաշտօն Ն. Ջուղայում (Պարսկաստան) ի տեղեկութիւն Կալկաթայի հայ հասարակութեան»։

198. ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ Նոր Ջուղայի Հայոց առանց բարեգործական ընկերութեան։

1914 թ., էջ՝ 8։

199. ՀՆԴԿԱԿԱՆ ՀԵՔԻԱԹՆԵՐ։

Անգլ. թարգմանեց՝ Ե. Վ. Երկարակեցեան։

1914 թ., էջ՝ 55, չափսաձք՝ 14 × 8 սմ.։

200. ՃԱՊՈՆԱԿԱՆ ՀԵՔԻԱԹՆԵՐ։

Անգլ. թարգմանեց՝ Ե. Վ. Երկարակեցեան։

1914 թ., էջ՝ 23 + 43 = 66, չափսաձք՝ 14 × 8 սմ.։

Մանօր. Առանձին էջակալութեամբ վերջում ունի նաև «Աֆրիկեան Հեքիաթներ»։ Շապիկի վրայ տպուած է 1915 թ.։

201. ՅՈՎՍԷՓ ՊՕՂՈՍԱՆԵԱՆ ձրի դեղատան տեղեկագիրը 1910 - 1913։

Կազմեց՝ Ն. Ջ. Յ. Պ. Զրի դեղատան բժիշկ դր. Ռանպոլֆ։

1914 թ., էջ՝ 8, չափսաձք՝ 17 × 10. սմ.։

202. ՆՈՐ ՋՈՒՂԱՅԻ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ։ (Հանդուցեալ բարերարների համառօտ կենսագրութեամբ)։

Հեղինակ՝ Տիգրան Թ. Աբգարեանց։

1914 թ., էջ՝ 55, չափսաձք՝ 15. 3 × 10. 8 սմ.։

203. ՆՈՐ - ՋՈՒՂԱՅԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ. Գ. Փանան-

նան եւ Ս. Կատարինեան ազգային երկսեռ դպրոցների եւ Գ. Քանանեան մանկապարտէզի 1912-1913 ուսմն. տարեշրջանի տեղեկագիրը։

1914 թ.։ էջ՝ 61 + 10 = 71։ չափսը՝ 17 × 10.8 սմ.։

204. ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱՅԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ Գ. Քանանեան և Ս. Կատարինեան երկսեռ ազգային դպրոցների և Գ. Ք. մանկապարտէզի 1913-1914 ուսումն. տարեշրջանի տեղեկագիրը։ 1914 թ.։ էջ՝ 56։ չափսը՝ 17 × 10.8 սմ.։

205. ՊԱՐՍԿԱԿԱՆ ՀԵՔԻԱԹՆԵՐ։

Անգլ. թարգմանեց՝ Եղ. վրդ. Երկարակեցեան։

1914 թ.։ էջ՝ 45։ չափսը՝ 14 × 8 սմ.։

206. ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇԻ վասն 1913 ամի ազգային կրօնական, բարեգործական եւ կրթական հասատութեանց գիւղօրէից եւ եկեղեցեաց Բուենոս Այրեսի։

1914 թ.։ էջ՝ 68։ չափսը՝ 22.2 × 14.2 սմ։

207. ՏԱՐԵԻՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ հանրական ատենին յանձնմանաց հայ ազգային հասատութեանց Բատաւիոյ վասն 1913 ամի։

1914 թ.։ էջ՝ 12։ չափսը՝ 17.7 × 10.7 սմ.։

208. ՕՐԱՅՈՅՑ 1914 թուականին Քրիստոսի։

Աշխատասիրեց՝ դպ. Թ. Տէր Աւետեան։

1914 թ.։ էջ՝ 107 + 41 = 148 չափսը՝ 9 × 5.7 սմ։

1915

209. ԴԱՇՏԱՆ։

Հեղինակ՝ Կար. Մին. (Կարօ Մինասեան)։

«Բուստան» տպարան։

1915 թ., էջ՝ 28, չափսը՝ 11. 3 × 7. 5 սմ.։

Նպատակ. Տպել է վանքի հին տպարանում, ծածկանունով և դատնի։

210. Նոր Ջուղայի կենտրոնական, Գ. Քանանեան և Ս. Կատարինեան, ազգային երկսեռ դպրոցների և Գ. Քանանեան մանկապարտէզի 1914-1915 ուսմն. տարեշրջանի տեղեկագիրը։

1915 թ., էջ՝ 42 չափսը՝ 17. 1 × 10. 8 սմ.։

211. ՈՒՍՈՒՄՆ ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՒԻ, Երկրորդ տարի։ Կազմեց Ղ. Ազայեան։

—Բարեփոխված և ճոխացված—

1915 թ., էջ՝ 176, չափսը՝ 17. 2 × 10. 7 սմ.։

212. ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇԻՒ վասն 1914 ամի ազգային կրօնական, բարեգործական և կրթական հաստատութեանց Նոր Ջուղայի և դպրոցաց գիւղօրէից և նկեղեցոյ Շիրազի։

1915 թ., էջ՝ 63, չափսը՝ 22. 2 × 14. 2 սմ.։

213. ՏԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ հանրական ասնին յանձնաձեռնաց հայ ազգային հաստատութեանց Բաստաւիոյ վասն 1914 ամի։

1915 թ., էջ՝ 19, չափսը՝ 17. 7 × 10. 7 սմ.։

214. ՕՐԱՑՈՑ 1915 թուականին Քրիստոսի և հայոց ԹՎԿԴ-1564։

1915 թ., էջ՝ 118 (չհամարակալված) + 40 = 158 չափսը՝ 9 × 5. 5 սմ.։

1916

215. *ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ* Նոր Ջուղայի հայոց կենտրոնական Գ. Քանանեան, Ս. Կատարինեան Ազգային երկսեռ դպրոցների եւ Գէորգ Քանանեան մանկապարտիզի (ուսումնական մաս) 1915-1916։

1916 թ., էջ՝ *32*, չափաչափ՝ *17 × 10.8 սմ.*։

216. *ԺԱՄԱԳԻՐՔ։ Հրամանաւ՝ Առաջնորդական Խորհրդարանի թեմիս Հայոց Պարսկա-Հնդկաստանի։*

1916 թ., էջ՝ *485*, չափաչափ՝ *16.2 × 9.9 սմ.*։

217. *ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇԻՒ* 1915 ամի ազգային կրօնական, բարեգործական, կրթական հաստատութեանց Նոր Ջուղայի եւ դպրոցաց գիւղօրէից։

1916 թ., էջ՝ *59*, չափաչափ՝ *22.2 × 14.2 սմ.*։

218. ✻ *ՕՐԱՅՈՅՑ 1916* Նահանջ տարեկանին Քրիստոսի։ *1916 թ.*։

1917

219. *ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ* Նոր-Ջուղայի կենտրոնական Գ. Քանանեան եւ Ս. Կատարինեան ազգ. ծխ. վեցդասեան երկս. դպրոցների եւ Գէորգ Քանանեան մանկապարտիզի 1916-1919 ուսմ. տարի։ Ի. կրթական մաս. 2. տնտեսական մաս։

1917 թ., էջ՝ *24+10. = 34*, չափաչափ՝ *71.1 × 10.8*։

220. *ԳՈՐԾ* Ազգ. դպրոցների տեսուչ պ. Հ. Ժամկոչեանի դեմ յարուցուած խնդրի վերաբերեալ։

Հրատարակութիւն՝ ազգ. դպրոցների հոգաբարձութեան։

1917 թ., էջ՝ *23*, չափաչափ՝ *17 × 10.8 սմ.*։

221. *ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇԻՒ* 1916 թուի Նոր-Ջուղայի ազգային-կրօնական, բարեգործական և կրթական հաստատութեանց և գիւղական դպրոցաց և Իսաբէի հանգ. Ա. Յուղանանեան ժառանգաց (24-րդ տեսակ)։

1917 թ., էջ՝ 78, չափաչափ՝ 22. 2 × 14. 2 սմ.։

222. *ՏԱՐԵՍԻՍՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ* հանրական ասնին յանձնանձանաց հայ ազգային հաստատութեանց Բաստաթոյ վասն 1915 ամի։

1917 թ., էջ՝ 15, չափաչափ՝ 17. 5 × 10. 8 սմ.։

223. *ՔԱՂԻԱԾՕՐԷՆ* շարունակութիւն Նոր-Ջուղայի ազգ. երկսեռ դպրոցների տնուչ պ. Հ. Ժամկոչեանի դեմ յարուցուած խնդրի։

Հրատարակութիւն՝ Ն. Ջուղայի ազգ. երկսեռ դպրոցների։

1917 թ., էջ՝ 5։

224. *ՕՐԱՑՈՅՑ 1917* թուականին Քրիստոսի և հայոց 1366։

1917 թ., էջ՝ 118 (չհամարակալուած) + 28 = 146, չափաչափ՝ 9 × 5. 3 սմ.։

1918

225. ՆՐԱԳԻՐ Նոր-Ջուղայի Դասախօս երկսեռ միութեան։

1918 թ., էջ՝ 10, չափաչափ՝ 15. 7 × 10 սմ.։

226. *ԿԱՆՈՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ* Նոր Ջուղայի հայուհեաց բարեգործական ընկերութեան Ս. Կատարինեան ազգ. որբանոցի և Ս. Կատարինեան արհեստանոցի։

1918 թ., էջ՝ 21, չափաչափ՝ 15. 3 × 9 սմ.։

227. *ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇԻՒ 1917* թուի Նոր Ջուղայի

կրօնական, բարեգործական եւ կրթական հաստատութեանց եւ գիւղական դպրոցաց։ Պարենաւորման յանձնախմբի եւ ծրի նաշարանի, (25-ոդ տեսակ)։

1918 թ., էջ՝ 81, չափաչափ՝ 22·2 × 14 սմ.։

228. *ՏԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ* հանրական ասնին յանձնանցաց հայ ազգային հաստատութեանց Բաստիոյ վասն 1916 ամի։

1918 թ., էջ՝ 13, չափաչափ՝ 17·7 × 10·7 սմ.։

229. *ՏԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ* հանրական ասնին յանձնանցաց հայ ազգային հաստատութեանց Բաստիոյ վասն 1917 ամի։

1918 թ., էջ՝ 15, չափաչափ՝ 17·7 × 10·7 սմ.։

230. *ՕՐԱՅՈՅՑ 1918* թուականին Քրիստոսի եւ Հայոց ԹՎԿԷ-1367։

1918 թ., էջ՝ 122 (չհամարակալուած) + 30 = 152, չափաչափ՝ 9 × 5·5 սմ.։

1919

231. *ՀԱՇԻԵԿՇԻՌ ԵՒ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ* Նոր Ջուղայի պարենաւորման յանձնախմբի 1917-1918 թի, մեծ բանգուրեան սոլի առթիւ։

1919 թ., էջ՝ 21, չափաչափ՝ 22·4 × 15 սմ.։

232. *ՄԱՅՐԵՐԻ ՄԻԱԹԵԱՆ ԵՐԵՔ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ։*
Հեղինակ՝ տկն. Մալղէն։
Անգլ. թարգմանեց՝ Կարեգին քհնյ. Յ. Կիրակոսեան
1919 թ., էջ՝ 41, չափաչափ՝ 13·5 × 9 սմ.։

233. *ՆՈՐ ՋՈՒՂԱ։*

Հեղինակ՝ Արամ Երեմեան (Ղարիպ-Արամ)։

1919 թ., էջ՝ 100, չափսաչափ՝ 16·3 × 10·9 սմ.։

234. ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԱՄԵՆԱՍԱՐՍԱՓԵԼԻ ԴԷՊՔԵՐԸ։

Հեղինակ՝ Հանրի Մօրգէնթաու, նախկին դեսպան Միացեալ Նահանգների Կ. Պոլսում։

Ֆրանս. թարգմանեց՝ Ղևոնդ Վ. Վարդանեան։

1919 թ., էջ՝ 15, չափսաչափ՝ 16·2 × 10·8 սմ.։

235. ՍՊԱՀԱՆԻ ՓԵՐԻԱ ԳԱՒԱՌԸ։

Հեղինակ՝ Արամ Երեմեան։

1919 թ., էջ՝ 138, չափսաչափ՝ 17·4 × 10·8 սմ.։

236. ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇԻ 1918 թուի Նոր-Ջուղայի ազգային .... եւ գիւղական դպրոցաց· Թեհրանի Ս. Գէորգ եւ Ս. Թադ.-Բարդ. եկեղեցեաց եւ Ռաշտի Սա. Յովհաննէսեանի ժառանգաց (26-րդ տետրակ)։

1919 թ., էջ՝ 86, չափսաչափ՝ 22·2 × 14 սմ.։

237. ՏԱՐԵԻՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ հանրական ասենին յանձնաձնաց հայ ազգային հասատութեանց Բասարիոյ վասն 1918 ամի։

1919 թ., էջ՝ 13, չափսաչափ՝ 17·7 × 10·7 սմ.։

238. ՕՐԱՅՈՅՑ 1919 թուականին Քրիստոսի։

1919 թ., էջ՝ 124 (չհամարակալուած) + 3, չափսաչափ՝ 9 × 5·4 սմ.։

1920

239. ԱՇՈՒՂ ՅԱՐԹՈՒՆ ՕՂԼԻ Ա.

Հեղինակ՝ Արամ Երեմեան։

1920 թ., էջ՝ 64, չափսաչափ՝ 17·4 × 10·8 սմ.։

240. * ԴԱՄԼԸՆԿԵՐ, Ա. տարի,

Կազմեցին՝ Արշակ Զիլինկարեան, Տիգրան Ռաշմաճեան, Աւետիք Իսահակեան 1920 թ. (?),

241. ԻԴԷԱԼԻՍՏԸ,

Հեղինակ՝ Արամ Երեմեան,

1920 թ., էջ՝ 14, չարաւածք՝ 17 × 11 սմ.,

242. ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԻՆ Նոր Զուղայի բաներական վարչութեան,

1920 թ., էջ՝ 8, չարաւածք՝ 14. 2 × 8 սմ.,

243. ՄԱՂԹԱՆՔ վասն Մայր Աթոռոյ եւ Հայրապետի ազգիս,

Հրամանաւ՝ Առաջնորդին Հայոց Պարսկա - Հնդկաստանի Տ. Սահակ Սրբազան Արքեպիսկոպոսի Այվազեան,

1920 թ., էջ՝ 8, չարաւածք՝ 22 × 13. 3 սմ.,

244. ՄԱՐՏԻՐՈՍԱՑԱԾ ՀԱՅԱՍՏԱՆ,

Հեղինակ՝ Ֆէյզ էլ Հասէյն Դամասկոսի բէգուին ազնուական (արաբ),

Անգլ. թարգմանեց՝ Գարեգին քհնյ. Յ. Կիրակոսեան,

Հրատարակութիւն՝ Ս. Ամենափրկիչ վանաց տպարանի,

1920 թ., էջ՝ 48, չարաւածք՝ 17. 2 × 10. 8 սմ.,

245. ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ԱՇՈՒՂՆԵՐ, Բ.

Հեղինակ՝ Արամ Երեմեան,

1920 թ. էջ՝ 56, չարաւածք՝ 17 × 11. 1 սմ.,

246. ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇԻ 1919 թուի Նոր Զուղայի ազգային - կրօնական բարեգործական եւ կրթական հաստատութեանց եւ գիւղական դպրոցաց, Թէհրանի Ս. Գէորգ

եւ Ս. Թադ. Բարդ. եկեղեցեաց։

(27-րդ տարի)։

1920 թ. էջ՝ 82։ չհաշ. 3 = 85։ չափսածք՝ 22. 4 × 14. 2 սմ.։

247. *ՏԱՐԵԻՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ* հանրական ասենին յանձանձանաց հայ ազգային հասատութեանց Բատաւոյ վասն 1919 ամի։

1920 թ., էջ՝ 14։ չափսածք՝ 17. 7 × 10. 7 սմ.։

248. *ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ* արեւմտահայ գաղթականութեան Նոր Ջուղայի Նպաստամատոյց Յանձնախմբի։

1920 թ.։ էջ՝ 17։ չափսածք՝ 17. 2 × 10. 8 սմ։

249. *ՕՐԱՑՈՅՑ 1920* նահանջ բուականին Քրիստոսի եւ հայոց ՌՅԿԹ - 1369։

1920 թ.։ էջ՝ 120 (չհամարակալուած) + 200 = 320։ չափսածք՝ 9 × 5. 5 սմ.։

1921

250. * *ԴԱՄԲՆԿԵՐ*։ Բ. տարի։

Կազմեցին՝ Արշակ Չիլինկարեան։ Տիգրան Միաշմաճեան և Աւետիք Իսահակեան։

1921 թ.։ (?)։

251. *ԴԱՐՎԻՆԱԿԱՆՈՒԹԻՆ* կամ բարեջրումն։

Խմբագրեց՝ Եղնիկ ծ. վարդ. Երկարակեցեան։

1921 թ.։ էջ՝ 45։ չափսածք՝ 16. 3 × 10. 8 սմ.։

252. *ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ԱՇՈՒՂՆԵՐ*։ Գ.

Հեղինակ՝ Արամ Երեմեան։

1921 էջ՝ 54 չհշ. 6։ չափսածք՝ 17 × 10. 7 սմ.։

253. *ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇԻՒ* 1920 թուի Նոր-Ջուղայի ազգային-կրօնական, բարեգործական եւ կրթական հաստատութեանց եւ գիւղական դպրոցաց *(28-րդ տետրակ)*։

1921 թ., էջ՝ *67 չհաշ. 3*, չափսաը՝ *22. 2×14. 2 սմ.*։

254. *ՏԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ* հանրական ատենին յանձնմանաց հայ ազգային հաստատութեանց Բատաւիոյ վասն 1920 ամի։

1921 թ., էջ՝ *13*, չափսաը՝ *17. 7×10. 7 սմ.*։

255. *ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՕՐԱՑՈՅՑ 1921* թուականին Քրիստոսի եւ հայոց Ա.Ց.Հ. 1370։

1921 թ., էջ՝ *122 (չհամարակալուած) + 108 = 230*, չափսաը՝ *9×5. 4 սմ.*։

1922

256. *ԴԱՄԲԼՆԿԵՐ* Գ. տարի։

Կազմեցին՝ Արշակ Զիլինկարեան, Տիգրան Ռաշմաճեան և Աւետիք Խաչիկեան։

1922 թ., էջ՝ *96*, չափսաը՝ *17. 4×10. 7 սմ.*։

257. *ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ* Նոր Ջուղայի հայութեանց կրթական միութեան։

1922 թ., էջ՝ *10*։

258. *ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ* Նոր Ջուղայի հայոց կենդրոնական, Գեորգ Քանանեան եւ Ս. Կատարինեան ազգ. երկսեռ դպրոցների։

1922 թ., էջ՝ *21*, չափսաը՝ *18×10. 8 սմ.*։

259. *ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ* Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապետութիւնը եւ նրա կառավարութիւնը։

Հեղինակ՝ Ա. Աթայեան։

1922 թ., էջ՝ 24, չափաչափ՝ 18 × 10. 8 սմ.։

260. ՊԱՏԻ ՕՐԱՅՈՅՑ «ԱՄԱՆՈՐ»

Աշխատասիրեց՝ Յ. Տէր Գրիգորեան։

Հրատարակութիւն՝ Ս. Ամենափրկչեան վանաց տպարանի։

1922 թ., էջ՝ 12, չափաչափ՝ 19. 2 × 12. 5 սմ.։

261. ՍՏԻԵՐՆԵՐ, բանաստեղծութիւններ։ Բ. պրակ։

Հեղինակ՝ Մոայլ (Համբարձում Մազմանեան), հին և նոր աշխատութիւններից։

1922 թ., էջ՝ 36, չափաչափ՝ 12. 1 × 8 սմ.։

262. ՏԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ հանրական ասենին յանձնանցեալ հայ ազգային հաստատութեանց Բատաւիոյ վասն 1921 ամի։

1922 թ., էջ՝ 14, չափաչափ՝ 17. 7 × 10. 7 սմ.։

263. ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ Հայաստանի օգնութեան Նոր Զուղայի յանձնախմբի 26 Mars - 4 Հոկտեմբեր 1922 թ.։

1922 թ., էջ՝ 15, չափաչափ՝ 18 × 11 սմ.։

264. ՕՐԱՅՈՅՑ 1922 թուականին Քրիստոսի և հայոց ՌՅՀԱ. - 1371։

1922 թ., էջ՝ 122+30=152, չափաչափ՝ 9. 1×5. 4 սմ.։

1923

265. ԳԱՅԼ գրից մէկ կտոր։

Հեղինակ՝ Մոայլ։

1923 թ., էջ՝ 16։

266. ԳԱՍԸՆԿԵՐ Դ. տարի։

Կազմեցին՝ Արշակ Զիլինկարեան, Տիգրան Ռաշմաճեան և Աւետիք Իսահակեան։

1923 թ., էջ՝ 154, չափսածք՝ 17·4 × 10·7 սմ.։

267. *ԿԱՆՈՆ* Մասակարարութեան Տերունական բնբ-ռնաց կամ սուրբ հաղորդութիւն։

1923 թ., էջ՝ 23, չափսածք՝ 17 × 10·8սմ.։

Մանօր. Նապիկի վրայ տեղն ու տպարանը յիշուած չեն։

268. *ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐ* (Ռուսահայ գրողներ)։

Կազմեցին՝ Ղ. Աղայեան, Ա. Ահարոնեան, Յովհ. Թումանեան, Վ. Փափազեան։

Հրատարակութիւն՝ Ն. Ջ. ազգային դպրոցների հոգաբարձութեան։

1923 թ., էջ՝ 478, չափսածք՝ 16·8 × 10·7 սմ.։

269. *ՊԱՐՏԱԴԻՐ ԿԱՆՈՆՆԵՐ* Նոր-Ջուղայի ազգ. երկսեռ դպրոցների աշակերտ-ուհիների եւ անհրաժեշտ տեղեկութիւններ վերաբերեալ աշակերտ-ուհիների ծնողներին եւ խնամակալներին։

Հրատ՝. Ազգ. դպր. հոգաբարձութեան։

1923 թ., էջ՝ 10, չափսածք՝ 13 × 6·8 սմ.։

270. *ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇԻ* 1921 թուի Նոր-Ջուղայի ազգային-կրօնական, բարեգործական հաստատութեանց եւ գիւղական դպրոցաց (29-րդ տեսրակ)։

1923 թ., էջ՝ 55 չհաշ. 3, չափսածք՝ 22·3 × 14 սմ.։

271. *ՏԱՐԵԻՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ* հանրական ատենին յանձանձանաց հայ ազգային հաստատութեանց Բաստաիոյ վասրն 1922 ամի։

1923 թ., էջ՝ 13, չափսածք՝ 17·7 × 10·7 սմ.։

272. *ՕՐԱՅՈՅՑ 1923* թուականին Քրիստոսի։

1923 թ., էջ՝ 120 (չհամարակալուած) + 42 = 162, չափսածք՝ 9 × 5·5 սմ.։

273. ԳՊՐԱՅ ԵՐԳԵՑՈՂԱՒԹԻՒՆՔ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳԻ «Ա. Բ. եւ Դ. մասն»։

Կազմեց՝ Համբարձում քհնյ. Վարդանեանց։

1924 թ.։ էջ՝ 80 չհաշ. 4։ չափսը՝ 16. 2 × 14 սմ.։

Ծանօր. Ձայնագրութիւններն ու գրածքները վիմատիպ։

274. ԺԱՄԱԳԻՐՔ որ է կարգաւորութիւն հասարակաց աղօթից եւ ժամերգութեան Հայաստանեայցս սուրբ Եկեղեցւոյ։

1924 թ.։ էջ՝ 176։ չափսը՝ 24 × 16. 5 սմ.։

275. ԿԱՆՈՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Նոր - Ջուղայի հայոց կուլտուրական միութեան։

1924 թ.։ էջ՝ 8։

276. ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇԻՒ 1922 թուի Նոր - Ջուղայի ազգային - կրօնական։ բարեգործական եւ կրթական հասատութեանց եւ գիւղական դպրոցաց եւ պատճէն հանգանակութեան Ս. Աստուածածնի եկեղեցւոյ (30 - րդ տեսրակ)։

1924 թ.։ էջ՝ 72 չհաշ. 3։ չափսը՝ 22. 2 × 14 սմ.։

277. ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇԻՒ 1923 թուի Նոր - Ջուղայի ազգային - կրօնական։ բարեգործական հասատութեանց եւ գիւղական դպրոցաց (31 - րդ տեսրակ)։

1924 թ.։ էջ՝ 54 չհաշ. 4։ չափսը՝ 22. 2 × 14 սմ.։

278. ՕՐԱՑՈՅՑ 1924 նահանջ թուականին Քրիստոսի։

1924 թ.։ էջ՝ 122 + 28 = 150։ չափսը՝ 9 × 5. 5 սմ.։

279. *ՕՐԱՑՈՅՑ* (համառոս) ըստ նոր (Գրիգորեան) տոմարի 1924 նահանջ բուականին Քրիստոսի։

1924 թ.։ էջ՝ 30։ չափսաժք՝ 9 × 5. 5 սմ.։

Ծանօթ. Փակագծերը պատկանում են բնագրին։ Սոյն բիւց ծննդեան տօնը յարմարեցնել է Գրիգորեան տոմարին եւ 13 օր առաջ է տարել։ որի պատճառով 1924 բին երկու անգամ է օրացոյց տպագրել։ մէկը հին եւ մէկը նոր տոմարով։

1925

280. *ԳԻՐ ԵՒ ԿԵԱՆՔ* դասագիրք հայոց լեզի։ Ա. մաս։

Կազմեցին՝ Յովհաննէս Մալխասեան և Նարդոս։

Հրատարակութիւն՝ Ազգ. դպրոցների հոգաբարձութեան։

1925 թ.։ էջ՝ 155։ չափսաժք՝ 16. 9 × 10. 7 սմ.։

281. *ԳԻՐ ԵՒ ԿԵԱՆՔ* դասագիրք հայոց լեզի։ Բ. մաս։

Կազմեցին՝ Յովհաննէս Մալխասեան և Նարդոս։

Հրատ.՝ Ազգ. դպր. հոգաբարձութեան։

1925 թ.։ էջ՝ 256։ չափսաժք՝ 16. 9 × 10. 7 սմ.։

282. *ԵՐԿԱՄԵԱՅ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ* Նոր Ջուղայի հայոց համայնական խորհրդի։

1925 թ.։ էջ՝ 4։ չափսաժք՝ 16. 2 × 10. 7 սմ.։

283. *ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ* Նոր Ջուղայի Թատերական վարչութեան։

1925 թ.։ էջ՝ 11։ չափսաժք՝ 14 × 8 սմ.։

284. *ԿԱՆՈՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ* Նոր Ջուղայի հայոց համայնական խարհրդի։

(Հաստատուած 1925 թ. Օգոստ. 7-ի հասարակական ընդհանուր ժողովի կողմից)։

1925 թ.։ էջ՝ 5։ չափուածք՝ 26 × 9 սմ.։

Ծանօթ. Տպուած է լայնքի կէս մասը։ Փակագծերը բնագրերինն են։

285. *ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇԻՒ 1924* թուի Նոր Ջուղայի ազգային-կրօնական, բարեգործական եւ կրթական հաստատութեանց եւ գիւղական դպրոցաց *(32-րդ տեսակ)։*

1925 թ.։ էջ՝ 56 չհաշ. 3։ չափուածք՝ 22. 2 × 14 սմ.։

286. *ՏԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ* հանրական ասնին յանձնաձնաց հայ ազգային հաստատութեանց Բաստաթոյ վասն 1923 ամի։

1925 թ.։ էջ՝ 13։ չափուածք՝ 18 × 10. 7 սմ.։

287. *ՕՐԱՅՈՅՑ 1925* թուականին Քրիստոսի եւ հայոց ԹՎՃԺԴ - 1374։

1925 թ.։ էջ՝ 108 + 33 = 141։ չափուածք՝ 9 × 5. սմ.։

1926

288. *ՀԱՆԳՈՒՅՑԱԼ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ Գ. ԱԲԳԱՐԵԱՆԻ ԿԸՏԱԿՆԵՐԸ։*

Անդլ. բնագրից թարգմանեց՝ Եղիա Ա. Եղիայեան։

Հրատարակութիւն՝ Յ. Գ. Աբգ. աւ. Յանձնաժողովի։

1926 թ.։ էջ՝ 20։ չափուածք՝ 16. 2 × 10. 8 սմ.։

289. *Ս. ՄԻՆԱՍ ԵՒ Ս. ՎԱՐՎԱՌԷ։*

Աշխատասիրեց՝ Վահան քհնյ. Ադանեան։

Արդեամբք՝ Պետրոս Հայրապետ Կրէտի։

1926 թ. էջ՝ 20, չափսածք՝ 13 × 8 սմ.։

290. *ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇԻՎ 1925* թուի Նոր-Զուղայի ազգային-կրօնական, բարեգործական եւ կրթական հասատատութեանց եւ գիւղական դպրոցաց (33-րդ տեսրակ)։

1926 թ., էջ՝ 76 չհ. 3, չափսածք՝ 22. 2 × 14 սմ.։

291. *ՕՐԱՑՈՅՑ 1926* թուականին Քրիստոսի։

1926 թ., էջ՝ 107 + 19 = 126, չափսածք՝ 9 × 5. 3 սմ.։

1927

292. *ԺԱՄԱՆԱԿԱՒՈՐ* ծրագիր պարսկահայ դպրոցների։

1927 թ., էջ՝ 20, չափսածք՝ 16. 8 × 10. 8 սմ.։

293. *ՆՈՐ ԶՈՒՂԱՅԻ ԵԿԵՂԵՑԻ ՈՒԽՏԱՏԵՂԻՆԵՐ։*

Աշխատասիրեց՝ Վահան քհնյ. Ազանեան։

1927 թ., էջ՝ 58, չափսածք՝ 16 × 10. 2 սմ.։

294. *ՕՐԱՑՈՅՑ 1927* թուականին Քրիստոսի։

1927 թ., էջ՝ 124 (չհամարակալուած) + 18, չափսածք՝ 9 × 5. 5 սմ.։

1928

295. *ՀԱՆԴ. ՅՈՎՍԷՓ ՊՕՂՈՍԽԱՆԵԱՆԻ ԿՏԱԿԱԳԻՐԸ։*

Անգլ. բնագրից թարգմանեց՝ Գարեգին քհնյ. Յ. Կիրակոսեան։

Հրատարակութիւն՝ Յ. Պօղոսխանեան հիւանդանոցի Յանձնախմբի։

1928 թ., էջ՝ 18, չափսածք՝ 16. 2 × 9. 6 սմ.։

296. *ՀԻՄՆԱԿԱՆ* կանոնագիր Փերիոյ Կրթասիրաց միութեան։

1928 թ., էջ՝ 8, չափսը՝ 13. 4 × 8. 2 սմ.։

297. ***ՕՐԱՅՈՅՑ*** *1928* նահանջ տուին Քրիստոսի։

1928 թ., էջ՝ 139 (չհամարակալված) + 21 = 160, չափսը՝ 9 × 5. 5 սմ։

1929

298. ***ՕՐԱՅՈՅՑ*** *1929* տուականին Քրիստոսի։

1929 թ., էջ՝ 94 + 30 = 124, չափսը՝ 9 × 5 2 սմ.։

1930

299. ***ՉԵՌՔԻ ԵՂԻՆԳՆԵՐԸ*** որպես նեգրիս յատկանիշներ բնաւորութեան, առողջութեան եւ ժառանգական հակումներու։

Աշխատասիրեց՝ Յարօ Մ. Դաւթեան։

1930 թ., էջ՝ 96, չափսը՝ 15. 6 × 10. 8 սմ.։

300. ***ՏԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ*** հանրական ասնին յանձնանոց հայ ազգային հաստատութեանց Բաստրիոյ վասն 1928 ամի։

1930 թ., էջ՝ 15, չափսը՝ 18 × 10. 7 սմ.։

301. ***ՕՐԱՅՈՅՑ*** *1930* տուականին Քրիստոսի եւ հայոց ԹՎԱԿ 1379։

1930 թ., էջ՝ 148 (չհամարակալված) + 6 = 154, չափսը՝ 9. × 5. սմ.։

1931

302. ***ՕՐԱՅՈՅՑ*** *1931* տուականին Քրիստոսի եւ հայոց ԹՎԱՀ - 1380։

1931 թ., էջ՝ 131 (չհամարակալված) + 7 = 138, չափսը՝ 9 × 5. 5 սմ.։

1932

303. ՕՐԱՑՈՅՑ 1932 նահանջ թուականին Քրիստոսի։

1932 թ., էջ՝ 126 + 19 = 145, չափսը՝ 9 × 5· 2 սմ.։

1933

304. ՕՐԱՑՈՅՑ 1933 թուականին Քրիստոսի եւ հայոց ԹՎՔԲ - 1382։

133 թ., էջ՝ 126 (չհամարակալուած) + 12 = 138, չափսը՝ 9 × 5· 5 սմ.։

1934

305. ՕՐԱՑՈՅՑ 1934 թուականին Քրիստոսի։

1934 թ., էջ՝ 121 + 19 = 140, չափսը՝ 9 × 5· 3 սմ.։

1935

306. ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉՆ ՀԱՅՈՑ, նրա թաւգմանութեան 1500 ամեայ յոբելեանի առթիւ։

(Բանաստեղծութիւն)։

Հեղինակ՝ Յովհաննէս Տէր Գրիգորեան։

1935 թ., էջ՝ 8, չափսը՝ 19· 8 × 11· 5 սմ.։

307. ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ,

1935 թ., էջ՝ 7 (չհամարակալուած), չափսը՝ 25· 5 × 16· 2 սմ.։

308. ՉԵՌՔԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ (պատկերներով)։

Աշխատասիրեց՝ Յարս Մ. Դաւթեան։

1935 թ., էջ՝ 28, չափսը՝ 15· 2 × 10· 8 սմ.։

309. ՕՐԱՑՈՅՑ 1935 թուականին Քրիստոսի և հայոց ԹՎԶԴ - 1384։

1935 թ., էջ՝ 129 (չհամարակալուած) + 15 = 144։ չափսը՝ 9 × 5. 5 սմ.։

1936

310. ՀԱԳԵՒՈՐ ԴՊՐԱՆՈՑ ընդ հովանեաւ արքոյ Ամենափրկչեան վանացս որ ի Նոր Ջուղա ի Սպահան։ (Նոր - Ծրագիր)։

1936 թ.։ (?) էջ՝ 7։ չափսը՝ 15. 2 × 10. 8 սմ.։

Տանսոր. վայրն ու թուականը նշուած չեն։

311. ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼԵՈՋ և նրա դեմ կռուելու հանրամատչելի միջոցները։ Երկրորդ տպագրութիւն։

Հեղինակ՝ Պրոֆէսոր բժշկապետ Գ. Մեհրաբեան (№24)։

Հրատարակութիւն՝ Ն. Ջ. հայոց Համայնական Խորհրդի։

1936 թ.։ էջ՝ 56։ չհաշ. 6։ չափսը՝ 15. 5 × 10. 8 սմ.։

312. ՕՐԱՑՈՅՑ 1936 նահանջ թուականին Քրիստոսի։

1936 թ.։ էջ՝ 142 (չհամարակալուած)։ չափսը՝ 9. 1 × 5. 3 սմ.։

1937

313. ՕՐԱՑՈՅՑ 1937 թուականին Քրիստոսի։

1937 թ.։ էջ՝ 160 (չհամարակալուած)։ չափսը՝ 9 × 5. 5 սմ.։

1938

314. ՕՐԱՑՈՅՑ 1938 թուականին Քրիստոսի։

1938 թ.։ էջ՝ 152 չհ. 6։ չարուածք՝ 9. × 5 3 սմ.։

Ծանօր. Վերջում ունի Դազինի նորակառոյց Ս. Հռիփսիմէ. եկեղեցու եւ երկու բարեարարների նկարները։

1945

315. ԾՐԱԳԻՐ - ԿԱՆՈՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Սովետական Հայաստանի հետ կուլտուրական կապ պահող Նոր Զուղայի հայկական ընկերութեան։

1945 թ.։ (?) էջ՝ 7։ չարուածք՝ 14. 5 × 8. 8 սմ.։

Ծանօր. Վայրն ու թուականը նշուած չեն։

316. ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ 25 ՏԱՐՈՒՄ։

Հրատարակութիւն՝ Սովետ. Հայաստանի հետ կուլտուրական կապ պահպանող Ն. Զ-ի հայկ. ընկերութեան։

1945 թ.։ էջ՝ 31։ չարուածք՝ 17 × 10. 8 սմ.։

Ծանօր. Վայրը նշուած չէ։

317. ՕՐԱՑՈՅՑ 1945 թուականին Քրիստոսի։ բուն թուականին հայոց 1438-1439։ փոխ թիւ 1391-ՌՅԼԴ-1395-ՌՅԼԵ։ Իրանի պետական թուական 1423-1324։

1945 թ.։ էջ՝ 122 (չհամարակալուած)։ չարուածք՝ 10. 8 × 6. 8 սմ.։

Ծանօր. *1939-1944 թուերին օրացոյց չի տպագրուել։ իսկ միւսները սովորաբար միշտ տպագրուել են նախորդ տարում։*

1946

318. ԱԿԱԴԵՄԻԿՈՍ ԱՒԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ՊՕԼՅԻԱՅԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԳԾԵՐԸ։

Հեղինակ՝ Արամ Երեմեան։

Հրատարակութիւն՝ Սովետ. Հայաստանի հետ կուլտու-

բական կապ պահպանող նոր Ջուղայի հայկական ընկերութեան։

1946 թ.։ էջ՝ 39։ չափսը՝ 17 × 10. 7 սմ.։

319. ՎԵՐԵԼՔԸ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ։

Գրեց՝ Ակադեմիկոս Ստ. Մալխասեան։

Հրատարակութիւն՝ Սովետ. Հայաստանի հետ կուլտ. կապ պահպանող Ն. Ջ-ի հայկ. ընկերութեան։

1946 թ.։ էջ՝ 51։ չափսը՝ 17. 2 × 10. 8 սմ.։

320. ՕՐԱՅՈՅՑ 1946 թուականին Քրիստոսի։

Հրամանաւ առաջնորդի թեմի Տ. Վահանայ Արբազան Եպիսկոպոսի Կոստանեան։

1946 թ.։ էջ՝ 138 (չհամարակալուած)։ չափսը՝ 10. 8 × 6. 8 սմ։

Ծանօթ. Միւս բրականները տպիկի վրայ բաց նախորդ տարւայ տարուցակում են մինչև 1965 թիւը։

1947

321. ՕՐԱՅՈՅՑ 1947 թուականին Քրիստոսի։

1947 թ.։ էջ՝ 123 (չհամարակալուած)։ չափսը՝ 10. 8 × 6. 8 սմ.։

1948

322. ՕՐԱՅՈՅՑ 1948 թուականին Քրիստոսի նահանջ արի։

1948 թ.։ էջ՝ 110 (չհամարակալուած) + 8 = 118 չափսը՝ 10. 9 × 6. 8 սմ.։

1949

323. ՕՐԱՅՈՅՑ 1949 թուականին Քրիստոսի։

1949 թ., էջ՝ 127 (չհամարակալուած), չափաչափը՝ 10·9 × 6·6 սմ.։

1950

324· ԺԱՄԱԳԻՐՔ։

Հրատարակութիւն՝ Իրանա-Հնդկաստանի հայոց թեմի Կրօնական Խորհրդի։

1950 թ., էջ՝ 400, չափաչափը՝ 17 × 10·8 սմ.։

325· ՕՐԱՑՈՅՑ 1950 թուականին Քրիստոսի։

1950 թ., էջ՝ 98, չափաչափը՝ 10·8 × 6·7 սմ.։

1951

326· ՊԱՏԱՐԱԳ։

Հրատարակութիւն՝ Իրանա-Հնդկաստանի հայոց Կրօնական Խորհրդի։

1951 թ., էջ՝ 47, չափաչափը՝ 14 × 9 սմ.։

Ծանօթ. Ճապիկը՝ 1950 թ.։

327· ՕՐԱՑՈՅՑ 1951 թուականին Քրիստոսի։

1951 թ., էջ՝ 91 (չհամարակալուած), չափաչափը՝ 10·9 × 6·6 սմ.։

1952

328· ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ Յ. Պողոսխանեան հիւանդանոցի պատշգեղութեան։

1952 թ., էջ՝ 3, չափաչափը՝ 17 × 12 սմ.։

329· ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ (Ս. Վանքի պատշգեղութեան)։

1954 թ., էջ՝ 3, չափաչափը՝ 17 × 12 սմ.։

330· ՕՐԱՑՈՅՑ 1952 թուականին Քրիստոսի։

1952 թ., էջ՝ 95 (չհամարակալուած), չափաչափը՝ 10·8 × 65 սմ.։

1953

331. ՕՐԱՑՈՅՑ 1953 թուականին Քրիստոսի։

1953 թ., էջ՝ 101 (չհամարակալուած), չափը՝ 10·8 × 6·5 սմ.։

1954

332. ՕՐԱՑՈՅՑ 1954 թուականին Քրիստոսի։

1954 թ., էջ՝ 100 (չհամարակալուած), չափը՝ 10·9 × 6·6 սմ.։

1955

333. ՕՐԱՑՈՅՑ 1955 թուականին Քրիստոսի։

1955 թ., էջ՝ 104 (չհամարակալուած), չափը՝ 10·8 × 6·5 սմ.։

1956

334. ՕՐԱՑՈՅՑ 1956 նահանջ թուականին Քրիստոսի։

1956 թ., էջ՝ 101 (չհամարակալուած), չափը՝ 10·9 × 6·6 սմ.։

1957

335. ՕՐԱՑՈՅՑ 1957 թուականին Քրիստոսի։

1957 թ., էջ՝ 112 (չհամարակալուած), չափը՝ 10·9 × 6·6 սմ.։

1958

336. ՕՐԱՑՈՅՑ 1958 թուականին Քրիստոսի։

1958 թ., էջ՝ 108 (չհամարակալուած), չափը՝ 10·9 × 6·6 սմ.։

1959

337. ԾՐԱԳԻՐ - ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ Նոր Ջուղայի Մայրերի Միութեան 1918 - 1959։

1959 թ., էջ՝ 9 չհշ. 2, չափսածք՝ 11. 7 × 9 սմ.։

338. ՆՈՐ - ՋՈՒՂԱՅԻ «Հայ Ակումբ» - ի Կանոնները։

1959 թ., էջ՝ 10, չափսածք՝ 15 × 11 սմ.։

339. ՕՐԱՑՈՅՑ 1959 թուականին Քրիստոսի։

1959 թ., էջ՝ 102 (չհամարակալուած), չափսածք՝ 10. 9 × 6. 6 սմ.։

1960

340. ՆԱՅԵԱՅ ՍԻՐՈՎ ԵԻ Ի ՔԷՆ ՀԱՅՑԵՄՔ։

Հրատարակութիւն՝ Կրօնական Խորհրդի։

1960 թ., էջ՝ 4, չափսածք՝ 13. 5 × 9. 1 սմ.։

Մանօր. Անուանարներ ու բական չունի։

341. ՕՐԱՑՈՅՑ 1960 նահանջ թուականին Քրիստոսի (72-րդ տարի)։

1960 թ., էջ՝ 103 (չհամարակալուած) + 11 = 114, չափսածք՝ 10. 9 × 6. 6 սմ.։

Մանօր. Ակսեալ սոյն թիւց, տողերս գրողի առաջարկով ու հաւարկումով, դրեց օրացոյցների տպագրութեան հերթական համարները։

1961

342. ՕՐԱՑՈՅՑ 1961 թուականին Քրիստոսի (73-րդ տարի)։

1961 թ., էջ՝ 109 (չհամարակալուած), չափսածք՝ 10. 9 × 6. 6 սմ.։

Մանօր. Վանքի եկեղեցական բոլոր օրացոյցները

հրատարակել են Իրանա-Հնդկաստանի թեմի Կրօնական Խորհրդի կողմից։

1962

343. *ՕՐԱՅՈՅՑ* *1962* թուականին Քրիստոսի (14-րդ տարի)։

1962 թ., էջ՝ 104 (չհամարակալուած)։ չաբուածք՝ 10.9 × 6.6 սմ.։

Մանօր. Անուանարերի վրայ՝ կազմից՝ Ա.։ Մահ. Եղգարեան և այլոց։ Տարուցակարար մինչև 1970 թիւ։

1963

344. *ԺԱՄԱԳԻՐՔ ԱՏԵՆԻ։*

Հրատարակութիւն՝ Իրանա-Հնդկաստանի Կրօնական Խորհրդի։

1963 թ., էջ՝ 176։ չաբուածք՝ 24 × 16.6 սմ.։

345. *ԿԱՆՈՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ* Նոր Ջուղայի հայ կանանց Գրուբեան Միութեան։

1963 թ., էջ՝ 13։ չաբուածք՝ 17 × 12 սմ.։

346. *ՕՐԱՅՈՅՑ* *1963* թուականին Քրիստոսի (75-րդ տարի։)

1963 թ., էջ՝ 93 (չհամարակալուած)։ չաբուածք՝ 10.9 × 6.6 սմ.։

1964

347. *ՕՐԱՅՈՅՑ* 1964 նահանջ թուականին Քրիստոսի (76-րդ տարի)։

1964 թ., էջ՝ 101 (չհամարակալուած)։ չաբուածք՝ 10.9×6.6 սմ.։

1965

348. ՄԱՇՏՈՑ։

Հրատարակութիւն՝ Իրանա-Հնդկաստանի հայոց թեմի Կրօնական Խորհրդի։

1965 թ., էջ՝ 400 + 25 = 425, չափաչափը՝ 12 × 9 սմ.։

349. ՕՐԱՑՈՑՑ 1965 թուականին Քրիստոսի (77-րդ տարի)։

1965 թ., էջ՝ 102 (չհամարակալուած), չափաչափը՝ 11 × 6.7 սմ.։

1966

350. ԱՍՏՒԱԾԱՇՈՒՆՉՆ ՀԱՅՈՑ։ Բ. տպագրութիւն։

Հեղինակ՝ Յովհաննէս Տէր Գրիգորեան։

1966 թ., էջ՝ 8, չափաչափը՝ 18 × 12 սմ.։

351. ԱՒԵՏԱՐԱՆԻ ՃԱՄԲՈՎ։

Հեղինակ՝ Եփրեմ վրդ. Թապագեան։

1966 թ., էջ՝ 85, չափաչափը՝ 13.2 × 9 սմ.։

352. ՊԱՏԱՐԱԳ։

1966 թ., էջ՝ 67, չափաչափը՝ 10.3 × 8.2 սմ.։

353. ՕՐԱՑՈՑՑ 1966 թուականին Քրիստոսի (78-րդ տարի)։

1966 թ., էջ՝ 102 (չհամարակալուած), չափաչափը՝ 11 × 6.7 սմ.։

Ծանօթ. Սոյն թիւից սկսեալ, տապիկի վրայ գրուած չեն միայն թուականները։

1967

354. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՕՁՆԵՑԻ։

(Վարդապետական աւարտանաւ)։

Հեղինակ՝ Եղիշէ վրդ. Մանտիկեան։

1967 թ., էջ՝ 124, չափսաթերթ՝ 14. 1 × 9 սմ.։

355. ՆՈՐ-ՋՈՒՂԱՅԻ ՀԱՅՈՒՀԵԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՆԸ։

Պատմական համառոտ ակնարկ ենթանասունհինգ ամեայ գործունէութեան (1892-1967)։

1967 թ., էջ՝ 89, չափսաթերթ՝ 16. 7 × 10. 8 սմ.։

356. ՕՐԱՅՈՅՑ 1967 թուականին Քրիստոսի (79-րդ տարի)։

1967 թ., էջ՝ 125 (չհամարակալուած), չափսաթերթ՝ 9 × 6. 6 սմ.։

1968

357. ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԻՆ Նոր-Ջուղայի Հայուհեաց Բարեգործական ընկերութեան։ Գ. տիպ։

(Ա. տիպ 1901, Բ. տիպ 1918)։

1968 թ., էջ՝ 9, չափսաթերթ՝ 17 × 13 սմ.։

358. ՆՈՐ ՋՈՒՂԱՅԻ Ս. ԱՄԵՆԱՓՐԿԻՉ ՎԱՆՔԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ։

Աշխատասիրեց՝ Լ. Գ. Մինասեան։

1968 թ., էջ՝ 60, չափսաթերթ՝ 15 × 10. 7 սմ.։

359. ՕՐԱՅՈՅՑ 1968 թուականին Քրիստոսի (80-րդ տարի)։

1968 թ., էջ՝ 132 (չհամարակալուած), չափսաթերթ՝ 9 × 6. 6։

1969

360. ՕՐԱՅՈՅՑ 1969 թուականին Քրիստոսի (81-րդ տարի)։

1969 թ., էջ՝ 134 (չհամարակալուած), չափսաթերթ՝ 9 × 6. 6 սմ.։

1970

361. ԺԱՄԱԳԻՐՔ։

1970 թ., էջ՝ 364։ չափաչափ՝ 17. 2 × 11. 8 սմ.։

362. ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ Հայ երգի հանճարեղ մտակը։ Ծննդեան 100-ամեակի առթիւ։

Պատրաստեց՝ Պօղոս աւ. քհնյ. Պետրոսեան։

1970 թ., էջ՝ 7 չհ. 2=9։ չափ. ածք՝ 13. 5 × 10. 8 սմ.։

363. ՕՐԱՅՈՅՑ 1970 թուականին Քրիստոսի (82-րդ տարի։

1970 թ., էջ՝ 137 + 1 = 138։ չափաչափ՝ 9 × 6. 6 սմ.։

Ծանօթ. Սոյն թիւց տարուն կարարար։ օրացոյցները կազմել է Տեր Պօղոս քհնյ. Պետրոսեանը։

1971

364. Ի ԽՈՐՈՅ ՍՐՏԻ ԽՕՍՔ ԸՆԴ ԺՈՂՈՎՐԴԵԱՆ։

Հեղինակ՝ Գարեգին եպս. Սարգսեան։

1971 թ., էջ՝ 28։ չափաչափ՝ 14 × 10. 2 սմ.։

365. ՀԱՅՈՑ «ՓՈՔՐ ԱԾՈՒ»-Ն ԻՐԱՆԵԱՆ ՀՈՂԻՆ ՎՐԱՅ։

Հեղինակ՝ Գարեգին եպիսկոպոս։

1971 թ., էջ՝ 16։ չափաչափ՝ 13. 5 × 9 սմ.։

366. ՍԱՀԱԿ ՊԱՐԹԵՒ ՀԱՅՐԱՊԵՏ Հայ դպրութեան մեծագոյն հովանաւորը։

(Համառօտ կենսագրական ներկայացում)։

Հեղինակ՝ Եղիշէ վրդ. Մանճիկեան։

1971 թ., էջ՝ 31։ չափաչափ՝ 13. 5 × 9 սմ.։

367. ՕՐԱՅՈՅՑ 1971 թուականին Քրիստոսի (83-րդ տարի)։

1971 թ., էջ՝ 128, չափաչափ՝ 10. 8 × 6. 5 սմ.։

368. ԴԵՒ (Մարգար Վարարէգեան) ԵՒ ԻՐ ՊՕԷԶԻԱՆ։

Աշխատասիրեց՝ Յովիկ Ա. Ալլահվէրդեան (Ծանօթ)։

1972 թ., էջ՝ 88, չափաչափ՝ 17 × 11 սմ.։

369. ՆՈՐ ԶՈՒՂԱՅԻ ՏՊԱՐԱՆՆ ՈՒ ԻՐ ՏՊԱԳՐԱԾ ԳՐՔԵՐԸ (1636 - 1972)։

Աշխատասիրեց՝ Լ. Գ. Մինասեան։

1972 թ., էջ՝ 176, չափաչափ՝ 17 × 11 սմ.։

370. ՕՐԱՅՈՅՑ 1972 թուականին Քրիստոսի (84-րդ տարի)։

1972 թ., էջ՝ 144, չափաչափ՝ 11 × 6. 5 սմ.։

ԱՆԳԼԵՐԷՆ ԳՐՔԵՐ

1972

371. THE ARMENIAN CHRISTIAN TRADITION IN IRAN.

Bishop: Karekin Sarkissian.

1972 (February)

էջ՝ 28 չհշ. 4, չափաչափ՝ 13. 2 × 9 սմ։

372. THE ARMENIAN CHRISTIAN TRADITION IN IRAN

Bishop: Karekin Sarkissian.

Second edition: September, 1972.

էջ՝ 32, չափաչափ՝ 13. 2 × 9 սմ.։

ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆՆԵՐ

Ա.

ՏՊԱԳԻՐ

1. ՆՈՐ-ԶՈՒՂԱՅԻ ԼՐԱԲԵՐ 1904-1908
Խմբագիր՝ Բաղրատ վրդ. Վարդազարեան։

Յանկ

1904 թ.	Յունե. — Դեկտ.	12	թիւ
1905 թ.	Յունե. — Դեկտ.	11	"
1906 թ.	Յունե. — Հոկտ.	10	"
1906 թ.	Յունե. — Հոկտ.	11	"
1907 թ.	Յունե. — Դեկտ.	4	"
1908 թ.	Յունե. — Նոյեմբ.	8	"
	Գումար՝	45	"

Էջ՝ 4, չարաւածք՝ 33 × 22 և 41. 2 × 25. 5 սմ.։

2. Բրիտանական և արտաքին Աստուածաշնչի ընկերութեան «ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ»։

Տպաւած՝ 1908 թ. և 1911 թուերին։

Ծանօր. Անունը կայ 1908 և 1911 թուերի տպարանի ձեռագիր ցուցակում, (էջ՝ 24 և 55), որից տպագրուել է 500-ական օրինակներ։

3. ԸՆԿԵՐ ԱՄՍԱԳԻՐ։

Խմբագիր՝ Յովսէփ Աբղարեան։

Հրատարակութիւն՝ Նոր Զուղայի «Բոլ Սկաուտ» Միութեան։

1920 թ., էջ՝ 18, չափաչափ՝ 18.2 × 7 սմ.։

Լոյս է տեսել 3 թիւ. № 1 (Յունիս), № 2 (Յուլիս), № 3 (Օգոստոս)։

Ծանօթ. «Հայ պարբերական մամուլի մատենագիտութիւն»-ի մէջ (Ա. Կիրակոսեան, Երևան, 1970), յիշուած են Նոր Զուղայում տպագրուած մի քանի այլ թերթերի անուններ՝ «Նոր Զուղայի Ուսնտարիր» (արդեօք Աստ. ընկերութեան շաբաթաթերթ»-ը), «Զանգակ» և «Պելճիմա», որոնց տպագրութեան մասին մեզ չյաջողուեց որևէ տեղեկութիւն ձեռք բերել։ Երկար ջանքերից յետոյ չյաջողեցինք Բէյրութից ստանալ նաև Ա. Տէր Խաչատրեանի «Հայ մամուլի ցուցահանդէս» գրքոյկը, (Բէյրութ, 1963 թ.) գրանց աղբիւրը գտնելու համար։

Բ.

ԽՄՈՐԱՏԻՊ

1. ՋԱՆՔԵՐ, գրական, գիտական և զաւեշտական ամսագիր։

Օրգան Ն. Զուղայի «Դասախօս» Միութեան։

Խմբագրական կազմ։

Լոյս է տեսել 1914-1918 թուերին։

Էջ, 20, գրութիւն՝ 18.5 × 14 սմ.։

2. «ԿԱՄՈՒՐՋԻ ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԱՄՍԱԳԻՐ»։

Հրատարակութիւն՝ Հ. Յ. Դ. «Կամուրջ»-ի Պատանեկան Միութեան։

1938 թ., էջ՝ 26, գրութիւն՝ 27 × 19 սմ.։

Ծանօթ. Լոյս է տեսել 1938-39 թուերին, ճիշտ խորագիրը չյաջողեցինք իմանալ, քանի որ մեր ձեռքի տակ եղած միակ համարը յատկացուած է «Մայիս 28»-ին և յատուկ վերնագիր չունի։

Մեր ճիգերը դրանից մի այլ օրինակ գտնելու համար, անցան ապարդիւն։

3. ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԱՄՍԱԳԻՐ,

Հրատարակութիւն՝ Ն. Ջ. Հ. Յ. Դ. Պատանեկան Միութեան։

Լոյս է տեսել 1953 թուին։

Թիւ 1-ը 1953 թ. Մարտ։

Էջ՝ 24-34։ գրութիւն՝ 20 × 14 սմ.։

ՅԱՒԵԼՒԱԾ

ՆՈՐ ՋՈՒՂԱՅՈՒՄ ԳՈՐԾԱԾ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՅԼ ՏՊԱՐԱՆՆԵՐ

Նոր Ջուղա-Սպահանում, մեզ ծանօթ են երկու այլ տպարաններ ևս, որոնք պատկանել են կաթոլիկ միաբան հայրերի և անհատների։

Այս տպարանների գործունէութեան մասին մենք լրիւ տեղեկութիւններ չունենք, ինչքան յայտնի է, դրանցից մէկը կոչուել է «Լազարիաս» տպարան, որի տպագրած գրքերից երեքը միայն ունենք ձեռքի տակ, իսկ միւսը՝ «Ստեփաննան» տպարան, որը պատկանել է գոկտ. Յովհաննէս Ստեփանեանին և եղբայրներին, որ ծանօթ է մեզ 1945-ական թուերից, ուր տպագրուում էին մանր գործեր՝ յայտարարութիւններ, հրաւիրագրեր, այցետոմսեր և այլն։ Եթէ գրքեր էլ տպագրուել են, վստահաբար ասել չենք կարող, բայց մեր կարծիքով ոչ։

Այս տպարանը, ըստ երևոյթին շարունակութիւնն էր նոյն «Լազարիաս» տպարանի, որ մի քանի տարի առաջ վաճառքի հանուեց։ Դրա մամուլն ու այլ պարագաները, գնեց մի պարսիկ, իսկ հայերէն ու լատիներէն տառերը՝ Իրանա-Հնդկաստանի Հայոց Թեմական Խորհուրդը, վանքի տպարանի համար։

Այստեղ միջանկեալ յիշենք, որ վանքի տպարանը պե-

ռեւս 1904-ական թւականներից, ունեցել է պարսկերէն ու լատիներէն տառեր, որոնցից օգտւել է շարունակ, մանր տպագրութիւնների համար։

«ԼԱԶԱՐԻՍՏ» ՏՊԱՐԱՆՈՒՄ ՏՊԱԳՐՒԱԾ ԳՐՔԵՐ

1. ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ՀՌՈՎՄԻ կամ համառօսութիւն Քրիստոնեական վարդապետութեան։

Իսֆահան (Նոր-Ջուղա), կաթոլիկաց տպարան «Լազարիստ»։

1914 թ., էջ՝ 145, շարւածք՝ 11·8×7·2 սմ.։

2. ԵՐԳԱՐԱՆ։

Հեղինակ՝ Մարգար Գոշանեան։

Իսֆահան (Նոր-Ջուղա), կաթոլիկաց տպարան «Լազարիստ»։

1923 թ., էջ՝ 80 չհաշւած 5, շարւածք՝ 11·8×6 սմ.։

3. ՋԱՆԱՄԷՐ Ա. տարի։

Իսֆահան (Նոր-Ջուղա), կաթոլիկաց տպարան «Լազարիստ»։

1923 թ., կազմեց՝ Ղ. վրդ. Վ.։

Էջ՝ 154, շարւածք՝ 14, 5×10·4 սմ.։

ՑԱՆԿԵՐ

ԳՐՔԵՐԻ ԱՑԲԲԵՆԱԿԱՆ ՑԱՆԿ

ԱՆՁՆԱՆՈՒՆՆԵՐԻ ՑԱՆԿ

ՕԳՏԱԳՈՐԾԻԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՑԱՆԿ

ԳՐՔԵՐԻ ԱՅԲԲԵՆԱԿԱՆ ՑԱՆԿ
ԸՍՏ ԹԻԱԿԱՆՆԵՐԻ

Ա

	համար	թուակ.
Աստուածաշունչ	6	1650
Այբբենարան	12	1872
Ապացոյցք քրիստոնէական հաւատոյ	44	1886
Այբբենարան ի պէտս մանկանց	50	1888
Աւաղ Շաբաթ	76	1895
Աշխարհաբարի քերականութիւն	101	1900
Արեգնազան	122	1903
Այլադին և հրաշալի ճրագը	136	1906
Աղիւսակներ ռուսական դրամը պարսկական վերածելու դիւրին միջոց	137	1906
Ազգային և ժողովրդական երգարան	144	1907
Աշխարհաբար համառօտ աղօթագիրք	145	1907
Աստուածաշունչից հատուածներ	159	1909
Արձագանք	197	1913
Ամավերջի տեղեկագիր Ն. Ջ. ազգ. դպրոցների	215	1916
Ամավերջի տեղեկագիր Ն. Ջ. ազգ. դպրոցների	219	1917
Աշուղ Յարթուն Օղլի	239	1920
Աստուածաշունչն հայոց	306	1935
Արձանագրութիւն համադումարի	307	1935
Ակադեմիկոս Աւետիք Իսահակեանի պօէզիայի հիմնական դծերը	318	1946
Աստուածաշունչն հայոց Բ. տիպ	350	1966
Աւետարանի ճամբով	351	1966

Բ.

Բանահիւսութեան տեսութիւնից համառօտ տեղեկութիւններ	146	1907

Գ

Գիրք տումարաց որ և պարզատումար կոչի	5	1647
Գիրք ատենական որ ասի վիճաբանական	8	1687
Գիրք ժողովածու ընդդէմ երկաբնակաց	9	1688
Գիրք համառօտ վասն իսկապէս ճշմարիտ հաւատոյ	10	1688
Գիրք ի պէտս փոխասաց մանկանց	32	1882
Գիրք ի պէտս փոխ ասաց մանկանց Բ. տիպ	86	1898
Գործնական քերականութիւն	102	1900
Գողացուած իշխանութիւն	174	1911
Գործ Ազգ. Դպր. տեսուչ պ. Հ. Ժամկոչեանի զէմ յարուց. խնդրի վերաբերեալ	220	1917
Գայլ գրքից մէկ կտոր	265	1923
Գիր և կեանք Ա. մաս	280	1925
Գիր և կեանք Բ. մաս	281	1925

Դ

Դասընթաց մանկավարժութեան	175	1911
Դիտողութիւններ	197	1914
Դաշտան	209	1915
Դասընկեր Ա. տարի	240	1920
Դասընկեր Բ. տարի	250	1921
Դարուինականութիւն	251	1921
Դասընկեր Գ. տարի	256	1922
Դասընկեր Դ. տարի	266	1923
Դպրաց երդեցողութիւն սուրբ Պատարագի	273	1924

Ե

Երեքամեայ հաշիւ վասն 1907, 1908 և 1909 ամաց Աւանդի դրամոց հանդ. Յովսէփ Պօղոսխանեանի	166	1910
Երկամեայ տեղեկագիր համայն. խորհրդի	282	1925

Զ

Զինավարժութեան ձեռնարկ 176 1911

Ը

Ընտրական կանոններ 138 1906
Ընդհանուր պատմութիւն 181 1912

Ժ

Ժամագիրք ատենի 4 1642
Ժամագիրք Հայաստանեաց եկեղեցւոյ 55 1890
Ժամագիրք 216 1916
Ժամագիրք 274 1924
Ժամանակաւոր ծրագիր պարսկահայ
պպրոցների 292 1927
Ժամագիրք 324 1950
Ժամագիրք ատենի 344 1963
Ժամագիրք 361 1970

Ի

Իդէալիստը 241 1920
Ի խորոց սրտի խօսք ընդ ժողովրդեան 364 1971

Խ

Խորհրդատետր 3 1641
Խօսք և գործք 61 1892
Խորհրդատետր 116 1902

Ծ

Ծրագիր Ն. Ջ. Ազգային երկսեռ դպրոցների 177 1911
Ծրագիր Ն. Ջ. Դասախօս երկսեռ Միութեան 225 1918
Ծրագիր կանոնադրութիւն Սովետական

Հայաստանի հետ կուլտուրական կապ պահող Ն. Ջ. հայկական ընկերութեան 315 1945
Մարագիր Նոր Ջուղայի Մայրերի Միութեան - 337 1959

Կ

Կենսագրութիւն հանգուցեալ Արբազան Թադէոս Արքեպիսկոպոսի 26 1881
Կանոն գնկարեալ եկեղեցի և պատկեր օրհնելոյ և օծելոյ 56 1890
Կտակ հանգուցեալ Տէր Թադէոս Արբազան Արքեպիսկոպոսի 62 1892
Կենսագրութիւն Նորին Վեհափառութեան Տ. Տ. Մկրտիչ Ա. 66 1893
Կարգ և կանոնք Հայկեան միաբանութեան Ջաւայ 87 1898
Կանոնագրութիւն Ն. Ջուղայի Հայուհեաց Բարեգործական ընկերութեան 108 1901
Կանոնագրութիւն ընդհանուր ծխական ժողովների 117 1902
Կանոնագրութիւն Ն. Ջուղայի Հայոց կրթական դրական ընկերութեան 151 1908
Կանոնագրութիւն Պարսկա-Հնդկաստանի թեմի Հայոց 160 1909
Կանոնագրութիւն Փերիա, Ջարմահալ և Քեարբանդ գաւառների 167 1910
Կանոններ Նոր Ջուղայի Հայոց Ազգ. Դպրոցների աշակ.—ուհիների համար 182 1912
Կանոնագրութիւն Նոր Ջուղայի հայոց արանց Բարեգործական ընկերութեան 198 1915
Կանոնագրութիւն Ն. Ջուղայի Հայուհեաց Բարեգործական ընկերութեան և... 226 1918

Կանոնագրութիւն Ն. Ջուղայի թատերական վարչութեան	242	1920
Կանոնագրութիւն Ն. Ջուղայի Հայուհեաց Կրթական Միութեան	257	1922
Կանոնագրութիւն Ն. Ջուղայի Ազգ. Երկսեռ Դպրոցների	258	1922
Կանոն Մատակարարութեան Տէրունական ընթրեաց	267	1923
Կանոնագրութիւն Ն. Ջուղայի Հայոց Կուլտուրական Միութեան	275	1924
Կանոնագրութիւն Նոր Ջուղայի թատերական վարչութեան	283	1925
Կանոնագրութիւն Ն. Ջ. Հայոց Համայնական Խորհրդի	284	1925
Կանոնագրութիւն Յ. Պօղոսխանեան հիւանդանոցի պաշտօնէութեան	328	1952
Կանոնագրութիւն Ս. Վանքի պաշտօնէութեան	339	1954
Կանոնագրութիւն Ն. Ջ. Հայ կանանց Գթութեան Միութեան	345	1963
Կանոնագրութիւն Ն. Ջ. Հայուհ. Բարեգործական ընկերութեան	357	1968
Կոմիտաս վարդապետ	362	1970

Հ

Հարանց վարք	2	1641
Համառօտ պատմութիւն հայոց	14	1877
Հաւատապատում	15	1877
Համառօտ պատմութիւն սուրբ գրոց	18	1879
Հրահանգ քրիստոնէական հաւատոյ	19	1879
Հաւաքումն քրիստոնէական պարտուց սրբոց խորհրդոց և պատուիրանաց եկեղեցւոյ	21	1880

Համառօտ կենսագրութիւն երկուց բարեբարաց Զուղայու	35	1883
Համառօտ վարք ս. Յակոբայ Հայրապետի	57	1890
Համառօտութիւնք տարեկան հաշուոց	67	1893
Հաւատապատում	68	1893
Համառօտութիւնք տարեկան հաշուոց	74	1894
» » »	77	1895
» » »	79	1896
» » »	82	1897
Հաւատապատում Բ. տիպ	89	1898
Համառօտ աշխարհագրութիւն	92	1899
Համառօտ դասագիրք հայոց ազգի պատմութեան	93	1899
Համառօտութիւնք տարեկան հաշուոց	94	1899
Համառօտութիւնք տարեկան հաշուոց	103	1900
» » »	109	1901
Հանդանակութիւն վասն օրիորդաց և հոգևոր դպրոցաց	110	1901
Համառօտութիւնք տարեկան հաշուոց	118	1902
Հաշիւ նեխրատութեանց	123	1903
Հայրենիքի համար և տասնապետ անվախը	133	1905
Համառօտ կենսագրութիւն նորին վեհափառութիւն Տ. Տ. Մատթէոս Բ.	161	1909
Հաշիւ էլ և մտից Սուլթանաբադի հայոց ազգային հաստատութեանց	168	1910
Հ. Յ. Դ. Գեսափի ենթակոմիտէի ներքին կանոնագրութիւն խմբերի համար	169	1910
Համառօտ կենսագրութիւն Ն. Վ. Տ. Տ. Գէորգ Ե. Արբաղնագոյն Կաթողիկոսի Ամենայն Հայոց	183	1912
Հրահանգ Գարսկա-Հնդկաստանի թեմական Առաջնորդ ընտրելու համար	184	1912

Հնդկական հեքիաթներ	199	1914
Հաշիւ և տեղեկագիր Նոր Ջուղայի պարենաւորման յանձնախմբի 1917-1918 թիւ	231	1919
Հայաստանի Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապետութիւնը և նրա կառավարութիւնը	259	1922
Հայ դրողները	268	1923
Հանգուցեալ Յարութիւն Արզարեանի կտակները	288	1926
Հանգուցեալ Յովսէփ Պօղոսխանեանի կտակագիրը	295	1928
Հիմնական կանոններ Փէրիոյ Կրթասիրաց Միութեան	296	1628
Հոգևոր դպրանոց	310	1936
Հայոց «Փոքր ածու»-ն Իրանեան հողին վրայ	365	1971
Ջ		
Ջեռքի եղունգները	299	1930
Ջեռքի ուսումնասիրութիւն	308	1935
Ճ		
Ճապոնական հեքիաթները	200	1914
Մ		
Միականոն Սաղմոս Դաւթի	13	1873
Մայրենի լեզու Ա.	152	1908
» » Բ.	153	1908
» » Գ.	154	1908
Մայրերի Միութեան երեք նպատակները	232	1919
Մաղթանք վասն Մայր Աթոռոյ և Հայրապետի ազգիս	243	1920

Մարտիրոսացած Հայաստան 244 1920
Մաշտոց 348 1965

Յ

Յիշատակարան՝ Ս. Կատարինեան օրիորդաց դպրոցի 95 1899
Յիշատակարան Ս. Կատարինեան օրիորդաց դպրոցի 111 1901
Յովսէփ Պողոսխանեան ձրի դեղատան տեղեկագիրը 1910-1913 201 1914
Յովհաննէս Կաթողիկոս Օձնեցի 354 1967

Ն

Նկարագիր հանդիսի տօնի Սրբոց Վարդանանց 22 1880
Նկարագրութիւն քննութեան աշակերտի 39 1884
Նուագք հոգևորք 52 1888
Նկարագիր ԻԶ-րդ ամի քննութեան աշակերտի 51 1889
«Նէղամնամէ» Սահմանագրութիւն Պարսկ. Ազգ. Խոր. ժողովի 139 1906
Նախաշաւիղ և ծաղկաքաղ 162 1909
Նոր Ջուղայի ազգ. դպր. տեղեկագիրը 178 1911
Նոր Ջուղայի Ամենափրկչեան Ս. Վանքի տպարանը 185 1912
Նոր Ջուղայի ազգ. դպրոց. տեղեկագիրը 186 1912
Նոր Ջուղայի ազգային թատրոնը 192 1913
Նոր Ջուղայի դպրոցները 202 1914
Նոր Ջուղայի ազգ. դպ. տեղեկագիրը 203 1914
» » 204 1914
» » 210 1915
Նոր Ջուղա 233 1919
Նոր Ջուղայի եկեղեցի ուխտատեղիներ 293 1927
Նոր Ջուղայի «Հայ Ակումբ»-ի կանոնները 338 1959
Նայեաց սիրով և ի քէն հայցեմք 340 1960

Նոր Ջուղայի հայուհեաց բարեգործական ընկերութիւնը		355	1967
Նոր Ջուղայի Ս. Ամենափրկիչ վանքի թանգարանը		358	1968
Նոր Ջուղայի տպարանն ու իր տպագրած գրքերը		369	1972

Ո

Ուսումն մայրենի լեզուի	Ա.	69	1893
Ուսումն մայրենի լեզուի	Բ.	70	1893
Ուղնորութիւն առաջնորդին		96	1899
Ուսումնարան շինենք		97	1899
Ուսումն մայրենի լեզուի	Գ.	104	1900
Ուսումն մայրենի լեզուի	Ա.	124	1903
Ուսումն մայրենի լեզուի	Բ.	125	1903
Ուսումն մայրենի լեզուի	Գ.	126	1903
Ուսումն մայրենի լեզուի	Բ.	211	1915

Պ

Պօղոսի թուղթք		7	1650
Պատմութիւն Ն. Ջուղայի հատոր	Ա.	23	1880
Պատմութիւն Ն. Ջուղայի հատոր	Բ.	27	1881
Պարտիզակ		28	1881
Պատարագ		36	1883
Պատարագ Բ. տիպ		83	1897
Պատասխան Թ. Տէր Ստեփանոսեանի գրքոյկի		112	1901
Պատարագ Գ. տիպ		170	1910
Պարսկական հեքիաթներ		205	1914
Պատմութեան ամենասարսափելի դէպքերը		234	1919
Պարսկահայ աշուղներ	Բ.	245	1920
Պարսկահայ աշուղներ	Գ.	252	1921

Պատի օրացոյց «Ամանոր»	260	1922
Պարտադիր կանոններ	269	1923
Պատարագ	326	1951
Պատարագ	352	1966

Ս

Սաղմոս Դաւթի	1	1638
Սահմանադրութիւն և կարգադրութիւն ժողովրդեան հայոց որ ի Ճաւա	29	1881
Սոփերք	45	1886
Սկզբնական ուսումն մայրենի լեզուի	80	1896
Սալմաստ	140	1906
Սպահանի Փերիա դաւառը	235	1919
Ստուերներ բանաստեղծութիւններ Բ. տպագիր	261	1922
Ս. Մինաս և Ս. Վարվառէ	289	1926
Սովետական Հայաստանը 25 տարում	316	1945
Սահակ Պարթև Հայրապետ	366	1971

Վ

Վարք Ս. Կատարինէ կուսին	59	1891
Վարք Ս. Կատարինէ կուսին Բ. տիպ	119	1902
Վերելքը Սովետական Հայաստանում	319	1946

Տ

Տարերք հայերէն քերականութեան	16	1878
Տարեւոր տեղեկագիր	24	1880
» »	30	1881
» »	33	1882
» »	37	1883
» »	40	1884
» »	42	1885

Տարեւոր տեղեկագիր	46	1886
Տարեւոր տեղեկագիր	48	1887
Տարեւոր տեղեկագիր	63	9892
Տարեւոր տեղեկագիր	71	1893
Տարեւոր տեղեկագիր	75	1894
Տարեւոր տեղեկագիր	78	1895
Տարեւոր տեղեկագիր	81	1896
Տարեւոր տեղեկագիր	84	1897
Տարեւոր տեղեկագիր	90	1898
Տարեւոր տեղեկագիր	98	1899
Տեղեկագիր ազգային ուսումնարանաց	99	1899
Տարեւոր տեղեկագիր	105	1900
Տեղեկագիր ազգային ուսումնարանաց	106	1900
Տարեւոր տեղեկագիր	113	1901
Տարեւոր տեղեկագիր	120	1902
Տարեկան հաշիւ	127	1903
Տարեւոր տեղեկագիր	128	1903
Տարեկան հաշիւ	130	1904
Տարեւոր տեղեկագիր	131	1904
Տարեւոր տեղեկագիր	134	1905
Տարեկան հաշիւ	141	1906
Տարեւոր տեղեկագիր	142	1906
Տարեկան հաշիւ	147	1907
Տարեւոր տեղեկագիր	148	1907
Տնտեսական և կրթական տեղեկագիր ազգային դպրոցների	149	1907
Տարեկան հաշիւ	155	1908
Տարեկան հաշիւ	156	1908
Տարեւոր տեղեկագիր	157	1908
Տարեկան հաշիւ	163	1909
Տարեւոր տեղեկագիր	164	1909
Տարեւոր տեղեկագիր	171	1910

Տարևոր տեղեկագիր	179	1911
Տարեկան հաշիւ	187	1912
Տարեկան հաշիւ	188	1912
Տարեկան հաշիւ	193	1913
Տարևոր տեղեկագիր	194	1913
Տեղեկագիր Ն. Ջ. ազգ. պպրոցների	195	1913
Տարեկան հաշիւ	206	1914
Տարևոր տեղեկագիր	207	1914
Տարեկան հաշիւ	212	1915
Տարևոր տեղեկագիր	213	1915
Տարեկան հաշիւ	217	1916
Տարեկան հաշիւ	221	1917
Տարևոր տեղեկագիր	222	1917
Տարեկան հաշիւ	227	1918
Տարևոր տեղեկագիր	228	1918
Տարևոր տեղեկագիր	229	1918
Տարեկան հաշիւ	236	1919
Տարևոր տեղեկագիր	237	1919
Տարեկան հաշիւ	246	1920
Տարևոր տեղեկագիր	247	1920
Տեղեկագիր Արևմտահայ դաղթականութեան յանձնախմբի	248	1920
Տարեկան հաշիւ	253	1921
Տարևոր տեղեկագիր	254	1921
Տարևոր տեղեկագիր	262	1922
Տեղեկագիր Հայաստանի օգնթ. յանձնախմբի	263	1922
Տարեկան հաշիւ	270	1923
Տարևոր տեղեկագիր	271	1923
Տարեկան հաշիւ	276	1924
Տարեկան հաշիւ	277	1924
Տարեկան հաշիւ	285	1925

Տարեւոր տեղեկագիր	286	1925
Տարեկան հաշիւ	290	1926
Տարեւոր տեղեկագիր	300	1930
Տուբերկուլեօզ և նրա դէմ կռուելու հանրամատչելի միջոցները	311	1936

Ց

Ցուցակ տառից և ձայնանշանաց	72	1893

Ք

Քրիստոնէական վարդապետութիւն	85	1897
Քարոզի վարժութիւններ	114	1901
Քրիստոնէական վարդապետութիւն	172	1910
Քաղաքածորէն շարունակութիւն Հ. Ժամկոչեանի դէմ	223	1917

Օ

Օրացոյց	11	1863
»	17	1878
»	20	1879
»	25	1880
»	31	1881
»	34	1882
»	38	1883
»	41	1884
»	43	1885
»	47	1886
»	49	1887
»	53	1888
»	54	1889
»	58	1890

Օրացույց	60	1891
»	65	1892
Օրագիր առաջնորդական խորհրդարանի	64	1892
Ցուցակ տառից	72	1898
Օրագիր առաջնորդական խորհրդարանի	73	1893
Օրացույց	91	1898
»	100	1899
»	107	1900
»	115	1901
»	121	1902
»	129	1903
»	132	1904
»	135	1905
»	143	1906
»	150	1907
»	158	1908
»	165	1909
»	173	1910
»	180	1911
»	190	1912
»	196	1913
»	208	1914
»	214	1915
»	218	1916
»	224	1917
»	230	1918
»	238	1919
»	249	1920
» (Ընդարձակ)	255	1921
»	264	1922
»	272	1923
»	278	1924

Оքացոյց	279	1924
»	287	1925
»	291	1926
»	294	1927
»	297	1928
»	298	1929
»	301	1930
»	302	1931
»	303	1932
»	304	1933
»	305	1934
»	309	1935
»	312	1936
»	313	1937
»	314	1938
»	317	1945
»	320	1946
»	321	1947
»	322	1948
»	323	1949
»	324	1950
»	327	1951
»	330	1952
»	331	1953
»	332	1954
»	333	1955
»	354	1956
»	335	1957
»	336	1958
»	339	1959
»	341	1960
»	342	1961

Օրացոյց	343	1962
»	346	1963
»	347	1964
»	349	1965
»	353	1966
»	356	1967
»	359	1968
»	360	1969
»	363	1970
»	367	1971
»	370	1972

ԱՆԳԼԵՐԷՆ

The Armenian Christian Tradition in Iran	371	1972
(նույնը) Բ. տիպ	372	1972

ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆՆԵՐ

Ա. ՏՊԱԳԻՐ էջ

Բրիտանական և արտաքին Աստուածաշունչի ընկերութեան «Շաբաթաթերթ»	141	1908 - 11
Ընկեր ամսագիր	141	1920
Նոր Ջուղայի Լրաբեր	141	1904 - 8

Բ. ՎԻՄԱՏԻՊ

Կամուրջի Պատան. Մխիթ. ամսագիր	142	1938
Հայ Երիտասարդ ամսագիր	143	1953
Ջանքեր	142	1914 - 18

«ԼԱՋԱՐԻՍՏ» ՏՊԱՐԱՆԻ ԳՐՔԵՐ

Երկարան	145	1923
Ջանասէր Ա. տարի	145	1923
Քրիստոնէական Հռովմի	145	1914

ԱՆՁՆԱՆՈՒՆՆԵՐԻ ՑԱՆԿ *)

Աբգարեան Յովսէփ 141։
Աբգարեան Տիգրան 62, 63, 82, 95, 109, 111, 112։
Աբեանց Կ. Գ. 102։
Աթայեան Արշակ 102, 103, 121։
Ալլահվէրդեան Յովիկ 140։
Ահարոնեան Աւետիք 123։
Աղայեան Ղազարոս 91, 97, 99, 100, 104, 114, 123։
Աղանեանց Աստուածատուր 95։
Աղանեան Վահան քհնյ. 126, 127։
Աղէքսանդր Ջուղայեցի 52, 53, 81։
Առաքելեան Հ. 111։

Բագրատունի հայր Աբսէն 83։
Բէգնազարեան Թադէոս Արքեպ. 90։

Գասպարեան Գասպար Տէր Գ. 96։
Գարագաշեան Ա. Մ. 83. 96։
Գերասիմեան Ա. 108, 109, 111։
Գոչանեան Մարգար 145։

Դաւթեան Եփրեմ Կարապետի 93։
Դաւթեան Յարո Մ. 128, 129։
Դաւթեան Տէր Մեսրոպ 75։
Դր Փալոֆ Տկն. 101։

Եղգարեան Տէր Աւետիք 136։

---

*) Այստեղ բերուած են միայն հեղինակների, թարգմանիչների կամ հրատարակիչների անունները։ Թերը ցոյց են տալիս էջերը։

Եղիայեանց Եղիա Ա. 88, 126,
Եսայի եպսկ. 90,
Երեմեան Ալրամ 118, 119, 120, 131,
Երկարակեցեան Եղնիկ վրդ. (աբեղա, պպիր Մկրտիչ) 95, 96, 102, 108, 112, 113, 120,

Զօհրաբեանց Աւետիք Կ. Մ. 83, 88,
Զօհրաբեան Գէորգ Կ. Մ. 84,

Էրնէստ Լաւիս 109,

Թապագեան Եփրեմ վրդ. 137,
Թաւերնիէ 45,
Թէոդորոս 50,
Թովմաս Խաչիկ Ա. 85,
Թումանեան Յովհաննէս 123,

Իսահակեան Աւետիք 119, 120, 121, 122,

Խաչատուր Կեսարացի վրդ. 15, 16, 17, 20, 21, 22, 25, 27, 31, 34, 35, 36, 37, 38, 80,
Խաչատուր վրդ. (աբեղայ) Ջուղայեցի 39, 44, 45, 51,

Կարապետեան Խաչատուր վրդպ. 90,
Կիրակոսեան Կարեդին քհնյ. 76, 117, 119, 127,
Կոստանեանց Կ. 106,
Կոստանեան Վահան եպսկ. 132,
Կրէտի Պետրոս Հայրապետ 126.

Մալդէն Տկն. 117,
Մալխասեան Յովհաննէս 125, 132,
Մանճիկեան Եղիշէ վրդ. 138, 139,
Մելիք Թանդեան Ներսէս վրդ. 96,
Մեսրոպ եպսկ. 15,

Մէհրաբեան Գ. 130։
Մինասեան Լ. Գ. 138։ 140։
Մինասեան Կարս 113։
Մկրտիչ Ա. Կաթողիկոս (Խրիմեան Հայրիկ) 90։
Մ. Ղ. 101։
Մովսէս Կաթողիկոս 15։ 18։ 24։
Մոայլ (Մազմանեան Համբարձում) 122։
Մսերայ Մագիստրոս 83։ 91։

Յակոբջանեան Մ. Տէր Պսակ 99։
Յակոբջանեան Տէր Պսակ 89։ 99։
Յարութիւնեան Յովհաննու 84։ 85։
Յովհաննիսեան Գրիգորիս Արքեպ. 62։ 82։ 86։
Յովհաննէս վրդ. Մրքուզ 53։ 55։
Յովհաննէս վրդ. (Քթրշենց) 32։ 36։ 37։ 38։
40։ 41։ 46։ 47։ 48։ 49։ 50։ 51։ 52։ 80։
Յովհաննիսեան Տէր Սեղբեստրոս 82։ 84։ 87։ 103։
Յորդանանեան Յարութիւն 103։

Նարդոս 125։

Շիրուանզադէ 106։

Զիլինկարեան Արշակ 119։ 120։ 121։ 122։

Պետրոսեան Տէր Պօղոս 139։
Պօղոսեան Մինաս 91։

Ռանդոլֆ դոքտ. 112։

Սարգսեան Գարեգին եպսկ. 139։ 140։
Սէթեան Մեսրոպ 75։
Սիմէոն վրդպ. 32։
Սմիրնով Կ. 108։
Ստեփանոս Առաջնորդ 52։ 55։ 81։ 82։

Սրապիոն Կաթողիկոս 18։

Վարդապարեան Բաղրատ վրդ. 63, 72, 141։
Վարդանեան Համբարձում քհնյ. 124։
Վարդանեան Ղևոնդ վրդ. (Ղ. վ. Վ.) 118. 145։

Տէր Աւետեան Թ. 113։
Տէր Գաբրիէլեան Գաբրիէլ քհնյ. 94, 107։
Տէր Գրիգորեան Յովհաննէս 122, 129, 137։
Տէր Եղիազարեան Տէր Դիոնիսիոս 62, 82։
Տէր Յովհաննեանց Յարութիւն Թ. Տէր 76, 84, 85։
Տէր Յովհաննիսեան Յովսէփ 87։
Տէր Ոսկանեան Մարտիրոս 95։
Տէրունեան Մաղաքիա եպիսկ. 95, 98։

Փափազեան Մեսրոպ աւ. քհնյ. 85։
Փափազեան Վահան 123։
Փիլիպոս Կաթողիկոս 20, 23, 50։

Ֆան Լանսբերին 85։
Ֆէյզ էլ Հասէյն 119։

ՏԵՂԱՆՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՌՕՏ ՑԱՆԿ

Ամենափրկիչ Վանք - 15, 65, 119, 130,
Ամստերդամ - 49

Բէյրութ - 142
Բթաւիա (Բատաւիա) - 80, 84, 85, 87, 88, 90, 92, 93, 94, 97, 98, 99, 100, 101, 103, 104, 106, 107, 108, 110, 111, 113, 114, 116, 117, 120, 122, 123, 126, 128

Բուշեր - 60, 98, 103, 106, 113
Բրմաստան - 98

Եւրոպա - 15, 38

Էջմիածին - 20, 24, 50

Թաւրիզ - 66
Թեհրան - 66, 103, 105

Լազարեան ճեմարան - 84
Լեհաստան - 15
Լիվոռնոյ - 38
Լեռվ - 14

Կալկաթա - 112
Կ. Պոլիս - 14, 90, 118

Հռոմ - 14, 38, 145

Ղազէն - 103, 131

Միացեալ Նահանգներ - 118
Միլան - 14

Նոր Ջուղա (Ջուղա) - 14, 15, 16, 23, 26, 28, 50, 85, 89, 91, 93, 96, 97, 99, 100, 102, 109, 110, 111, 112, 115, 117, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 131, 142, 144, 145

Շիրազ - 105, 113, 114
Շուշի - 96

Զարմանալ - 106

Պարսկաստան - 102
Պետերբուրգ - 91

Ջաւայեան կղզի - 98

Ռաշտ - 103, 105, 118

Սուլթանաբաղ - 107
Սպահան - 23, 31, 144, 145

Վենետիկ - 14, 38
Վիեննա - 39

Փարիզ - 14
Փերիա - 106, 127

Քեարուանդ - 106

Օքսֆորդ - 17

ՆԿԱՐՆԵՐԻ ՑԱՆԿ *)

	էջ
Խաչատուր վրդ. Կեսարացի	3
1638 թ-ի «Սաղմոս»-ի յիշատակարանի Ա. էջը	19
» » » » վերջին էջը	21
1641 » «Հարանց Վարք»-ի կիսախորան	23
» » «Խորհրդատետր»-ի Ա. էջը	25
» » » վերջին էջը	27
1642 թ-ի «Ատենի ժամագիրք»-ից կիսախորան	29
» » » » -ի յիշատ. Ա. էջը	32
Առաջին տպարանից մնացած տառաչարքերի տեսակներ	35
1647 թ-ի «Պարզատումար»-ից մի գարդաէջ	37
» թ-ի » -ի անուանթերթը	40
» թ-ի » -ի յիշտկ. մի էջ	43
Մեկ նմոյշ Յովհ. վրդ. Եւրոպայից բերած քիշէներից	47
1846 թ-ի մամուլը	61
1904 » մամուլը	64
Տպարանի ներկայ գրաշարանոցը	64
1971 թ-ի մամուլը	67

---

*) Խաչատուր վրդ.-ի դիմանկարը՝ իւղաներկ Ա. Խաչատրեան (բանգարան)։ Նկար՝ Ժ. Ոսկանեանի (Ձորո «Լիմա» Թնիրան)։

Միւս նկարների մեծ մասը՝ Հ. Բեգիրեանեանի (Ձորո «Փառ» Ն. Ջուղա)։

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԿԱՄ ՅԻՇՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՌՕՏ ՑԱՆԿ *

Աստուածաշունչ, *Ամստերդամ, 1666 թ.*

«Ազգասէր» *ամսագիր, Կալկաթա, 1847 թ.*

«Ալիք» *օրաթերթ, Թեհրան, 1969 թ.*

«Այգ» *օրաթերթ, Բէյրութ, 1969 թ.*

Անձնանունների բառարան, *Հ. Աճառեան, Գ. հատոր, Երեւան 1946 թ.*

Բառարան հայ կենսագրութեանց, *Թիֆլիս, 1904 թ.*

Երկեր, *Լէօ, Երեւան Գ. հատոր 1969 թ.*

«Էջմիածին» *ամսագիր, Էջմիածին, 1962 թ.*

Համառօտ պատմութիւն հայոց, *Տէր Սեղբեստրոս քհնյ. Տէր Յովհաննիսեան Ն. Ջուղա, 1877 թ.*

Հայկական տպագրութիւնը, *Լէօ, Թիֆլիս Ա. հատոր, 1902 թ.*

Հայ հնատիպ գրքի մատենագիտական ցուցակ 1512-1800 *Երեւան, 1963 թ.*

Հայ պարբերական մամուլի մատենագիտութիւն, *Ա. Կիրակոսեան, Երեւան 1970 թ.*

Մայր ցուցակ ձեռագրաց արքոց Յակոբեանց, *Ն. եպսկ. Պողարեան, Երուսաղէմ Բ. և Գ. հատոր, 1967 և 1968 թ. թ.*

«Հասկ» *ամսագիր, Անթիլիաս, 1970 թ.*

Նոր-Ջուղայի Ամենափրկչեան Ս. Վանքի տպարանը, 1640-1912 *թ., Տ. Արզարեան Ն. Ջուղա, 1912 թ.*

---

*) Այստեղ բերուած չեն Ջուղայում տպագրուած եւ ուսումնասիրութեան նիւթ կազմող գրքերի անունները։

Պատմութիւն, *Զաքարիա Սարկաւագ, Վաղարշապատ, 1870 թ.*

«Ռաֆֆի տարեգիրք», *Թեհրան, 1970 թ.*

Ցուցակ Հայերեն ձեռագրաց Զմմառի վանքի մատենադարանին, *Մեսրոպ վրդ. Քէշիշեան, Վիեննա, հատոր Ա. 1964 թ.*

Voyages en perse » Joan Baptiste Tavernier, *Փարիզ, 1964 թ.*

سفرنامه تاورنیر ترجمه حمید شیرانی اصفهان ۱۳۳۶

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

	Էջ
Յառաջաբան	5
Երկու խօսք	9
Տպագրական գիւտն ու հայերէն առաջին տպագրութիւնները	13
Խաչատուր վարդապետի առաջնորդութիւնն ու տպարանի հիմնումը	15
Կեսարացու տպագրած գրքերը	17
Յովհաննէս վրդ. Քթրշենց և իր տպագրական աշխատանքները	36
Յովհաննէս վարդապետի անձն ու վախճանը	45
Տպագրական նոր հիգեր	51
Տպագրական նոր մամուլներ	60
Ընդհանուր ակնարկ տպագրուած գրքերի վրայ	69
Յանկ Ամենափրկիչ Վանքի տպարանից լոյս տեսած գրքերի 1638 — 1972	77
Գարբերականներ	141
Նոր Ջուղայում գործած հայկական այլ տպարաններ	144

ՅԱՆԿԵՐ

Գրքերի այբբենական ցանկ, ըստ թուականների	149
Անձնանուններ ի ցանկ	165
Տեղանուններ ի համառօտ ցանկ	169
Նկարների ցանկ	171
Օգտագործուած կամ յիշուած գրականութեան ցանկ	172

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Պատմագիր Ստեփանոս երէց, Թեհրան, 1956 թ.
2. Փերիայի հայ աշուղները » 1964 թ.
3. Նոր Ջուղա ուղեցոյց գրքոյկ » 1965 թ.
4. Երգասաց Տէր Կարապետ » 1967 թ.
5. Նոր Ջուղայի թանգարանը, Նոր Ջուղա, 1968 թ.
6. Իրանի Հայկական Վանքերը, Թեհրան, 1971 թ.
7. Պատմութիւն Փերիայի հայերի, Անթիլիաս, 1971 թ.
8. Սպահանի համալսարանի գրական բաժանմունքի հայերէնի ճիւղը, Թեհրան, 1971 թ.
9. Յուցակ ձեռագրաց Նոր Ջուղայի Ս. Ամենափրկչեան Վանաց թանգարանի, Բ. հատոր, Վիեննա, 1972 թ.
10. Աշուղ Մարդար (Օհան Օղլի), Թեհրան, 1972 թ.

ՀԱՅԿ ՍՍՌ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՖՈՒՆԴԱՄԵՆՏԱԼ Գ. ԳԱՐԱՆ
ԱՌԱՊԵՍԻՍՏ

Գինը՝

Իրանում՝ 120 ռիալ

Արտասահման՝ 2 դոլար

Ստանալու համար դիմել հետևյալ հասցեներին՝

1— Armenian Cathedral
New - Julfa, Isfahan
IRAN

2— Levon Minassian
New - Julfa, Isfahan
IRAN

شماره دفتر نگارش ادارهٔ کل فرهنگ و هنر استان اصفهان ۲۵۲

۵۱/ ۸/ ۱۵

ԳՍՍ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.
220051415

ԿԱՐԵՒՈՐ ՎՐԻՊԱԿՆԵՐ

էջ

88 — Համար 51 և 54 գրքերը, պէտք է լինեն 1889 թուականի ներքև։

89 — Համար 55 գիրքը, պէտք է լինի 1890 թուականի ներքև։

138 — Համար 355 գիրքը աշխատասիրել է Վարդան Անդրէասեանը։

162 — Վերևից 4-րդ տողը՝ «Յուցակ տառից» աւելորդ է։

Գինը՝

Բացում՝ 120 դրամ

Արտասահմանում՝ 2 դոլար

شماره دفتر نگارش ادارهٔ کل فرهنگ و هنر استان اصفهان ۲۵۲

۵۱/ ۸/ ۱۵

[2n.]

A II / 51415

تاریخچه چاپخانه کلیسای وانک

و فهرست کتابهای چاپ‌شده

(۱۶۳۶-۱۹۷۲)

چاپخانه کلیسای وانک

جلفای اصفهان

۱۹۷۲